

ΧΡΙΣΤΟΥ Α. ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΕΝ ΤΗ ΒΑΡΒΑΚΕΪΩ ΠΡΩΤΥΠΩ ΣΧΟΛΗ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ
ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ
ΚΑΙ
ΚΡΙΤΩΝ

ΔΙΑ ΤΗΝ Ε' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ ΠΑΛΑΙΟΥ ΤΥΠΟΥ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΣΤ' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ ΝΕΟΥ ΤΥΠΟΥ

ΟΕΣΒ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
1940

17270

ΠΛΑΤΩΝΟΣ
ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ
ΚΑΙ
ΚΡΙΤΩΝ

17270

ΧΡΙΣΤΟΥ Α. ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΕΝ ΤΗ ΒΑΡΒΑΚΕΙΩ ΠΡΟΤΥΠΩ ΣΧΟΛΗ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ
ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ
ΚΑΙ
ΚΡΙΤΩΝ

ΔΙΑ ΤΗΝ Ε΄ ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ ΠΑΛΑΙΟΥ ΤΥΠΟΥ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΣΤ΄ ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ ΝΕΟΥ ΤΥΠΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
1940

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Βίος τοῦ Πλάτωνος.

Ὁ Πλάτων ἐγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας τῷ 427 π. Χ. Οἱ γονεῖς αὐτοῦ Ἀρίστων καὶ Περικτιόνη κατήγοντο ἐξ εὐγενῶν, πλουσίων καὶ ἀρχαίων γενῶν τῆς Ἀττικῆς.

Λόγῳ τῆς καταγωγῆς του ταύτης ἔτυχεν ὁ Πλάτων ἐπιμελοῦς ἀγωγῆς καὶ παιδεύσεως. Παρὰ τὰ ἄλλα δὲ πνευματικὰ καὶ ψυχικὰ χαρίσματα, τὰ ὅποια συνετέλεσαν εἰς τὴν προκοπὴν καὶ εὐδοκίμησιν αὐτοῦ ὡς μαθητοῦ, ἦτο προικισμένος καὶ ὑπὸ καλλιτεχνικῆς καὶ ποιητικῆς διαθέσεως, ἡ ὅποια κατὰ τὴν νεανικὴν αὐτοῦ ἡλικίαν ἐξεδηλώθη εἰς ποιητικὰ δοκίμια.

Εἰκοσαετῆς περίπου ὁ Πλάτων ἐγκατέλιπε τὴν ποίησιν καὶ ἐτράπη εἰς τὴν φιλοσοφίαν. Εἰς τὴν στροφὴν αὐτὴν τοῦ νεαροῦ Πλάτωνος συνετέλεσεν ἡ προσωπικότης τοῦ Σωκράτους, παρὰ τῷ ὁποίῳ προσελθὼν ἐμαθήτευσεν περὶ τὰ 10 ἔτη. Ἀλλὰ καὶ ἄλλος λόγος παρῴρησεν αὐτὸν πρὸς τὴν φιλοσοφίαν. Αἱ οἰκογενεακαὶ παραδόσεις ἀφ' ἑνός, ἡ ἰδιάζουσα πρὸς τὴν γενέθλιον πόλιν ἀγάπη ἀφ' ἑτέρου ἐγέννησαν ἐνωρίτητα εἰς τὴν ψυχὴν του τὸν πόθον πρὸς τὴν πολιτικὴν καὶ ἐξέθρεψαν τὸ μέγα ὄνειρον τῆς ζωῆς του, ὅπως ἀναμορφώσῃ τὰ πολιτικὰ πράγματα τῆς ἰδίας πατρίδος καὶ ὀλοκλήρου τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου διὰ τῆς φιλοσοφίας.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ μεγάλου διδασκάλου (399 π. Χ.) φοβηθεὶς, μήπως καταδιωχθῆ, κατέφυγε μετ' ἄλλων μαθητῶν πρὸς τὸν σωκρατικὸν Εὐκλείδην εἰς τὰ Μέγαρα. Βραδύτερον περιηγήθη

τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Κυρήνην, διὰ τὴν γνῶσιν ἐκ τοῦ πλησίον τὸν περιθρύλητον αἰγυπτιακὸν πολιτισμὸν καὶ πλουτίσει τὰς γεωμετρικὰς γνῶσεις του διὰ τῆς ἐπικοινωνίας πρὸς τὸν διάσημον κυρηναῖον μαθηματικὸν Θεόδωρον. Περί δὲ τὸ 388 ἐταξίδευσεν εἰς τὴν Κάτω Ἰταλίαν, ἵνα μυηθῆ εἰς τὴν πυθαγόρειον φιλοσοφίαν. Ἐκεῖθεν ἀπῆλθεν εἰς Σικελίαν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν Διονυσίου τοῦ πρεσβυτέρου καὶ μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνου διὰ δευτέραν φορὰν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Διονυσίου τοῦ νεωτέρου. Εἰς τὰς πρὸς Σικελίαν ταύτας ἀποδημίας του ὤθησε τὸν φιλόσοφον ἢ ἐλπίς, ὅτι ἐν τῇ ἀρχῇ τῶν τυράννων θὰ κατώρθωνε τὴν πραγματώσῃ τὸ πολιτικὸν αὐτοῦ ἰδανικόν, τὴν ὀργάνωσιν δηλ. πολιτείας ὑπὸ ἄρχοντα ἐμφορούμενον σωφροσύνης καὶ φιλοσοφικοῦ πνεύματος. Ἄλλ' εἰς τὰς προσδοκίας του ταύτας διεψεύσθη ὁ Πλάτων. Κατ' ἀμφοτέρας τὰς ἀποδημίας ἦλθεν εἰς ῥῆξιν πρὸς τοὺς τυράννους. Καὶ ὑπὸ μὲν τοῦ πρεσβυτέρου παρεδόθη εἰς τὸν Σπαρτιάτην Πόλλιν καὶ ὀλίγον ἔλειψε νὰ πωληθῆ ὡς δοῦλος ἐν Αἰγίῃ, ὑπὸ δὲ τοῦ νεωτέρου ἐξεδιώχθη ἐκ τῆς αὐλῆς. Ἐν τούτοις παρὰ τὰς περιπετείας ταύτας αἱ ἀποδημιαὶ τοῦ Πλάτωνος εἰς Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν ἀπέβησαν δι' αὐτὸν εὐεργετικαὶ ἀπὸ τῆς ἐπόψεως τῆς φιλοσοφικῆς τελειώσεως αὐτοῦ. Ἐκ τῆς ἀναστροφῆς δηλ. πρὸς τοὺς Πυθαγορείους ἐδόθη εἰς αὐτὸν ἡ εὐκαιρία νὰ συμπληρώσῃ τὸ φιλοσοφικὸν του σύστημα, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου εἶναι καταφανὴς ἡ ἐπίδρασις τῆς διδασκαλίας τοῦ Πυθαγόρου ἰδίᾳ εἰς τὴν περὶ ψυχῆς καὶ ἀριθμῶν θεωρίαν.

Ἐπανελθὼν ὁ Πλάτων εἰς τὰς Ἀθήνας μετὰ τὴν πρώτην εἰς Σικελίαν ἀποδημίαν (387 π.Χ.) ἴδρυσεν εἰς κατάφυτον χῶρον ἔξω τοῦ Διτύλου, τὴν Ἀκαδήμειαν (ΝΔ τοῦ Κολωνοῦ), φιλοσοφικὴν σχολήν, ἡ ὁποία ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς θέσεως ἐκλήθη καὶ αὐτὴ Ἀκαδήμεια. Ἐν τῇ γαλήνῃ τοῦ περιβάλλοντος τῆς σχολῆς ὁ Πλάτων ἀφωσιώθη εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν πολυπληθῶν μαθητῶν του καὶ τὴν συγγραφὴν καὶ ἐπεξεργασίαν τῶν ἔργων του, ἐκ τῶν ὁποίων μανθάνομεν τὸ φιλοσοφικὸν αὐτοῦ σύστημα.

Ὀγδοηκοντούτης τὴν ἡλικίαν καὶ διατηρῶν ὄλην τὴν ἀνθηρότητα τοῦ νοῦ ἀπέθανεν αἰφνιδίως τῷ 347 π. Χ. καὶ ἐτάφη παρὰ τὴν Ἀκαδήμειαν, τὴν ἀκριβῆ θέσιν τῆς ὁποίας ἀπεκάλυψεν ἐσχάτως

διὰ συστηματικῶν ἀνασκαφῶν θερμοῦς λάτρης τοῦ πλατωνικοῦ πνεύματος, ὁ Ἕλληνας ὁμογενὴς Π. Ἀριστόφρων.

2. Συγγράμματα τοῦ Πλάτωνος.

Γνήσια συγγράμματα τοῦ Πλάτωνος σφύζονται μέχρις ἡμῶν 36, ὅλα, ἐκτὸς τῆς Ἀπολογίας, ἐν διαλογικῇ μορφῇ. Ἐξαιρέσει τῶν Νόμων εἰς ὅλους τοὺς διαλόγους τὴν συζήτησιν διευθύνει ὁ Σωκράτης, τοῦ ὁποίου τὴν διαλογικὴν διδασκαλίαν ἐμιμήθη ὁ φιλόσοφος καὶ διδάσκων καὶ γράφων. Κατὰ τὴν συζήτησιν ταύτην ἐρευνῶνται ὅλα τὰ σοβαρὰ προβλήματα τοῦ πνευματικοῦ, ἠθικοῦ καὶ πολιτικοῦ βίου τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀναπτύσσονται αἱ φιλοσοφικαὶ θεωρίαι τοῦ Πλάτωνος ὡς ἰδέαι αὐτοῦ τοῦ Σωκράτους.

Ἐκαστος τῶν διαλόγων ἐπιγράφεται ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ σπουδαιοτέρου μετὰ τὸν Σωκράτη ἐκ τῶν διαλεγομένων προσώπων, π. χ. Πρωταγόρας, Γοργίας, Φαίδων, Κρίτων κλπ.

3. Εἰσαγωγή εἰς τὴν Πλάτωνος Ἀπολογία Σωκράτους.

1. Τὰ πρὸ τῆς ἀπολογίας.

Ὁ Σωκράτης (469 - 399 π. Χ), τοῦ ὁποίου τὴν αὐτοβιογραφίαν τρόπον τινὰ θὰ παρακολουθήσωμεν εἰς τὴν Ἀπολογία του, ἐκτὸς τῶν πολυπληθῶν θαυμαστῶν καὶ ἀφωσιωμένων φίλων εἶχε καὶ ἐχθροὺς θανασίμους.

Τῷ 399 π. Χ. τρεῖς ἐκ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, ὁ Μέλητος, νεαρὸς καὶ ἄσημος ποιητής, ὁ Ἄνυτος, βιομήχανος καὶ πολιτευόμενος, καὶ ὁ Λύκων, ἀδόκιμος δῆτωρ, ὑπέβαλον διὰ τοῦ Μελήτου γραφήν, ἥτοι μήνυσιν, ἀσειβείας κατὰ τοῦ Σωκράτους. Τὸ αἰτιολογικὸν τῆς κατηγορίας ἦτο, ὅτι ὁ Σωκράτης δὲν ἐπίστευεν εἰς τοὺς θεοὺς, τοὺς ὁποίους παρεδέχετο ἡ πολιτεία, καὶ ὅτι διέστρεφε τὴν ψυχὴν τῶν νεαρῶν μαθητῶν του καὶ ὠδήγει αὐτοὺς εἰς τὴν ἀπώλειαν. Ὡς προσῆκον **τίμημα**, δηλαδὴ ποινὴ, διὰ τὸ καταγγελλόμενον ἀδίκημα ὠρίζετο εἰς τὴν μήνυσιν ὁ θάνατος.

Ἡ **γραφὴ** τοῦ Μέλητος ἐπεδόθη κατὰ τὰς διατάξεις τῆς ἀττικῆς δικονομίας εἰς τὸν ἄρχοντα βασιλέα—ἓνα ἐκ τῶν ἐννέα ἀρχόντων—, εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ὁποίου ὑπήγοντο τὰ ἀδικήματα ἀσεβείας.

Μετὰ τὴν ἐπίδοσιν τῆς καταγγελίας ἐκλήθησαν οἱ ἀντίδικοι ἐνώπιον τοῦ ἀρχontos βασιλέως. Ἀφοῦ δ' ἀνεκοινώθη εἰς τὸν Σωκράτη ἡ κατηγορία, ὁ μὲν Μέλητος ἐβεβαίωσε ἐνόρκως—**ἀνωμόσατο**, κατὰ τὸν δικανικὸν ὅρον—τὸ περιεχόμενον τῆς καταγγελίας, ὁ δὲ Σωκράτης ἐνόρκως ἐπίσης ἀπέκρουσε τὴν ἀποδιδομένην κατηγορίαν. Συγχρόνως ἐδήλωσαν καὶ οἱ δύο, ὁ Μέλητος, ὅτι θὰ παραστῆ εἰς τὸ δικαστήριον διὰ νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν κατηγορίαν καὶ προφορικῶς, ὁ Σωκράτης, ὅτι θὰ προσέλθῃ κατὰ τὴν ἐκδίκασιν τῆς ὑποθέσεως ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου, ἵνα ἀπολογηθῆ.

Μετὰ ταῦτα ἡ ὑπόθεσις ἠκολούθησε τὴν κανονικὴν ὁδόν. Παρεπέμφθη δηλ. εἰς τὴν Ἑλιαίαν, τῆς ὁποίας ἐν τμήμα ἐκ 501 δικαστῶν ἔμελλε νὰ τὴν ἐκδικάσῃ.

Κατὰ τὴν ὀρισθεῖσαν δικάσιμον ὁ Σωκράτης, ἐλεύθερος μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης, προσῆλθεν εἰς τὸ δικαστήριον. Ἀφοῦ δὲ προηγήθησαν αἱ ἀπαραίτητοι διατυπώσεις καὶ οἱ κληρωθέντες δικασταὶ κατέλαβον τὰς ἔδρας των, πρῶτος ὁ Μέλητος ἔλαβε τὸν λόγον καὶ ἀνέπτυξε τὸ κατηγορητήριον. Μετ' αὐτὸν οἱ δύο ἄλλοι συγκατήγοροι Ἄνυτος καὶ Λύκων **συνηγόρησαν** ἢ **ἐδευτερολόγησαν**—ὅπως ἐλέγετο εἰς τὴν νομικὴν γλῶσσαν τῶν Ἀθηναίων περὶ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἐλάμβανον τὸν λόγον, διὰ νὰ συμπληρώσουν τὸ κατηγορητήριον. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἰς τὴν ἀρχικὴν ἔγγραφον κατηγορίαν προσέθεσεν ὁ Μέλητος διὰ ζώσης καὶ νέα στοιχεῖα. Ἰδιαιτέρως, φαίνεται, ἐτόνισεν, ὅτι ὁ Σωκράτης παρῴτρυνε τοὺς νέους νὰ περιφρονοῦν τὸ καθεστῶς πολίτευμα καὶ ἐπὶ πλεόν, ὅτι δύο διεστραμμένοι φύσεις, ὁ Ἀλκιβιάδης καὶ ὁ Κριτίας, ὑπῆρξαν μαθηταὶ του. Συγχρόνως ὥρισεν ἐκ νέου τὴν ποινήν, ἡ ὁποία κατὰ τὴν κρίσιν του ἔπρεπε νὰ ἐπιβληθῆ εἰς τὸν Σωκράτη, αὕτη δὲ ἦτο ὁ θάνατος.

Μετὰ ταῦτα ἐκλήθη ὁ Σωκράτης νὰ ἀπολογηθῆ. Ἐδῶ πρέπει νὰ σημειωθῆ, ὅτι, καίτοι οἱ μαθηταὶ τοῦ φιλοσόφου εἶχον μεριμνήσει νὰ παρασκευάσουν εἰς αὐτὸν ἀπολογίαν διὰ δοκιμωτάτου

λογογράφου, τοῦ Λυσίου, συντεταγμένην καθ' ὅλους τοὺς κανόνας τῆς δικανικῆς ρητορείας, ὁ Σωκράτης ἠρνήθη νὰ τὴν χρησιμοποίησῃ. Μὲ τὴν συνείδησιν ἤρεμον ἐδήλωσεν, ὅτι τὴν ἀπολογίαὶν του παρεσκεύαζεν ὁ ἴδιος διὰ βίου πράττων ἀείποτε τὸ ἀγαθόν.

2. Ἡ ἀπολογία.

Ἡ ἀπολογία τοῦ Σωκράτους, ὅπως συνέθεσε καὶ παρέδωκεν αὐτὴν ὁ Πλάτων, διαιρεῖται εἰς τρία μέρη. Τὸ πρῶτον (κεφ. 1—24) ἀποτελεῖ τὴν κυρίως ἀπολογία, διὰ τῆς ὁποίας ὁ Σωκράτης ἀνατρέπει μίαν πρὸς μίαν τὰς κατηγορίας τῶν ἀντιδίκων του. Τὸ δεύτερον (κεφ. 25—28) περιέχει τὰς ἀντιπροτάσεις τοῦ Σωκράτους περὶ τῆς ἐπιβλητέας εἰς αὐτὸν ποινῆς μετὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ δικαστηρίου διὰ ψηφοφορίας, ὅτι θεωρεῖ αὐτὸν ἔνοχον τῆς ἀποδιδόμενης κατηγορίας. Τὸ τρίτον τέλος (κεφ. 29—33), τὸ ὁποῖον ἐλέχθη μετὰ τὴν δευτέραν ψηφοφορίαν τοῦ δικαστηρίου, δι' ἧς ἐπεβλήθη εἰς τὸν Σωκράτη ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου, εἶναι προσλαλιὰ πρὸς τοὺς καταδικάσαντας καὶ ἀθώωσαντας αὐτὸν δικαστάς.

4. Εἰσαγωγή εἰς τὸν Πλάτωνος Κρίτων.

Αἱ θανατικαὶ ποιναὶ εἰς τὰς Ἀθήνας ἐξετελοῦντο ἀμέσως. Εἰς τὴν περίπτωσιν ὅμως τοῦ Σωκράτους ἡ ἐκτέλεσις τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως ἀνεβλήθη ἐκ τυχαίου περιστατικοῦ. Τὴν προηγουμένην τῆς δίκης συνέβη νὰ εἶναι ἔτοιμον πρὸς ἀπόπλουν διὰ τὴν Δῆλον τὸ ἱερὸν πλοῖον τῶν Ἀθηναίων. Θὰ μετέφερεν ἐκεῖ τὴν ἐπίσημον ἀντιπροσωπείαν τῆς πόλεως, τοὺς θεωροὺς, διὰ νὰ παρακολουθήσουν τὰς μεγάλας ἐορτὰς τῶν γενεθλίων τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος, αἱ ὁποῖαι ἐτελοῦντο κατὰ μῆνα Μάϊον. Συμφώνως ὅμως πρὸς παλαιὰν συνήθειαν, ἐφ' ὅσον χρόνον διήρκει ἡ θεωρία, δὲν ἐπετρέπετο νὰ ἐκτελεσθῇ θανατικὴ ποινὴ εἰς τὰς Ἀθήνας, ἵνα μὴ μολυνθῇ ἡ πόλις. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ὁ Σωκράτης ἐνεκλείσθη εἰς τὰς φυλακὰς μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ πλοίου.

Ἄλλὰ τὸ πλοῖον λόγῳ τρικυμίας ἐβράδυνε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν Πειραιᾶ ἐπὶ ὀλόκληρον μῆνα. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο οἱ μαθηταὶ καὶ φίλοι τοῦ Σωκράτους συνήρχοντο καθ' ἑκάστην εἰς τὸ δεσμοτήριον καὶ συνεζήτουν μετ' αὐτοῦ, ὅπως καὶ πρότερον. Εἷς ἐκ τῶν φίλων του τούτων ἦτο καὶ ὁ γνωστὸς ἤδη εἰς ἡμᾶς (Ἀπολογ. κεφ. 22 καὶ 28) Κρίτων, πλούσιος Ἀθηναῖος, συνηλικιώτης καὶ συνδημότης τοῦ Σωκράτους. Ὁ Κρίτων λοιπὸν οὗτος καὶ προηγουμένως εἶχε προτρέψει κατ' ἐπανάληψιν τὸν Σωκράτη νὰ δραπετεύσῃ καὶ τώρα, ὅτε ἔμαθεν, ὅτι μετὰ μίαν ἢ δύο ἡμέρας τὸ πλοῖον θὰ φθάσῃ εἰς τὸν Πειραιᾶ, ἔσπευσεν ἐν καιρῷ νυκτὸς εἰς τὸ δεσμοτήριον, διὰ νὰ ἐπαναλάβῃ ἐντονώτερον τὴν πρότασίν του. Κατὰ τὴν νυκτερινὴν αὐτὴν συνάντησιν διεξάγεται ὁ παρῶν διάλογος, τὸν ὁποῖον ἐξεληθὼν ὁ Κρίτων διηγεῖται εἰς τοὺς συνηθροισμένους καὶ ἀναμένοντας τὸ ἀποτέλεσμα τῆς νέας ἀποπείρας του μαθητάς. Τὴν διήγησιν ταύτην τοῦ Κρίτωνος λαβὼν ὡς ὑπόθεσιν ὁ Πλάτων συνέθεσε τὸν ὁμώνυμον διάλογον, εἰς τὸν ὁποῖον ἀναπτύσσονται ὑψίστης σημασίας ἠθικαὶ καὶ πατριωτικαὶ ἰδέαι.

ΜΕΡΟΣ Α'

ΚΕΙΜΕΝΟΝ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ

ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ

(Ἠθικός)

1. Ὅτι μὲν ὑμεῖς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πεπόνθατε ὑπὸ τῶν ἐμῶν κατηγορῶν, οὐκ οἶδα· ἐγὼ δ' οὖν καὶ αὐτὸς ὑπ' αὐτῶν ὀλίγου ἐμαυτοῦ ἐπελαθόμην· οὕτω πιθανῶς ἔλεγον. καίτοι ἀληθές γε, ὡς ἔπος εἰπεῖν, οὐδὲν εἰρήκασι. μάλιστα δὲ αὐτῶν ἐν ἐθαύμασα τῶν πολλῶν, ὧν ἐψεύσαντο, τοῦτο, ἐν ᾧ ἔλεγον, ὡς χρὴ ὑμᾶς εὐλαβεῖσθαι, μὴ ὑπ' ἐμοῦ ἐξαπατηθῆτε ὡς δεινοῦ ὄντος λέγειν· τὸ γὰρ μὴ αἰσχυνηθῆναι, ὅτι αὐτίκα ὑπ' ἐμοῦ ἐξελεγχθήσονται ἔργῳ, ἐπειδὴν μὴδ' ὅπως οἶον φαίνωμαι δεινὸς λέγειν, τοῦτό μοι ἔδοξεν αὐτῶν ἀναισχυντότατον εἶναι, εἰ μὴ ἄρα δεινὸν καλοῦσιν οὗτοι λέγειν τὸν ἀληθῆ λέγοντα· εἰ μὲν γὰρ τοῦτο λέγουσιν, ὁμολογοίην ἂν ἔγωγε οὐ κατὰ τοὺτους εἶναι ῥήτωρ. οὗτοι μὲν οὖν, ὡσπερ ἐγὼ λέγω, ἤ τι ἢ οὐδὲν ἀληθὲς εἰρήκασιν· ὑμεῖς δ' ἐμοῦ ἀκούσεσθε πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. οὐ μέντοι μὰ Δία, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κεκαλλιεπημένους γε λόγους, ὡσπερ οἱ τούτων, ῥήμασί τε καὶ ὀνόμασιν οὐδὲ κεκοσμημένους, ἀλλ' ἀκούσεσθε εἰκῆ λεγόμενα τοῖς ἐπιτυχοῦσιν ὀνόμασι· πιστεύω γὰρ δίκαια εἶναι ἃ λέγω, καὶ μηδεὶς ὑμῶν προσδοκησάτω ἄλλως· οὐδὲ γὰρ ἂν δήπου πρόποι, ὦ ἄνδρες, τῆδε τῆ ἡλικία ὡσπερ μεираκίῳ πλάττοντι λόγους εἰς ὑμᾶς εἰσιεῖναι. καὶ μέντοι καὶ πάνυ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦτο ὑμῶν δέομαι καὶ παρίεμαι· ἐὰν διὰ τῶν αὐτῶν λόγων ἀκού-

ητέ μου ἀπολογουμένου, δι' ὧν περ εἴωθα λέγειν καὶ ἐν ἀγορᾷ ἐπὶ τῶν τραπεζῶν, ἵνα ὑμῶν πολλοὶ ἀκηκόασι, καὶ ἄλλοθι, μήτε θαυμάζειν μήτε θορυβεῖν τούτου ἕνεκα. ἔχει γὰρ οὕτως· νῦν ἐγὼ πρῶτον ἐπὶ δικαστήριον ἀναβέβηκα, ἔτη γεγονὼς ἐβδομήκοντα· ἀτεχνῶς οὖν ξένως ἔχω τῆς ἐνθάδε λέξεως· ὡς περ οὖν ἄν, εἰ τῷ ὄντι ξένος ἐτύγχανον ὧν, ξυνεγιγνώσκετε δήπου ἄν μοι, εἰ ἐν ἐκείνῃ τῇ φωνῇ τε καὶ τῷ τρόπῳ ἔλεγον, ἐν οἷσπερ ἐτεθράμμην, καὶ δὴ καὶ νῦν τοῦτο ὑμῶν δέομαι δίκαιον, ὡς γέ μοι δοκῶ, τὸν μὲν τρόπον τῆς λέξεως ἑᾶν· ἴσως μὲν γὰρ χεῖρων, ἴσως δὲ βελτίων ἄν εἴη· αὐτὸ δὲ τοῦτο σκοπεῖν καὶ τούτῳ τὸν νοῦν προσέχειν, εἰ δίκαια λέγω ἢ μή· δικαστοῦ μὲν γὰρ αὕτη ἀρετή, ῥήτορος δὲ τάληθῃ λέγειν.

2. Πρῶτον μὲν οὖν δίκαιός εἰμι ἀπολογήσασθαι, ὧ ἄνδρες Ἄθηναῖοι, πρὸς τὰ πρῶτά μου ψευδῆ κατηγορημένα καὶ τοὺς πρώτους κατηγορούς, ἔπειτα δὲ πρὸς τὰ ὕστερα καὶ τοὺς ὑστέρους. ἐμοῦ γὰρ πολλοὶ κατήγοροι γεγονάσι πρὸς ὑμᾶς καὶ πάλαι πολλὰ ἤδη ἔτη καὶ οὐδὲν ἀληθές λέγοντες, οὐς ἐγὼ μᾶλλον φοβοῦμαι ἢ τοὺς ἀμφὶ Ἄνουτον, καίπερ ὄντας καὶ τούτους δεινούς· ἀλλ' ἐκείνοι δεινότεροι, ὧ ἄνδρες, οἳ ὑμῶν τοὺς πολλοὺς ἐκ παίδων παραλαμβάνοντες ἐπειθόν τε καὶ κατηγοροῦν ἐμοῦ οὐδὲν ἀληθές, ὡς ἔστι τις Σωκράτης σοφὸς ἀνὴρ, τὰ τε μετέωρα φροντιστῆς καὶ τὰ ὑπὸ γῆς ἅπαντα ἀνεζητηκῶς καὶ τὸν ἤτιτω λόγον κρείττω ποιῶν· οὗτοι, ὧ ἄνδρες Ἄθηναῖοι, οἳ ταύτην τὴν φήμην κατασκευάσαντες, οἳ δεινοὶ εἰσὶ μου κατήγοροι· οἳ γὰρ ἀκούοντες ἡγοῦνται τοὺς ταῦτα ζητοῦντας οὐδὲ θεοὺς νομίζειν. ἔπειτά εἰσιν οὗτοι οἳ κατήγοροι πολλοὶ καὶ πολὺν χρόνον ἤδη κατηγορηκότες, ἔτι δὲ καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ἡλικίᾳ λέγοντες πρὸς ὑμᾶς, ἐν ἣ ἄν μάλιστα ἐπιστεύσατε παῖδες ὄντες, ἔνιοι δ' ὑμῶν καὶ μεράκια, ἀτεχνῶς ἐρήμην κατηγοροῦντες ἀπολογουμένου οὐδενός. ὃ δὲ πάντων ἀλογώτατον, ὅτι οὐδὲ τὰ ὀνόματα οἷόν τε αὐτῶν εἰδέναι καὶ εἰπεῖν, πλην

εἴ τις κωμωδοποιὸς τυγχάνει ὧν ὅσοι δὲ φθόνῳ καὶ διαβολῇ χρώμενοι ὑμᾶς ἀνέπειθον, οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ πεπεισμένοι ἄλλους πείθοντες, οὗτοι πάντων ἀπορώτατοί εἰσιν· οὐδὲ γὰρ ἀναβιβάσασθαι οἶόν τ' ἐστὶν αὐτῶν ἐνταυθοῖ οὐδ' ἐλέγξαι οὐδένα, ἀλλ' ἀνάγκη ἀτεχνῶς ὥσπερ σκιαμαχεῖν ἀπολογούμενον τε καὶ ἐλέγχειν μηδενὸς ἀποκρινομένου. ἀξιῶσατε οὖν καὶ ὑμεῖς, ὥσπερ ἐγὼ λέγω, διττούς μου τοὺς κατηγορούμενους, ἐτέρους μὲν τοὺς ἄρτι κατηγορήσαντας, ἐτέρους δὲ τοὺς πάλαι, οὓς ἐγὼ λέγω· καὶ οἰήθητε δεῖν πρὸς ἐκείνους πρῶτόν με ἀπολογήσασθαι· καὶ γὰρ ὑμεῖς ἐκείνων πρότερον ἤκούσατε κατηγορούντων καὶ πολὺ μᾶλλον ἢ τῶνδε τῶν ὕστερον. εἶεν ἀπολογητέον δὴ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ ἐπιχειρητέον ὑμῶν ἐξελεῖσθαι τὴν διαβολήν, ἣν ὑμεῖς ἐν πολλῷ χρόνῳ ἔσχετε, ταύτην ἐν οὕτως ὀλίγῳ χρόνῳ· βουλοίμην μὲν οὖν ἂν τοῦτο οὕτως γενέσθαι, εἴ τι ἄμεινον καὶ ὑμῖν καὶ ἐμοί, καὶ πλέον τί με ποιῆσαι ἀπολογούμενον· οἶμαι δὲ αὐτὸ χαλεπὸν εἶναι, καὶ οὐ πᾶν με λαθάνει, οἶόν ἐστιν ὅμως τοῦτο μὲν ἔγωγε τῷ θεῷ φίλον, τῷ δὲ νόμῳ πειστέον καὶ ἀπολογητέον.

3. Ἀναλάβωμεν οὖν ἐξ ἀρχῆς, τίς ἡ κατηγορία ἐστίν, ἐξ ἧς ἡ ἐμὴ διαβολὴ γέγονεν, ἣ δὴ καὶ πιστεύων Μέλητος με ἐγράφατο τὴν γραφὴν ταύτην. εἶεν τί δὴ λέγοντες διέβαλλον οἱ διαβάλλοντες; ὥσπερ οὖν κατηγορῶν τὴν ἀνωμοσίαν δεῖ ἀναγνῶναι αὐτῶν· Σωκράτης ἀδικεῖ καὶ περιεργάζεταί ζητῶν τά τε ὑπὸ γῆς καὶ οὐράνια καὶ τὸν ἥττω λόγον κρείττω ποιῶν καὶ ἄλλους τὰ αὐτὰ ταῦτα διδάσκων. τοιαύτη τίς ἐστι· ταῦτα γὰρ ἑώρατε καὶ αὐτοὶ ἐν τῇ Ἀριστοφάνους κωμῳδίᾳ, Σωκράτη τινὰ ἐκεῖ περιφερόμενον, φάσκοντά τε ἀεροβατεῖν καὶ ἄλλην πολλὴν φλυαρίαν φλυαροῦντα, ὧν ἐγὼ οὐδὲν οὔτε μέγα οὔτε μικρὸν πέρι ἐπαῖω. καὶ οὐχ ὡς ἀτιμάζων λέγω τὴν τοιαύτην ἐπιστήμην, εἴ τις περὶ τῶν τοιούτων σοφός ἐστιν, μή πως ἐγὼ ὑπὸ Μελήτου τοσαύ-

τας δίκας φύγοιμι· ἀλλὰ γὰρ ἐμοὶ τούτων, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐδὲν μέτεστι. μάρτυρας δὲ αὐτοὺς ὑμῶν τοὺς πολλοὺς παρέχομαι, καὶ ἀξιῶ ὑμᾶς ἀλλήλους διδάσκειν τε καὶ φράζειν, ὅσοι ἐμοῦ πώποτε ἀκηκόατε διαλεγομένου· πολλοὶ δὲ ὑμῶν οἱ τοιοῦτοὶ εἰσιν· φράζετε οὖν ἀλλήλοις, εἰ πώποτε ἢ μικρὸν ἢ μέγα ἤκουσέ τις ὑμῶν ἐμοῦ περὶ τῶν τοιούτων διαλεγομένου· καὶ ἐκ τούτων γνῶσεσθε, ὅτι τοιαυτὸ ἐστὶ καὶ τᾶλλα περὶ ἐμοῦ, ἃ οἱ πολλοὶ λέγουσιν.

4. Ἀλλὰ γὰρ οὔτε τούτων οὐδέν ἐστιν, οὐδέ γ' εἴ τις ἀκηκόατε, ὡς ἐγὼ παιδεύειν ἐπιχειρῶ ἀνθρώπους καὶ χρήματα πράττομαι, οὐδὲ τοῦτο ἀληθές. ἐπεὶ καὶ τοῦτό γέ μοι δοκεῖ καλὸν εἶναι, εἴ τις οἶός τ' εἶη παιδεύειν ἀνθρώπους ὡσπερ Γοργίας τε ὁ Λεοντίνος καὶ Πρόδικος ὁ Κεῖος καὶ Ἴππίας ὁ Ἡλεῖος. τούτων γὰρ ἕκαστος, ὦ ἄνδρες, οἶός τ' ἐστὶν ἰὼν εἰς ἑκάστην τῶν πόλεων τοὺς νέους, οἷς ἔξεστι τῶν ἑαυτῶν πολιτῶν προῖκα ξυνεῖναι ᾧ ἂν βούλωνται, τούτους πειθούσι, τὰς ἐκείνων ξυνουσίας ἀπολιπόντας, σφίσι ξυνεῖναι χρήματα διδόντας καὶ χάριν προσειδέναι. ἐπεὶ καὶ ἄλλος ἀνὴρ ἐστὶ Πάριος ἐνθάδε σοφός, ὃν ἐγὼ ἠσθόμην ἐπιδημοῦντα. εὐτυχον γὰρ προσελθὼν ἀνδρὶ, ὃς τετέλεκε χρήματα σοφισταῖς πλείω ἢ ξύμπαντες οἱ ἄλλοι, Καλλιᾶ τῇ Ἴππονίκου· τοῦτον οὖν ἀνηρόμην — ἐστὸν γὰρ αὐτῷ δύο υἱέε — ὦ Καλλιᾶ, ἦν δ' ἐγὼ, εἰ μὲν σου τῷ υἱέε πῶλῳ ἢ μόσχῳ ἐγενέσθην, εἴχομεν ἂν αὐτοῖν ἐπιστάτην λαβεῖν καὶ μισθώσασθαι, ὃς ἔμελλεν αὐτῷ καλῶ τε καὶ ἀγαθῶ ποιήσειν τὴν προσήκουσαν ἀρετὴν· ἦν δ' ἂν οὗτος ἢ τῶν ἵππικῶν τις ἢ τῶν γεωργικῶν· νῦν δ' ἐπειδὴ ἀνθρώπῳ ἐστὸν, τίνα αὐτοῖν ἐν νῶ ἔχεις ἐπιστάτην λαβεῖν; τίς τῆς τοιαύτης ἀρετῆς, τῆς ἀνθρωπίνης τε καὶ πολιτικῆς, ἐπιστήμων ἐστίν; οἶμαι γὰρ σε ἐσκέφθαι διὰ τὴν τῶν υἱέων κτῆσιν. ἐστὶ τις, ἔφη, ἐγὼ, ἢ οὐ; ἴππῳ γε, ἢ δ' ὅς. τίς, ἦν δ' ἐγὼ, καὶ ποδαπός, καὶ πόσου διδάσκει; Ἐϋήνος, ἔφη, ὦ Σώκρατες, Πάριος,

πέντε μῶν². καὶ ἐγὼ τὸν Εὐθηνον ἐμακάρισα, εἰ ὡς ἀληθῶς ἔχει ταύτην τὴν τέχνην καὶ οὕτως ἐμμελῶς διδάσκει. ἐγὼ οὖν καὶ αὐτὸς ἐκαλλυνόμενην τε καὶ ἡβρυνόμενην ἄν, εἰ ἠπιστάμην ταῦτα· ἀλλ' οὐ γὰρ ἐπίσταμαι, ὡ ἄνδρες Ἀθηναῖοι.

5. Ὑπολάβοι ἄν οὖν τις ὑμῶν ἕως· ἀλλ', ὡ Σώκρατες, τὸ σὸν τί ἐστι πρᾶγμα; πόθεν αἱ διαβολαὶ σοι αὐται γεγόνασιν; οὐ γὰρ δήπου σοῦ γε οὐδὲν τῶν ἄλλων περιττότερον πραγματευομένου ἔπειτα τοσαύτη φήμη τε καὶ λόγος γέγονεν, εἰ μὴ τι ἔπραττες ἄλλοιόν ἢ οἱ πολλοί· λέγε οὖν ἡμῖν, τί ἐστίν, ἵνα μὴ ἡμεῖς περὶ σοῦ αὐτοσχεδιάζωμεν³. ταυτί μοι δοκεῖ δίκαια λέγειν ὁ λέγων, κἀγὼ ὑμῖν πειράσομαι ἀποδείξαι, τί ποτ' ἐστὶ τοῦτο, ὃ ἐμοὶ πεποίηκε τό τε ὄνομα καὶ τὴν διαβολήν. ἀκούετε δή. καὶ ἕως μὲν δόξω τισὶν ὑμῶν παίζειν, εὐ μέντοι ἴστε, πᾶσαν ὑμῖν τὴν ἀλήθειαν ἐρῶ. ἐγὼ γάρ, ὡ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δι' οὐδὲν ἄλλ' ἢ διὰ σοφίαν τινὰ τοῦτο τὸ ὄνομα ἔσχηκα. ποίαν δὴ σοφίαν ταύτην; ἡπερ ἐστὶν ἕως ἀνθρωπίνῃ σοφία. τῷ ὄντι γὰρ κινδυνεύω ταύτην εἶναι σοφός. οὗτοι δὲ τάχ' ἄν, οὓς ἄρτι ἔλεγον, μεῖζω τινὰ ἢ κατ' ἀνθρωπον σοφίαν σοφοὶ εἶεν, ἢ οὐκ ἔχω, τί λέγω· οὐ γὰρ δὴ ἔγωγε αὐτὴν ἐπίσταμαι, ἀλλ' ὅστις φησὶ ψεύδεται τε καὶ ἐπὶ διαβολῇ τῇ ἐμῇ λέγει. καὶ μοι, ὡ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μὴ θορυβήσητε, μηδὲ ἄν δόξω τι ὑμῖν μέγα λέγειν· οὐ γὰρ ἐμὸν ἐρῶ τὸν λόγον, ὃν ἄν λέγω, ἀλλ' εἰς ἀξιόχρεων ὑμῖν τὸν λέγοντα ἀνοίσω. τῆς γὰρ ἐμῆς, εἰ δὴ τίς ἐστὶν σοφία καὶ οἷα, μάρτυρα ὑμῖν παρέξομαι τὸν θεὸν τὸν ἐν Δελφοῖς. Χαιρεφῶντα γὰρ ἴστε που. οὗτος ἐμὸς τε ἐταῖρος ἦν ἐκ νέου καὶ ὑμῶν τῷ πλήθει ἐταῖρός τε καὶ ξυνέφυγε τὴν φυγὴν ταύτην καὶ μεθ' ὑμῶν κατήλθε. καὶ ἴστε δή, οἷος ἦν Χαιρεφῶν, ὡς σφοδρὸς ἐφ' ὃ τι ὀρμήσειε. καὶ δὴ ποτε καὶ εἰς Δελφοὺς ἐλθὼν ἐτόλμησε τοῦτο μαντεύσασθαι· καὶ, ὅπερ λέγω, μὴ θορυβεῖτε, ὡ ἄνδρες· ἤρετο γὰρ δὴ, εἴ τις ἐμοῦ εἴη σοφώτερος. ἀνεῖλεν οὖν ἡ Πυθία μηδένα σοφώτερον εἶναι· καὶ τούτων περὶ ὃ

ἀδελφός ὑμῖν αὐτοῦ οὕτως μαρτυρήσει, ἐπειδὴ ἐκεῖνος τετελεύτηκεν.

6. Σκέψασθε δέ, ὧν ἕνεκα ταῦτα λέγω· μέλλω γὰρ ὑμᾶς διδάξειν, ἴθιεν μοι ἢ διαβολὴ γέγονε. ταῦτα γὰρ ἐγὼ ἀκούσας ἐνεθυμούμην οὕτως· τί ποτε λέγει ὁ θεός, καὶ τί ποτε αἰνίττεται; ἐγὼ γὰρ δὴ οὔτε μέγα οὔτε σμικρὸν ξυνοῖδα ἑμαυτῷ σοφός ὢν· τί οὖν ποτε λέγει φάσκων ἐμὲ σοφώτατον εἶναι; οὐ γὰρ δήπου ψεύδεται γέ· οὐ γὰρ θέμις αὐτῷ. καὶ πολλὸν μὲν χρόνον ἠπόρουν, τί ποτε λέγει. ἔπειτα μόγις πάνυ ἐπὶ ζήτησιν αὐτοῦ τοιαύτην τινὰ ἐτραπόμην. ἤλθον ἐπὶ τινα τῶν δοκούντων σοφῶν εἶναι, ὡς ἐνταῦθα, εἴπερ που, ἐλέγχων τὸ μαντεῖον καὶ ἀποφανῶν τῷ χρησμῷ, ὅτι οὕτως ἐμοῦ σοφώτερός ἐστι, σὺ δ' ἐμὲ ἔφησθα. διασκοπῶν οὖν τοῦτον — ὄνοματι γὰρ οὐδὲν δέομαι λέγειν, ἦν δέ τις τῶν πολιτικῶν, πρὸς ὃν ἐγὼ σκοπῶν τοιοῦτόν τι ἔπαθον, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, — καὶ διαλεγόμενος αὐτῷ ἔδοξέ μοι οὗτος ὁ ἀνὴρ δοκεῖν μὲν εἶναι σοφός ἄλλοις τε πολλοῖς ἀνθρώποις καὶ μάλιστα ἑαυτῷ, εἶναι δ' οὐ· κάπειτα ἐπειρώμην αὐτῷ δεικνύναι, ὅτι οἷοιτο μὲν εἶναι σοφός, εἶη δ' οὐ. ἐντεῦθεν οὖν τούτῳ τε ἀπηχθόμην καὶ πολλοῖς τῶν παρόντων. πρὸς ἑμαυτὸν δ' οὖν ἀπιὼν ἐλογιζόμην, ὅτι τούτου μὲν τοῦ ἀνθρώπου ἐγὼ σοφώτερός εἰμι· κινδυνεύει μὲν γὰρ ἡμῶν οὐδέτερος οὐδὲν καλὸν κάγαθὸν εἰδέναι, ἀλλ' οὗτος μὲν οἶσται τι εἰδέναι οὐκ εἰδώς, ἐγὼ δέ, ὡς περ οὖν οὐκ οἶδα, οὐδὲ οἶσμαι. ἔοικα γοῦν τούτου γε σμικρῷ τινι αὐτῷ τούτῳ σοφώτερος εἶναι, ὅτι, ἂ μὴ οἶδα, οὐδὲ οἶσμαι εἰδέναι. ἐντεῦθεν ἐπ' ἄλλον ἦα τῶν ἐκείνου δοκούντων σοφωτέρων εἶναι, καὶ μοι ταῦτά ταῦτα ἔδοξε· καὶ ἐνταῦθα κάκεινῳ καὶ ἄλλοις πολλοῖς ἀπηχθόμην.

7. Μετὰ ταῦτ' οὖν ἤδη ἐφεξῆς ἦα, αἰσθανόμενος μὲν καὶ λυπούμενος καὶ δεδιώς ὅτι ἀπηχθανόμην, ὅμως δὲ ἀναγκαῖον ἐδόκει εἶναι τὸ τοῦ θεοῦ περὶ πλείστου ποιεῖσθαι· ἴτερον οὖν σκοποῦντι τὸν χρησμόν, τί λέγει, ἐπὶ ἅπαντας τοὺς τι δοκοῦντας εἰδέναι.

καὶ νῆ τὸν κύνα, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, — δεῖ γὰρ πρὸς ὑμᾶς τάληθῆ λέγειν — ἢ μὴν ἐγὼ ἔπαθόν τι τοιοῦτον· οἱ μὲν μάλιστα εὐδοκιμοῦντες ἔδοξάν μοι ὀλίγου δεῖν τοῦ πλείστου ἐνδεεῖς εἶναι ζητοῦντι κατὰ τὸν θεόν, ἄλλοι δὲ δοκοῦντες φαυλότεροι ἐπιεικέστεροι εἶναι ἄνδρες πρὸς τό φρονίμως ἔχειν. δεῖ δὴ ὑμῖν τὴν ἐμὴν πλάνην ἐπιδειξάει ὥσπερ πόνους τινὰς πονοῦντος, ἵνα μοι καὶ ἀνέλεγκτος ἢ μαντεία γένοιτο. μετὰ γὰρ τοὺς πολιτικοὺς ἦα ἐπὶ τοὺς ποιητὰς τοὺς τε τῶν τραγωιδῶν καὶ τοὺς τῶν διθυράμβων καὶ τοὺς ἄλλους ὡς ἐνταῦθα ἐπ' αὐτοφώρῳ καταληψόμενος ἐμαυτὸν ἀμαθέστερον ἐκείνων ὄντα. ἀναλαμβάνων οὖν αὐτῶν τὰ ποιήματα, ἃ μοι ἐδόκει μάλιστα πεπραγματεῦσθαι αὐτοῖς, διηρώτων ἂν αὐτούς, τί λέγοιεν, ἢ ἅμα τι καὶ μανθάνοιμι παρ' αὐτῶν. αἰσχύνομαι οὖν ὑμῖν εἰπεῖν, ὦ ἄνδρες, τάληθῆ· ὅμως δὲ ῥητέον· ὡς ἔπος γὰρ εἰπεῖν, ὀλίγου αὐτῶν ἅπαντες οἱ παρόντες ἂν βέλτιον ἔλεγον περὶ ὧν αὐτοὶ ἐπεποιήκασαν. ἔγνω οὖν καὶ περὶ τῶν ποιητῶν ἐν ὀλίγῳ τοῦτο, ὅτι οὐ σοφία ποιοῖεν, ἃ ποιοῖεν, ἀλλὰ φύσει τινὶ καὶ ἐνθουσιάζοντες, ὥσπερ οἱ θεομάντεις καὶ οἱ χρησμοδοί· καὶ γὰρ οὗτοι λέγουσι μὲν πολλὰ καὶ καλὰ, ἴσασι δὲ οὐδὲν ὧν λέγουσι. τοιοῦτόν τί μοι ἐφάνησαν πάθος καὶ οἱ ποιηταὶ πεπονθότες· καὶ ἅμα ἠσθόμην αὐτῶν διὰ τὴν ποίησιν οἰομένων καὶ τἄλλα σοφωτάτων εἶναι ἀνθρώπων, ἃ οὐκ ἦσαν. ἀπῆα οὖν καὶ ἐντεῦθεν τῷ αὐτῷ οἰόμενος περιγεγονέναι, ᾧ περ καὶ τῶν πολιτικῶν.

8. Τελευτῶν οὖν ἐπὶ τοὺς χειροτέχνους ἦα· ἐμαυτῷ γὰρ ξυνήδη οὐδὲν ἐπισταμένῳ, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τούτους δὲ γ' ἤδη, ὅτι εὐρήσοιμι πολλὰ καὶ καλὰ ἐπισταμένους· καὶ τούτου μὲν οὐκ ἐφεύσθη, ἀλλ' ἠπίσταντο ἃ ἐγὼ οὐκ ἠπιστάμην, καὶ μου ταύτη σοφώτεροι ἦσαν. ἀλλ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ταῦτόν μοι ἔδοξαν ἔχειν ἀμάρτημα, ὅπερ καὶ οἱ ποιηταί, καὶ οἱ ἀγαθοὶ δημιουργοί· διὰ τὸ τὴν τέχνην καλῶς ἐξεργάζεσθαι ἕκαστος ἡξίου καὶ τἄλλα τὰ μέγιστα σοφώτατος εἶναι, καὶ αὐτῶν αὕτη ἢ πλημμύελλαι ἐκείνην

τὴν σοφίαν ἀπέκρυπτεν ὥστ' ἐμὲ ἐμαυτὸν ἀνερωτᾶν ὑπὲρ τοῦ χρησμοῦ, πότερα δεξαίμην ἂν οὕτως ὥσπερ ἔχω ἔχειν, μήτε τι σοφὸς ὢν τὴν ἐκείνων σοφίαν μήτε ἀμαθῆς τὴν ἀμαθίαν, ἢ ἀμφοτέρω, ἃ ἐκεῖνοι ἔχουσιν, ἔχειν ἀπεκρινάμην οὖν ἐμαυτῷ καὶ τῷ χρησμῷ, ὅτι μοι λυσιτελοῖ, ὥσπερ ἔχω, ἔχειν.

9. Ἐκ ταυτησὶ δὴ τῆς ἐξετάσεως, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πολλαὶ μὲν ἀπέχθαι μοι γέγονασι καὶ οἶαι χαλεπώταται καὶ βαρύτεραι, ὥστε πολλὰς διαβολὰς ἀπ' αὐτῶν γεγονέναι, ὄνομα δὲ τοῦτο λέγεσθαι, σοφὸς εἶναι· οἴονται γάρ με ἐκάστοτε οἱ παρόντες ταῦτα αὐτὸν εἶναι σοφόν, ἃ ἂν ἄλλον ἐξελέγξω. τὸ δὲ κινδυνεύει, ὧ ἄνδρες, τῷ ὄντι ὁ θεὸς σοφὸς εἶναι, καὶ ἐν τῷ χρησμῷ τούτῳ τοῦτο λέγειν, ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη σοφία ὀλίγου τινὸς ἀξία ἐστὶν καὶ οὐδενός· καὶ φαίνεται τοῦτ' οὐ λέγειν τὸν Σωκράτη, προσκεκρησθαι δὲ τῷ ἐμῷ ὀνόματι, ἐμὲ παράδειγμα ποιούμενος, ὥσπερ ἂν εἰ εἶποι, ὅτι οὗτος ὑμῶν, ὧ ἄνθρωποι, σοφώτατός ἐστιν, ὅστις, ὥσπερ Σωκράτης, ἔγνωκεν, ὅτι οὐδενὸς ἀξίος ἐστὶ τῆ ἀληθείᾳ πρὸς σοφίαν. ταῦτα οὖν ἐγὼ μὲν ἔτι καὶ νῦν περιῶν ζητῶ καὶ ἐρευνῶ κατὰ τὸν θεόν, καὶ τῶν ἀστῶν καὶ ξένων ἂν τινα οἶμαι σοφὸν εἶναι· καὶ ἐπειδὴν μοι μὴ δοκῆ, τῷ θεῷ βοηθῶν ἐνδείκνυμαι, ὅτι οὐκ ἔστι σοφός. καὶ ὑπὸ ταύτης τῆς ἀσχολίας οὔτε τι τῶν τῆς πόλεως πράξαι μοι σχολὴ γέγονεν ἀξιον λόγου οὔτε τῶν οἰκείων, ἀλλ' ἐν πενίᾳ μυρία εἰμι διὰ τὴν τοῦ θεοῦ λατρείαν.

10. Πρὸς δὲ τούτοις οἱ νέοι μοι ἐπακολουθοῦντες, οἷς μάλιστα σχολὴ ἐστὶν, οἱ τῶν πλουσιωτάτων, αὐτόματοι χαίρουσιν ἀκούοντες ἐξεταζομένων τῶν ἀνθρώπων, καὶ αὐτοὶ πολλάκις ἐμὲ μιμοῦνται, εἶτα ἐπιχειροῦσιν ἄλλους ἐξετάζειν· κάπειτα, οἶμαι, εὐρίσκουσι πολλὴν ἀφθονίαν οἰομένων μὲν εἰδέναι τι ἀνθρώπων, εἰδόντων δὲ ὀλίγα ἢ οὐδέν. ἐντεῦθεν οὖν οἱ ὑπ' αὐτῶν ἐξεταζόμενοι ἐμοὶ ὀργίζονται, ἀλλ' οὐχ αὐτοῖς, καὶ λέγουσιν, ὡς Σωκράτης τίς ἐστὶ μιαιώτατος καὶ διαφθείρει τοὺς νέους· καὶ ἐπειδὴν τις αὐ-

τοὺς ἐρωτᾷ, ὅ τι ποιῶν καὶ ὅ τι διδάσκων, ἔχουσι μὲν οὐδὲν εἰπεῖν, ἀλλ' ἀγνοοῦσιν, ἵνα δὲ μὴ δοκῶσιν ἀπορεῖν, τὰ κατὰ πάντων τῶν φιλοσοφούντων πρόχειρα ταῦτα λέγουσιν, ὅτι τὰ μετέωρα καὶ τὰ ὑπὸ γῆς καὶ θεοὺς μὴ νομίζειν καὶ τὸν ἥττω λόγον κρείττω ποιεῖν. τὰ γὰρ ἀληθῆ, οἶομαι, οὐκ ἂν ἐθέλοισιν λέγειν, ὅτι κατὰδῆλοι γίγνονται προσποιούμενοι μὲν εἰδέναι, εἰδότες δὲ οὐδέν. ἅτε οὖν, οἶμαι, φιλότιμοι ὄντες καὶ σφοδροὶ καὶ πολλοί, καὶ ξυντεταγμένως καὶ πιθανῶς λέγοντες περὶ ἐμοῦ, ἐμπεπλήχασιν ὑμῶν τὰ ὦτα καὶ πάλαι καὶ σφοδρῶς διαβάλλοντες. ἐκ τούτων καὶ Μέλητος μοι ἐπέθετο καὶ Ἄνυτος καὶ Λύκων, Μέλητος μὲν ὑπὲρ τῶν ποιητῶν ἀχθόμενος, Ἄνυτος δὲ ὑπὲρ τῶν δημιουργῶν καὶ τῶν πολιτικῶν, Λύκων δὲ ὑπὲρ τῶν ῥητόρων. ὥστε, ἔπερ ἀρχόμενος ἐγὼ ἔλεγον, θαυμάζοιμ' ἂν, εἰ οἷός τ' εἶην ἐγὼ ὑμῶν ταύτην τὴν διαβολὴν ἐξελέσθαι ἐν οὕτως ὀλίγῳ χρόνῳ οὕτω πολλὴν γεγонуῖαν. ταῦτ' ἔστιν ὑμῖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τάληθῆ, καὶ ὑμᾶς οὔτε μέγα οὔτε μικρὸν ἀποκρυψάμενος ἐγὼ λέγω οὐδ' ὑποστειλάμενος, καίτοι οἶδα σχεδόν, ὅτι τοῖς αὐτοῖς ἀπεχθάνομαι· ὃ καὶ τεκμήριον, ὅτι ἀληθῆ λέγω καὶ ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ διαβολὴ ἢ ἐμῆ καὶ τὰ αἷτια ταῦτά ἐστιν καὶ ἐάντε νῦν ἐάντε αὐθις ζητήσητε ταῦτα, οὕτως εὐρήσετε.

11. Περὶ μὲν οὖν ὧν οἱ πρῶτοί μου κατήγοροι κατηγόρουσιν, αὕτη ἔστω ἱκανὴ ἀπολογία πρὸς ὑμᾶς· πρὸς δὲ Μέλητον τὸν ἀγαθόν τε καὶ φιλόπολιν, ὡς φησὶ, καὶ τοὺς ὑστέρους μετὰ ταῦτα πειράσομαι ἀπολογεῖσθαι. αὐθις γὰρ δὴ, ὥσπερ ἐτέρων τούτων ὄντων κατηγόρων, λάβωμεν αὖ τὴν τούτων ἀντωμοσίαν· ἔχει δέ πως ὧδε· Σωκράτη φησὶν ἀδικεῖν τοὺς τε νέους διαφθείροντα καὶ θεοὺς οὓς ἢ πόλις νομίζει οὐ νομίζοντα, ἕτερα δὲ δαιμόνια καινά. τὸ μὲν δὴ ἐγκλημα τοιοῦτόν ἐστιν· τούτου δὲ τοῦ ἐγκλήματος ἐν ἕκαστον ἐξετάσωμεν. φησὶ γὰρ δὴ τοὺς νέους ἀδικεῖν με διαφθείροντα. ἐγὼ δέ γε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀδικεῖν φημι Μέλητον,

ὅτι σπουδῇ χαριεντίζεται, ῥαδίως εἰς ἀγῶνα καθιστὰς ἀνθρώπους, περὶ πραγμάτων προσποιούμενος σπουδάζειν καὶ κήδεσθαι, ὧν οὐδὲν τούτῳ πρόποτε ἐμέλησεν· ὡς δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, πειράσσομαι καὶ νῦν ἐπιδείξαι.

12. Καί μοι δεῦρο, ὦ Μέλητε, εἰπέ· ἄλλο τι ἢ περὶ πολλοῦ ποιεῖ, ὅπως ὡς βέλτιστοι οἱ νεώτεροι ἔσονται; «ἔγωγε». ἔθι δὴ νῦν εἰπέ τούτοις, τίς αὐτοὺς βελτίους ποιεῖ· δῆλον γὰρ ὅτι οἴσθα, μέλον γέ σοι. τὸν μὲν γὰρ διαφθείροντα ἐξευρών, ὡς φῆς, ἐμὲ εἰσάγεις τούτοις καὶ κατηγορεῖς· τὸν δὲ δὴ βελτίους ποιοῦντα ἔθι εἰπέ καὶ μήνυσον αὐτοῖς, τίς ἐστίν. ὄραξ, ὦ Μέλητε, ὅτι σιγᾶς καὶ οὐκ ἔχεις εἰπεῖν; καίτοι οὐκ αἰσχρόν σοι δοκεῖ εἶναι, καὶ ἱκανὸν τεκμήριον οὗ δὴ ἐγὼ λέγω, ὅτι σοι οὐδὲν μεμέληκεν; ἀλλ' εἰπέ, ὦ γαθέ, τίς αὐτοὺς ἀμείνους ποιεῖ; «οἱ νόμοι». ἀλλ' οὐ τοῦτο ἐρωτῶ, ὦ βέλτιστε, ἀλλὰ τίς ἀνθρωπος, ὅστις πρῶτον καὶ αὐτὸ τοῦτο οἶδε, τοὺς νόμους. «οὔτοι, ὦ Σώκρατες, εἰ δικασταί». πῶς λέγεις, ὦ Μέλητε; οἶδε τοὺς νέους παιδεύειν οἱοί τέ εἰσι καὶ βελτίους ποιοῦσιν; «μάλιστα». πότερον ἅπαντες ἢ οἱ μὲν αὐτῶν, οἱ δ' οὐ; «ἅπαντες». εὐ γε νῆ τὴν Ἥραν λέγεις, καὶ πολλὴν ἀφθονίαν τῶν ὠφελούντων. τί δὲ δὴ; οἶδε οἱ ἀκροαταὶ βελτίους ποιοῦσιν ἢ οὐ; «καὶ οὔτοι». τί δὲ οἱ βουλευταί; «καὶ οἱ βουλευταί». ἀλλ' ἄρα, ὦ Μέλητε, μὴ οἱ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, οἱ ἐκκλησιασταί, διαφθεύουσι τοὺς νεωτέρους; ἢ κάκεινοι βελτίους ποιοῦσιν ἅπαντες; «κάκεινοι». πάντες ἄρα, ὡς ἔοικεν, Ἀθηναῖοι καλοὺς κάγαθοὺς ποιοῦσι πλὴν ἐμοῦ, ἐγὼ δὲ μόνος διαφθείρω· οὕτω λέγεις; «πάνυ σφόδρα ταῦτα λέγω». πολλὴν γ' ἐμοῦ κατέγνωκας δυστυχίαν. καί μοι ἀπόκριναι· ἢ καὶ περὶ ἵππου οὕτω σοι δοκεῖ ἔχειν; οἱ μὲν βελτίους ποιοῦντες αὐτοὺς πάντες ἀνθρώποι εἶναι, εἰς δέ τις ὁ διαφθείρων; ἢ τούναντιον τούτου πᾶν εἰς μὲν τις ὁ βελτίους οἷός τ' ὧν ποιεῖν ἢ πάνυ ὀλίγοι, οἱ ἵππικοί, οἱ δὲ πολλοί, ἐάνπερ ξυνῶσι καὶ χρῶνται ἵπποις, διαφθεύουσιν; οὐχ οὕτως ἔχει, ὦ

Μέλητε, καὶ περὶ ἵππων καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ζῳῶν ; πάντως δήπου, ἐάντε σὺ καὶ ἄνυτος οὐ φῆτε, ἐάντε φῆτε· πολλή γὰρ ἂν τις εὐδαιμονία εἴη περὶ τοὺς νέους, εἰ εἰς μὲν μόνος αὐτοὺς διαφθείρει, οἱ δ' ἄλλοι ὠφελοῦσιν. ἀλλὰ γάρ, ὦ Μέλητε, ἱκανῶς ἐπιδείκνυσαι, ὅτι οὐδεπώποτε ἐφρόντισας τῶν νέων, καὶ σαφῶς ἀποφαίνεις τὴν σαυτοῦ ἀμέλειαν, ὅτι οὐδέν σοι μεμέληκε περὶ ὧν ἐμὲ εἰσάγεις.

13. Ἔτι δὲ ἡμῖν εἰπέ, ὦ πρὸς Διὸς Μέλητε, πότερόν ἐστιν οἰκεῖν ἄμεινον ἐν πολίταις χρηστοῖς ἢ πονηροῖς ; ὦ τᾶν, ἀπόκριναί· οὐδὲν γάρ τοι χαλεπὸν ἐρωτῶ· οὐχ οἱ μὲν πονηροὶ κακὸν τι ἐργάζονται τοὺς ἀεὶ ἐγγυτάτῳ ἑαυτῶν ὄντας, οἱ δ' ἀγαθοὶ ἀγαθόν τι ; «πάνυ γε». ἔστιν οὖν ὅστις βούλεται ὑπὸ τῶν ξυνότων βλάπτεσθαι μᾶλλον ἢ ὠφελεῖσθαι ; ἀποκρίνου, ὦ ἀγαθέ· καὶ γὰρ ὁ νόμος κελεύει ἀποκρίνεσθαι. ἔσθ' ὅστις βούλεται βλάπτεσθαι ; «οὐ δῆτα». φέρε δῆ, πότερον ἐμὲ εἰσάγεις δεῦρο ὡς διαφθείροντα τοὺς νεωτέρους καὶ πονηροτέρους ποιοῦντα ἐκόντα ἢ ἄκοντα ; «ἐκόντα ἔγωγε». τί δῆτα, ὦ Μέλητε ; τοσοῦτον σὺ ἐμοῦ σοφώτερος εἶ τηλικούτου ὄντος τηλικόσδε ὦν, ὥστε σὺ μὲν ἔγνωκας, ὅτι οἱ μὲν κακοὶ κακὸν τι ἐργάζονται ἀεὶ τοὺς μάλιστα πλησίον ἑαυτῶν, οἱ δὲ ἀγαθοὶ ἀγαθόν, ἐγὼ δὲ δὴ εἰς τοσοῦτον ἀμαθίας ἦκω, ὥστε καὶ τοῦτ' ἀγνοῶ, ὅτι, ἐάν τινα μοχθηρὸν ποιήσω τῶν ξυνότων, κινδυνεύσω κακὸν τι λαβεῖν ἀπ' αὐτοῦ, ὥστε τοῦτο τὸ τοσοῦτον κακὸν ἐκὼν ποιῶ, ὡς φῆς σύ ; ταῦτα ἐγὼ σοι οὐ πείθομαι, ὦ Μέλητε, οἶμαι δὲ οὐδὲ ἄλλον ἀνθρώπων οὐδένα· ἀλλ' ἢ οὐ διαφθείρω ἢ, εἰ διαφθείρω, ἄκων, ὥστε σύ γε κατ' ἀμφοτέρα ψεύδει. εἰ δὲ ἄκων διαφθείρω, τῶν τοιούτων καὶ ἀκουσίῳ ἀμαρτημάτων οὐ δεῦρο νόμος εἰσάγειν ἐστίν, ἀλλὰ ἰδίᾳ λαβόντα διδάσκειν καὶ νουθετεῖν· δῆλον γὰρ ὅτι, ἐάν μάθω, παύσομαι ὃ γε ἄκων ποιῶ· σὺ δὲ ξυγγενέσθαι μὲν μοι καὶ διδάξαι ἔφυγες καὶ οὐκ ἠθέ-

λησας, δεῦρο δὲ εἰσάγεις, οἱ νόμος ἐστὶν εἰσάγειν τοὺς κολάσεως δεομένους, ἀλλ' οὐ μαθήσεως.

14. Ἄλλὰ γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦτο μὲν δῆλον ἤδη ἐστίν, ὃ ἐγὼ ἔλεγον, ὅτι Μελήτωι τούτων οὔτε μέγα οὔτε μικρὸν πρόποτε ἐμέλησεν. ὅμως δὲ δὴ λέγε ἡμῖν, πῶς με φῆς διαφθεῖρην, ὦ Μέλητε, τοὺς νεωτέρους; ἢ δῆλον δὴ ὅτι κατὰ τὴν γραφήν, ἣν ἐγράψω, θεοὺς διδάσκοντα μὴ νομίζειν οὓς ἢ πόλις νομίζει, ἕτερα δὲ δαιμόνια καινά; οὐ ταῦτα λέγεις, ὅτι διδάσκων διαφθεῖρω; «πάνυ μὲν οὖν σφόδρα ταῦτα λέγω». πρὸς αὐτῶν τοίνυν, ὦ Μέλητε, τούτων τῶν θεῶν, ὧν νῦν ὁ λόγος ἐστίν, εἰπέ ἔτι σαφέστερον καὶ ἐμοὶ καὶ τοῖς ἀνδράσιν τουτοῖσι. ἐγὼ γὰρ οὐ δύναμαι μαθεῖν, πρότερον λέγεις διδάσκειν με νομίζειν εἶναι τινὰς θεοὺς, καὶ αὐτὸς ἄρα νομίζω εἶναι θεοὺς, καὶ οὐκ εἰμί τὸ παράπαν ἄθεος οὐδὲ ταύτη ἀδικῶ, οὐ μέντοι οὔσπερ γε ἢ πόλις, ἀλλὰ ἐτέρους, καὶ τοῦτ' ἐστίν, ὃ μοι ἐγκαλεῖς, ὅτι ἐτέρους· ἢ παντάπασι με φῆς οὔτε αὐτὸν νομίζειν θεοὺς τοὺς τε ἄλλους ταῦτα διδάσκειν. «ταῦτα λέγω, ὡς τὸ παράπαν οὐ νομίζεις θεοὺς». ὦ θαυμάσιε Μέλητε, ἵνα τί ταῦτα λέγεις; οὐδὲ ἥλιον οὐδὲ σελήνην ἄρα νομίζω θεοὺς εἶναι, ὡσπερ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι; «μὰ Δί', ὦ ἄνδρες δικασταί, ἐπεὶ τὸν μὲν ἥλιον λίθον φησὶν εἶναι, τὴν δὲ σελήνην γῆν». Ἄναξαγόρου οἷε κατηγορεῖν, ὦ φίλε Μέλητε, καὶ οὕτω καταφρονεῖς τῶνδε καὶ οἷε αὐτοὺς ἀπίερους γραμμάτων εἶναι, ὥστε οὐκ εἰδέναι, ὅτι τὰ Ἄναξαγόρου βιβλία τοῦ Κλαζομενίου γέμει τούτων τῶν λόγων; καὶ δὴ καὶ οἱ νέοι ταῦτα παρ' ἐμοῦ μανθάνουσιν, ἃ ἔξεστιν ἐνίοτε, εἰ πάνυ πολλοῦ, δραχμῆς ἐκ τῆς ὀρχήστρας πριαμένους Σωκράτους καταγελᾶν, ἐὰν προσποιῆται ἑαυτοῦ εἶναι, ἄλλως τε καὶ οὕτως ἄτοπα ὄντα. ἀλλ', ὦ πρὸς Διός, οὕτωσί σοι δοκῶ οὐδένα νομίζειν θεὸν εἶναι; «οὐ μέντοι μὰ Δία οὐδ' ὀπωσιοῦν». ἄπιστος γ' εἶ, ὦ Μέλητε, καὶ ταῦτα μέντοι, ὡς ἐμοὶ δοκεῖς, σαυτῷ. ἐμοὶ γὰρ δοκεῖ οὕτωσί, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πάνυ εἶναι ὕβριστῆς καὶ ἀκόλαστος,

καὶ ἀτεχνῶς τὴν γραφὴν ταύτην ὑβρεῖ τινὶ καὶ ἀκολασίᾳ καὶ νεότητι γράψασθαι. ἔοικε γὰρ ὡς περ αἰνίγμα ζυντιθέντι διαπειρωμένῳ: «ἄρα γνώσεται Σωκράτης ὁ σοφὸς δὴ ἐμοῦ χαριεντιζομένου καὶ ἐναντί' ἐμαυτῷ λέγοντος, ἢ ἐξαπατήσω αὐτὸν καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἀκούοντας;» οὗτος γὰρ ἐμοὶ φαίνεται τὰ ἐναντία λέγειν αὐτὸς ἑαυτῷ ἐν τῇ γραφῇ, ὡς περ ἂν εἰ εἶποι: ἀδικεῖ Σωκράτης θεοὺς οὐ νομίζων, ἀλλὰ θεοὺς νομίζων. καίτοι τοῦτο ἐστὶ παίζοντος.

15. Συνεπισκέψασθε δὴ, ὦ ἄνδρες, ἢ μοι φαίνεται ταῦτα λέγειν· οὐ δὲ ἡμῖν ἀποκρίναι, ὦ Μέλητε· ὑμεῖς δέ, ὅπερ κατ' ἀρχὰς ὑμᾶς παρητησάμην, μέμνησθέ μοι μὴ θορυβεῖν, ἐὰν ἐν τῷ εἰωθότῳ τρόπῳ τοὺς λόγους ποιῶμαι· ἔστιν ὅστις ἀνθρώπων, ὦ Μέλητε, ἀνθρώπεια μὲν νομίζει πράγματ' εἶναι, ἀνθρώπους δὲ οὐ νομίζει; ἀποκρινέσθω, ὦ ἄνδρες, καὶ μὴ ἄλλα καὶ ἄλλα θορυβεῖτω· ἔσθ' ὅστις ἵππους μὲν οὐ νομίζει, ἵππικὰ δὲ πράγματα; οὐκ ἔστιν, ὦ ἄριστε ἀνδρῶν· εἰ μὴ σὺ βούλει ἀποκρίνεσθαι, ἐγὼ σοὶ λέγω καὶ τοῖς ἄλλοις τουτοῖσι. ἀλλὰ τὸ ἐπὶ τούτῳ γε ἀποκρίναι. ἔσθ' ὅστις δαιμόνια μὲν νομίζει πράγματ' εἶναι, δαίμονας δὲ οὐ νομίζει; «οὐκ ἔστιν». ὡς ὤνησας, ὅτι μόγις ἀπεκρίνω ὑπὸ τουτωνὶ ἀναγκαζόμενος. οὐκοῦν δαιμόνια μὲν φῆς με καὶ νομίζειν καὶ διδάσκειν, εἴτ' οὖν καινὰ εἴτε παλαιά· ἀλλ' οὖν δαιμόνιά γε νομίζω κατὰ τὸν σὸν λόγον, καὶ ταῦτα καὶ διωμόσω ἐν τῇ ἀντιγραφῇ· εἰ δὲ δαιμόνια νομίζω, καὶ δαίμονας δήπου πολλὴ ἀνάγκη νομίζειν μέ ἐστιν· οὐχ οὕτως ἔχει; ἔχει δὴ· τίθημι γάρ σε ὁμολογοῦντα, ἐπειδὴ οὐκ ἀποκρίνει. τοὺς δὲ δαίμονας οὐχὶ ἦτοι θεοὺς γε ἡγούμεθα ἢ θεῶν παῖδας; φῆς ἢ οὐ. «πάνυ γε». οὐκοῦν εἴπερ δαίμονας ἡγοῦμαι, ὡς σὺ φῆς, εἰ μὲν θεοὶ τινὲς εἰσιν οἱ δαίμονες, τοῦτ' ἂν εἴη, ὃ ἐγὼ φημί σε αἰνίττεσθαι καὶ χαριεντίζεσθαι, θεοὺς οὐχ ἡγούμενον φάναι ἐμὲ θεοὺς αὐ ἡγεῖσθαι πάλιν, ἐπειδὴ περ γε δαίμονας ἡγοῦμαι· εἰ δ' αὖ οἱ

δαίμονες θεῶν παῖδες εἰσι νόθοι τινὲς ἢ ἐκ νυμφῶν ἢ ἐκ τινῶν ἄλλων, ὧν δὴ καὶ λέγονται, τίς ἂν ἀνθρώπων θεῶν μὲν παῖδας ἡγοῖτο εἶναι, θεοὺς δὲ μή; ὁμοίως γὰρ ἄτοπον εἶη, ὥσπερ ἂν εἴ τις ἵππων μὲν παῖδας ἡγοῖτο καὶ ὄνων τοὺς ἡμιόνους, ἵππους δὲ καὶ ὄνους μὴ ἡγοῖτο εἶναι. ἀλλ', ὦ Μέλητε, οὐκ ἔστιν ὅπως σὺ ταῦτα οὐχὶ ἀποπειρώμενος ἡμῶν ἐγράψω τὴν γραφὴν ταύτην ἢ ἀπορῶν ὅτι ἐγκαλοῖς ἐμοὶ ἀληθὲς ἀδίκημα. ὅπως δὲ σὺ τινα πείθοις ἂν καὶ μικρὸν νοῦν ἔχοντα ἀνθρώπων, ὡς οὐ τοῦ αὐτοῦ ἐστὶν καὶ δαιμόνια καὶ θεῖα ἡγεῖσθαι, καὶ αὐτὸ τοῦ αὐτοῦ μήτε δαίμονας μήτε θεοὺς μήτε ἥρωάς, οὐδεμία μηχανὴ ἐστίν.

16. Ἄλλὰ γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὡς μὲν ἐγὼ οὐκ ἀδικῶ κατὰ τὴν Μελήτου γραφὴν, οὐ πολλῆς μοι δοκεῖ εἶναι ἀπολογίας, ἀλλὰ ἱκανὰ καὶ ταῦτα· ὁ δὲ καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἔλεγον, ὅτι πολλή μοι ἀπέχθεια γέγονε καὶ πρὸς πολλοὺς, εὐ ἴστε, ὅτι ἀληθὲς ἐστίν. καὶ τοῦτ' ἐστίν, ὃ ἐμὲ αἰρήσει, ἐάνπερ αἰρήῃ, οὐ Μέλητος οὐδὲ Ἄνυτος, ἀλλ' ἢ τῶν πολλῶν διαβολὴ τε καὶ φθόνος· ἃ δὴ πολλοὺς καὶ ἄλλους καὶ ἀγαθοὺς ἄνδρας ἤρηκεν, οἶμαι δὲ καὶ αἰρήσειν· οὐδὲν δὲ δεινόν, μὴ ἐν ἐμοὶ στή. ἴσως δ' ἂν οὖν εἴποι τις· «εἴτ' οὐκ αἰσχύνει, ὦ Σώκρατες, τοιοῦτον ἐπιτήδευμα ἐπιτηδεύσας, ἐξ οὗ κινδυνεύεις νυνὶ ἀποθανεῖν;» ἐγὼ δὲ τούτῳ ἂν δίκαιον λόγον ἀντίποιμι, ὅτι οὐ καλῶς λέγεις, ὦ ἄνθρωπε, εἰ οἶει δεῖν κίνδυνον ὑπολογίζεσθαι τοῦ ζῆν ἢ τεθνάναι ἄνδρα, ὅτου τι καὶ μικρὸν ὄφελός ἐστιν, ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνο μόνον σκοπεῖν, ὅταν πράττη, πότερον δίκαια ἢ ἀδίκαια πράττει, καὶ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ ἔργα ἢ κακοῦ. φαῦλοι γὰρ ἂν τῷ γε σῶ λόγῳ εἶεν τῶν ἡμιθέων ὅσοι ἐν Τροίᾳ τετελευτήκασιν, οἳ τε ἄλλοι καὶ ὁ τῆς Θετιδος υἱός, ὃς τοσοῦτον τοῦ κινδύνου κατεφρόνησε παρὰ τὸ αἰσχρόν τι ὑπομεῖναι, ὥστε ἐπειδὴ εἶπεν ἢ μήτηρ αὐτῷ προθυμουμένῃ Ἐκτορα ἀποκτείνει, θεὸς οὖσα, οὕτωςί πως, ὡς ἐγὼ οἶμαι· «ὦ παῖ, εἰ τιμωρήσεις Πατρόκλῳ τῷ ἐταίρῳ τὸν φόνον, αὐτὸς ἀποθανεῖ· αὐτίκα

γάρ τοι», φησί, «μεθ' Ἐκτορα πότμος ἐτοῖμος»· ὁ δὲ ταῦτα ἀκούσας τοῦ μὲν θανάτου καὶ τοῦ κινδύνου ὀλιγώρησε, πολὺ δὲ μᾶλλον δείσας τὸ ζῆν κακὸς ὢν καὶ τοῖς φίλοις μὴ τιμωρεῖν, «αὐτίκα», φησί, «τεθναίνην δίκην ἐπιθείς τῷ ἀδικοῦντι, ἵνα μὴ ἐνθάδε μένω καταγέλαστος παρὰ νηυσὶ κορωνίσιν ἄχθος ἀρούρης». μὴ αὐτὸν οἶε φροντίσαι θανάτου καὶ κινδύνου; οὕτω γὰρ ἔχει, ὡ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῇ ἀληθείᾳ· οὐδ' ἂν τις ἑαυτὸν τάξῃ ἡγησάμενος βέλτιστον εἶναι ἢ ὑπ' ἄρχοντος ταχθῆ, ἐνταῦθα δεῖ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, μένοντα κινδυνεύειν, μηδὲν ὑπολογιζόμενον μήτε θάνατον μήτε ἄλλο μηδὲν πρὸ τοῦ αἰσχροῦ.

17. Ἐγὼ οὖν δεινὰ ἂν εἶην εἰργασμένος, ὡ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ, ὅτε μὲν με οἱ ἄρχοντες ἔταπτον, οὐς ὑμεῖς εἴλεσθε ἄρχειν μου καὶ ἐν Ποτειδαίᾳ καὶ ἐν Ἀμφιπόλει καὶ ἐπὶ Δηλίῳ, τότε μὲν, οὐδ' ἐκεῖνοι ἔταπτον, ἔμενον ὡσπερ καὶ ἄλλος τις καὶ ἐκινδύνευον ἀποθανεῖν, τοῦ δὲ θεοῦ τάπτοντος, ὡς ἐγὼ ψήθην τε καὶ ὑπέλαβον, φιλοσοφοῦντά με δεῖν ζῆν καὶ ἐξετάζοντα ἑμαυτὸν καὶ τοὺς ἄλλους, ἐνταῦθα δὲ φοβηθεὶς ἢ θάνατον ἢ ἄλλο ὅτιοῦν πρᾶγμα λίποιμι τὴν τάξιν. δεινὸν μὲντ' ἂν εἶην, καὶ ὡς ἀληθῶς τότε ἂν με δικαίως εἰσάγοι τις εἰς δικαστήριον, ὅτι οὐ νομίζω θεοὺς εἶναι ἀπειθῶν τῇ μαντείᾳ καὶ δεδιῶς θάνατον καὶ οἰόμενος σοφὸς εἶναι οὐκ ὢν. τὸ γὰρ τοι θάνατον δεδιέναι, ὡ ἄνδρες, οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ δοκεῖν σοφὸν εἶναι μὴ ὄντα· δοκεῖν γὰρ εἰδέναί ἐστιν ἃ οὐκ οἶδεν· οἶδε μὲν γὰρ οὐδεὶς τὸν θάνατον, οὐδ' εἰ τυγχάνει τῷ ἀνθρώπῳ πάντων μέγιστον ὂν τῶν ἀγαθῶν, δεδίασι δ' ὡς εὖ εἰδότες, ὅτι μέγιστον τῶν κακῶν ἐστὶ. καὶ τοῦτο πῶς οὐκ ἀμαθία ἐστὶν αὕτη ἢ ἐπονείδιστος, ἢ τοῦ οἶεσθαι εἰδέναί ἃ οὐκ οἶδεν; ἐγὼ δ', ὡ ἄνδρες, τούτῳ καὶ ἐνταῦθα ἴσως διαφέρω τῶν πολλῶν ἀνθρώπων, καὶ εἰ δὴ τῷ σοφώτερός του φαίην εἶναι, τούτῳ ἂν, ὅτι οὐκ εἰδῶς ἱκανῶς περὶ τῶν ἐν Ἄδου οὕτω καὶ οἴομαι οὐκ εἰδέναί· τὸ ἐδ' ἀδικεῖν καὶ ἀπειθεῖν τῷ βελτίονι, καὶ θεῷ καὶ ἀνθρώπῳ, ὅτι

κακὸν καὶ αἰσχροὺν ἐστίν, οἶδα. πρὸ οὖν τῶν κακῶν, ὧν οἶδα, ὅτι κακά ἐστίν, ἃ μὴ οἶδα, εἰ καὶ ἀγαθὰ ὄντα τυγχάνει, οὐδέποτε φοβήσομαι οὐδὲ φευξομαι· ὥστε οὐδ' εἴ με νῦν ὑμεῖς ἀφίετε Ἄνυτφ ἀπιστήσαντες, ὃς ἔφη ἢ τὴν ἀρχὴν οὐ δεῖν ἐμὲ δεῦρο εἰσελθεῖν ἢ, ἐπειδὴ εἰσηλθόν, οὐχ οἶόν τ' εἶναι τὸ μὴ ἀποκτεῖναι με, λέγων πρὸς ὑμᾶς ὡς, εἰ διαφευξοίμην, ἤδη ἂν ὑμῶν οἱ υἱεῖς ἐπιτηδεύοντες ἃ Σωκράτης διδάσκει, πάντες παντάπασι διαφθαρήσονται, — εἴ μοι πρὸς ταῦτα εἴποιτε· ὦ Σώκρατες, νῦν μὲν Ἄνυτφ οὐ πεισόμεθα, ἀλλ' ἀφιεμέν σε, ἐπὶ τούτῳ μέντοι, ἐφ' ᾧτε μηκέτι ἐν ταύτῃ τῇ ζητήσῃ διατρίβειν μηδὲ φιλοσοφεῖν· ἐάν δὲ ἄλῃς ἔτι τοῦτο πράττων, ἀποθανεῖ· εἰ οὖν με, ὅπερ εἶπον, ἐπὶ τούτοις ἀφίετε, εἴποιμ' ἂν ὑμῖν, ὅτι ἐγὼ ὑμᾶς, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀσιάζομαι μὲν καὶ φιλῶ, πείσομαι δὲ μᾶλλον τῷ θεῷ ἢ ὑμῖν, καὶ ἕωσπερ ἂν ἐμπνέω καὶ οἶός τε ὦ, οὐ μὴ παύσωμαι φιλοσοφῶν καὶ ὑμῖν παρακελευόμενός τε καὶ ἐνδεικνύμενος ὅτῳ ἂν αἰεὶ ἐντυγχάνω ὑμῶν, λέγων, οἷάπερ εἶωθα, ὅτι, ὦ ἄριστε ἀνδρῶν, Ἀθηναῖος ὢν, πόλλεως τῆς μεγίστης καὶ εὐδοκιμωτάτης εἰς σοφίαν καὶ ἰσχύν, χρημάτων μὲν οὐκ αἰσχύνει ἐπιμελούμενος, ὅπως σοι ἔσται ὡς πλείστα, καὶ δόξης καὶ τιμῆς, φρονήσεως δὲ καὶ ἀληθείας καὶ τῆς ψυχῆς, ὅπως ὡς βελτίστη ἔσται, οὐκ ἐπιμελεῖ οὐδὲ φροντίζεις; καὶ ἐάν τις ὑμῶν ἀμφισβητῇ καὶ φῆ ἐπιμελεῖσθαι, οὐκ εὐθὺς ἀφήσω αὐτὸν οὐδ' ἄπειμι, ἀλλ' ἐρήσομαι αὐτὸν καὶ ἐξετάσω καὶ ἐλέγξω, καὶ ἐάν μοι μὴ δοκῇ κεκτῆσθαι ἀρετὴν, φάναι δέ, ὄνειδιῶ, ὅτι τὰ πλείστου ἄξια περὶ ἐλαχίστου ποιεῖται, τὰ δὲ φαυλότερα περὶ πλείονος. ταῦτα καὶ νεωτέρῳ καὶ πρεσβυτέρῳ, ὅτῳ ἂν ἐντυγχάνω, ποιήσω, καὶ ξένῳ καὶ ἀστῷ, μᾶλλον δὲ τοῖς ἀστοῖς, ὅσῳ μου ἐγγυτέρῳ ἐστὲ γένει. ταῦτα γὰρ κελεύει ὁ θεός, εὐ ἴστε, καὶ ἐγὼ οἶομαι οὐδέν πω ὑμῖν μείζον ἀγαθὸν γενέσθαι ἐν τῇ πόλει ἢ τὴν ἐμὴν τῷ θεῷ ὑπηρεσίαν. οὐδέν γὰρ ἄλλο πράττων ἐγὼ περιέρχομαι ἢ πείθων ὑμῶν καὶ νεωτέρους καὶ πρεσβυ-

τέρους μήτε σωμάτων ἐπιμελεῖσθαι μήτε χρημάτων πρότερον μηδὲ οὕτω σφόδρα ὡς τῆς ψυχῆς, ὅπως ὡς ἀρίστη ἔσται λέγων, ὅτι οὐκ ἐκ χρημάτων ἀρετὴ γίγνεται, ἀλλ' ἐξ ἀρετῆς χρήματα καὶ τὰ ἄλλα ἀγαθὰ τοῖς ἀνθρώποις ἅπαντα καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ. εἰ μὲν οὖν ταῦτα λέγων διαφθεῖρω τοὺς νέους, ταῦτ' ἂν εἶη βλαβερὰ· εἰ δέ τις μέ φησιν ἄλλα λέγειν ἢ ταῦτα, οὐδὲν λέγει· πρὸς ταῦτα φαίην ἂν, ὦ Ἀθηναῖοι, ἢ πείθεσθε Ἀνύτῳ ἢ μὴ, καὶ ἢ ἀφίετε ἢ μὴ ἀφίετε, ὡς ἐμοῦ οὐκ ἂν ποιήσοντος ἄλλα, οὐδ' εἰ μέλλω πολλάκις τεθνάναι.

18. Μὴ θορυβεῖτε, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀλλ' ἐμμείνατέ μοι οἷς ἐδεήθην ὑμῶν, μὴ θορυβεῖν ἐφ' οἷς ἂν λέγω, ἀλλ' ἀκούειν· καὶ γάρ, ὡς ἐγὼ οἶμαι, ὀνήσεσθε ἀκούοντες· μέλλω γὰρ οὖν ἄττα ὑμῖν ἐρεῖν καὶ ἄλλα, ἐφ' οἷς ἴσως βοήσεσθε· ἀλλὰ μηδαμῶς ποιεῖτε τοῦτο. εὖ γὰρ ἴστε, ἐὰν ἐμὲ ἀποκτείνητε τοιοῦτον ὄντα, οἷον ἐγὼ λέγω, οὐκ ἐμὲ βλάψετε ἢ ὑμᾶς αὐτούς· ἐμὲ μὲν γὰρ οὐδὲν ἂν βλάβειεν οὔτε Μέλητος οὔτε Ἄνυτος· οὐδὲ γὰρ ἂν δύναιτο· οὐ γὰρ οἶομαι θεμιτὸν εἶναι ἀμείνονι ἀνδρὶ ὑπὸ χείρονος βλάπτεσθαι· ἀποκτείνειε μεντὰν ἢ ἴσως ἐξελάσειεν ἢ ἀτιμώσειεν· ἀλλὰ ταῦτα οὗτος μὲν ἴσως οἶεται καὶ ἄλλος τις που μεγάλα κακά, ἐγὼ δ' οὐκ οἶομαι, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ποιεῖν ἢ οὗτος νυνὶ ποιεῖ, ἄνδρα ἀδίκως ἐπιχειρεῖν ἀποκτινύναι. νῦν οὖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πολλοῦ δέω ἐγὼ ὑπὲρ ἐμαυτοῦ ἀπολογεῖσθαι, ὡς τις ἂν οἶοιτο, ἀλλὰ ὑπὲρ ὑμῶν, μὴ τι ἐξαμάρτητε περὶ τὴν τοῦ θεοῦ δόσιν ὑμῖν ἐμοῦ καταψηφισάμενοι· ἐὰν γὰρ ἐμὲ ἀποκτείνητε, οὐ βραδίως ἄλλον τοιοῦτον εὐρήσετε, ἀτεχνῶς, εἰ καὶ γελοιότερον εἰπεῖν, προσκείμενον τῇ πόλει ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ὡς περ Ἰκιπῶ μέγαλῃ μὲν καὶ γενναίῳ, ὑπὸ μεγέθους δὲ νωθεστέρω καὶ δεομένῳ ἐγείρεσθαι ὑπὸ μῦσός τινος· οἷον δὴ μοι δοκεῖ ὁ θεὸς ἐμὲ τῇ πόλει προσεθηκέναι τοιοῦτόν τινα, ὃς ὑμᾶς ἐγείρων καὶ πείθων καὶ ὀνειδίζων ἕνα ἕκαστον οὐδὲν παύομαι τὴν ἡμέραν ὄλην πανταχοῦ προσκαθίζων.

τοιούτος οὖν ἄλλος οὐ βραδίως ὑμῖν γενήσεται, ὦ ἄνδρες, ἀλλ' ἐὰν ἐμοὶ πείθησθε, φείσεσθέ μου· ὑμεῖς δ' ἴσως τάχ' ἂν ἀχθόμενοι ὥσπερ οἱ νυστάζοντες ἐγειρόμενοι, κρούσαντες ἂν με, πειθόμενοι Ἄνῳτῳ, βραδίως ἂν ἀποκτείναιτε, εἶτα τὸν λοιπὸν βίον καθεύδοντες διατελοῖτε ἂν, εἰ μὴ τινα ἄλλον ὁ θεὸς ὑμῖν ἐπιπέμφει κηδόμενος ὑμῶν. ὅτι δ' ἐγὼ τυγχάνω ὢν τοιοῦτος, οἷος ὑπὸ τοῦ θεοῦ τῇ πόλει δεδόσθαι, ἐνθένδε ἂν κατανοήσαίτε· οὐ γὰρ ἀνθρωπίνῳ ἔοικε τὸ ἐμὲ τῶν μὲν ἐμαυτοῦ ἀπάντων ἡμεληκέναι καὶ ἀνέχεσθαι τῶν οἰκείων ἀμελουμένων τσαυτὰ ἤδη ἔτη, τὸ δὲ ὑμέτερον πράττειν αἰεὶ, ἰδίᾳ ἐκάστῳ προσιόντα ὥσπερ πατέρα ἢ ἀδελφὸν πρεσβύτερον πείθοντα ἐπιμελεῖσθαι ἀρετῆς. καὶ εἰ μὲν τι ἀπὸ τούτων ἀπέλαυον καὶ μισθὸν λαμβάνων ταῦτα παρεκελευόμην, εἶχον ἂν τινα λόγον· νῦν δὲ ὁρᾶτε καὶ αὐτοί, ὅτι οἱ κατήγοροι, τᾶλλα πάντα ἀναισχύντως οὕτω κατηγοροῦντες, τοῦτό γε οὐχ οἷοί τε ἐγένοντο ἀπαναισχυντῆσαι παρασχόμενοι μάρτυρα, ὡς ἐγὼ ποτέ τινα ἢ ἐπραξάμην μισθὸν ἢ ἤτησα. ἱκανὸν γάρ, οἶμαι, ἐγὼ παρέχομαι τὸν μάρτυρα, ὡς ἀληθῆ λέγω, τὴν πενίαν.

19. Ἴσως ἂν οὖν δόξειεν ἄτοπον εἶναι, ὅτι δὴ ἐγὼ ἰδίᾳ μὲν ταῦτα ξυμβουλεύω περιτῶν καὶ πολυπραγμονῶ, δημοσίᾳ δὲ οὐ τολμῶ ἀναβαίνων εἰς τὸ πλῆθος τὸ ὑμέτερον ξυμβουλεύειν τῇ πόλει. τούτου δὲ αἰτίον ἐστίν, ὃ ὑμεῖς ἐμοῦ πολλάκις ἀκηκόατε πολλαχοῦ λέγοντος, ὅτι μοι θεῖόν τι καὶ δαιμόνιον γίγνεται, ὃ δὴ καὶ ἐν τῇ γραφῇ ἐπικωμωδῶν Μέλητος ἐγράψατο· ἐμοὶ δὲ τοῦτ' ἐστίν ἐκ παιδὸς ἀρξάμενον φωνή τις γιγνομένη, ἣ, ὅταν γένηται, αἰεὶ ἀποτρέπει με τούτου, ὃ ἂν μέλλω πράττειν, προτρέπει δὲ οὐποτε· τοῦτ' ἐστίν, ὃ μοι ἐναντιοῦται τὰ πολιτικὰ πράττειν. καὶ παγκάλως γέ μοι δοκεῖ ἐναντιοῦσθαι· εὐ γὰρ ἴστε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ ἐγὼ πάλαι ἐπεχείρησα πράττειν τὰ πολιτικὰ πράγματα, πάλαι ἂν ἀπολώλη καὶ οὗτ' ἂν ὑμᾶς ὠφελήκη οὐδὲν οὗτ' ἂν ἐμαυτὸν· καὶ μοι μὴ ἄχθεσθε λέγοντι τάληθῆ· οὐ γὰρ ἔστιν ὅστις ἂν

θρώπων σωθήσεται οὔτε ὑμῖν οὔτε ἄλλῳ πλήθει οὐδενὶ γνησίως ἐναντιούμενος καὶ διακωλύων πολλὰ ἄδικα καὶ παράνομα ἐν τῇ πόλει γίγνεσθαι, ἀλλ' ἀναγκαῖόν ἐστι τὸν τῷ ὄντι μαχούμενον ὑπὲρ τοῦ δικαίου, καὶ εἰ μέλλει ὀλίγον χρόνον σωθήσεσθαι, ἰδιωτεύειν, ἀλλὰ μὴ δημοσιεύειν.

20. Μεγάλα δ' ἔγωγε ὑμῖν τεκμήρια παρέξομαι τούτων, οὐ λόγους, ἀλλ' ὃ ὑμεῖς τιμᾶτε, ἔργα. ἀκούσατε δὴ μου τὰ ἐμοὶ ξυμβεβηκότα, ἵνα εἰδῆτε, ὅτι οὐδ' ἂν ἐνὶ ὑπεικάθοιμι παρὰ τὸ δίκαιον δείσας θάνατον, μὴ ὑπείκων δὲ ἄμ' ἂν καὶ ἀπολοίμην. ἐρῶ δὲ ὑμῖν φορτικὰ μὲν καὶ δικανικά, ἀληθῆ δέ. ἐγὼ γάρ, ὦ Ἀθηναῖοι, ἄλλην μὲν ἀρχὴν οὐδεμίαν πώποτε ἤρξα ἐν τῇ πόλει, ἐβούλευσα δέ· καὶ ἔτυχεν ἡμῶν ἡ φυλὴ Ἀντιοχίς πρυτανεύουσα, ὅτε ὑμεῖς τοὺς δέκα στρατηγούς τοὺς οὐκ ἀνελομένους τοὺς ἐκ τῆς ναυμαχίας ἐβούλευσθε ἀθρόους κρίνειν, παρανόμως, ὡς ἐν τῷ ὑστέρω χρόνῳ πᾶσιν ὑμῖν ἔδοξε· τότε ἐγὼ μόνος τῶν πρυτάνεων ἠναντιώθην ὑμῖν μηδὲν ποιεῖν παρὰ τοὺς νόμους καὶ ἐναντία ἐψηφισάμην· καὶ ἐτοίμων ὄντων ἐνδεικνύμαι με καὶ ἀπάγειν τῶν ῥητόρων, καὶ ὑμῶν κελευόντων καὶ βοώντων, μετὰ τοῦ νόμου καὶ τοῦ δικαίου ᾤμην μᾶλλον με δεῖν διακινδυνεύειν ἢ μεθ' ὑμῶν γενέσθαι μὴ δίκαια βουλευομένων, φοβηθέντα δεσμὸν ἢ θάνατον. καὶ ταῦτα μὲν ἦν ἔτι δημοκρατουμένης τῆς πόλεως· ἐπειδὴ δὲ ὀλιγαρχία ἐγένετο, οἱ τριάκοντα αὐτὸ μεταπεμφάμενοί με πέμπτον αὐτὸν εἰς τὴν θόλον προσέταξαν ἀγαγεῖν ἐκ Σαλαμίνοσ Λέοντα τὸν Σαλαμίνιον, ἵνα ἀποθάνοι· οἷα δὴ καὶ ἄλλοις ἐκεῖνοι πολλοῖς πολλὰ προσέταττον βουλόμενοι ὡς πλείστους ἀναπλήσαι αἰτιῶν. τότε μέντοι ἐγὼ οὐ λόγῳ, ἀλλ' ἔργῳ αὐτὸ ἐνεδειξάμην, ὅτι ἐμοὶ θανάτου μὲν μέλει, εἰ μὴ ἀγροικότερον ἦν εἰπεῖν, οὐδ' ὅτιοῦν, τοῦ δὲ μηδὲν ἄδικον μηδ' ἀνόσιον ἐργάζεσθαι, τούτου δὲ τὸ πᾶν μέλει. ἐμὲ γὰρ ἐκείνη ἡ ἀρχὴ οὐκ ἐξέπληξεν οὕτως ἰσχυρὰ οὔσα, ὥστε ἄδικόν τι ἐργάσασθαι, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκ

τῆς θόλου ἐξήλθομεν, οἱ μὲν τέτταρες ᾤχοντο εἰς Σαλαμίνα καὶ ἤγαγον Δέοντα, ἐγὼ δὲ ᾤχόμεν ἀπιὼν οἴκαδε· καὶ ἴσως ἂν διὰ ταῦτα ἀπέθανον, εἰ μὴ ἢ ἀρχὴ διὰ ταχέων κατελύθη· καὶ τούτων ὑμῖν ἔσονται πολλοὶ μάρτυρες.

21. Ἄρ' οὖν ἂν με οἴεσθε τοσάδε ἔτη διαγενέσθαι, εἰ ἔπραττον τὰ δημόσια, καὶ πράττων ἀξίως ἄνδρὸς ἀγαθοῦ ἐβοήθουν τοῖς δικαίοις καὶ, ὡσπερ χρῆ, τοῦτο περὶ πλείστου ἐποιούμην; πολλοῦ γε δεῖ, ὡ ἄνδρες Ἀθηναῖοι· οὐδὲ γὰρ ἂν ἄλλος ἀνθρώπων οὐδεὶς. ἀλλ' ἐγὼ διὰ παντός τοῦ βίου δημοσίᾳ τε, εἴ πού τι ἔπραξα, τοιοῦτος φανοῦμαι, καὶ ἰδίᾳ ὁ αὐτός οὗτος, οὐδενὶ πώποτε ξυγχωρήσας οὐδὲν παρὰ τὸ δίκαιον οὔτε ἄλλῃ οὔτε τούτων οὐδενί, οὐς οἱ διαβάλλοντες ἐμέ φασιν ἐμοὺς μαθητὰς εἶναι. ἐγὼ δὲ διδάσκαλος μὲν οὐδενὸς πώποτε ἔγενόμην· εἰ δέ τις μου λέγοντος καὶ τὰ ἐμαυτοῦ πράττοντος ἐπιθυμεῖ ἀκούειν, εἴτε νεώτερος εἴτε πρεσβύτερος, οὐδενὶ πώποτε ἐφθόνησα, οὐδὲ χρήματα μὲν λαμβάνων διαλέγομαι, μὴ λαμβάνων δὲ οὐ, ἀλλ' ὁμοίως καὶ πλουσίῳ καὶ πένητι παρέχω ἐμαυτὸν ἐρωτᾶν, καὶ ἐάν τις βούληται ἀποκρινόμενος ἀκούειν ὧν ἂν λέγω, καὶ τούτων ἐγὼ εἴτε τις χρηστός γίγνεται εἴτε μὴ, οὐκ ἂν δικαίως τὴν αἰτίαν ὑπέχοιμι, ὧν μῆτε ὑπεσχόμην μηδενὶ μηδὲν πώποτε μάθημα μῆτε ἐδίδαξα· εἰ δέ τις φησι παρ' ἐμοῦ πώποτε τι μαθεῖν ἢ ἀκούσαι ἰδίᾳ, ὅ τι μὴ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες, εὖ ἴστε, ὅτι οὐκ ἀληθῆ λέγει.

22. Ἄλλὰ διὰ τί δὴ ποτε μετ' ἐμοῦ χαίρουσί τινες πολλὸν χρόνον διατρίβοντες; ἀκηκόατε, ὡ ἄνδρες Ἀθηναῖοι· πάσαν ὑμῖν τὴν ἀλήθειαν ἐγὼ εἶπον, ὅτι ἀκούοντες χαίρουσιν ἐξεταζομένοις τοῖς οἰομένοις μὲν εἶναι σοφοῖς, οὗσι δ' οὐ· ἔστι γὰρ οὐκ ἀηδές. ἐμοὶ δὲ τοῦτο, ὡς ἐγὼ φημι, προστέτακται ὑπὸ τοῦ θεοῦ πράττειν καὶ ἐκ μαντείων καὶ ἐξ ἐνυπνίων καὶ παντὶ τρόπῳ, ᾧ πέρ τις ποτε καὶ ἄλλῃ θεῖα μοῖρα ἀνθρώπῳ καὶ ὀτιοῦν προσέταξε πράττειν. ταῦτα, ὡ Ἀθηναῖοι, καὶ ἀληθῆ ἔστι καὶ εὐέλεγκτα· εἰ γὰρ

δὴ ἔγωγε τῶν νέων τοὺς μὲν διαφθείρω, τοὺς δὲ διέφθαρκα, χρῆν δὴπου, εἴτε τινὲς αὐτῶν πρεσβύτεροι γενόμενοι ἔγνωσαν, ὅτι νέοις οὖσιν αὐτοῖς ἐγὼ κακὸν πῶποτέ τι ξυνεβούλευσα, νυνὶ αὐτοὺς ἀναβαίνοντας ἐμοῦ κατηγορεῖν καὶ τιμωρεῖσθαι· εἰ δὲ μὴ αὐτοὶ ᾔθελον, τῶν οἰκείων τινὰς τῶν ἐκείνων, πατέρας καὶ ἀδελφοὺς καὶ ἄλλους τοὺς προσήκοντας, εἴπερ ὑπ' ἐμοῦ τι κακὸν ἐπεπόνθεσαν αὐτῶν οἱ οἰκεῖοι, νῦν μεμνήσθαι καὶ τιμωρεῖσθαι. πάντως δὲ πάρεσιν αὐτῶν πολλοὶ ἐνταῦθοι, οὓς ἐγὼ ὄρω, πρῶτον μὲν Κρίτων οὗτος, ἐμὸς ἡλικιώτης καὶ δημότης, Κριτοβούλου τοῦδε πατήρ, ἔπειτα Λυσανίας ὁ Σφήττιος, Αἰσχίνου τοῦδε πατήρ, ἐτι Ἄντιφῶν ὁ Κηφισιεὺς οὗτος, Ἐπιγένους πατήρ· ἄλλοι τοίνυν οὗτοι, ὧν οἱ ἀδελφοὶ ἐν ταύτῃ τῇ διατριβῇ γεγόνασι, Νικόστρατος ὁ Θεοζοτίδου, ἀδελφὸς Θεοδότου—καὶ ὁ μὲν Θεόδοτος τετελεύτηκεν, ὥστε οὐκ ἂν ἐκεῖνός γε αὐτοῦ καταδεηθῆι—, καὶ Πάραλος ὅδε ὁ Δημοδόκου, οὗ ἦν Θεάγης ἀδελφός· ὅδε δὲ Ἀδείμαντος ὁ Ἀρίστωνος, οὗ ἀδελφὸς οὗτος Πλάτων, καὶ Αἰαντόδωρος, οὗ Ἀπολλόδωρος ὅδε ἀδελφός. καὶ ἄλλους πολλοὺς ἐγὼ ἔχω ὑμῖν εἰπεῖν, ὧν τινα ἐχρῆν μάλιστα μὲν ἐν τῇ ἑαυτοῦ λόγῳ παρασχέσθαι Μέλητον μάρτυρα, εἰ δὲ ἐπελάθετο, νῦν παρασχέσθω, ἐγὼ παραχωρῶ, καὶ λεγέτω, εἴ τι ἔχει τοιοῦτον. ἀλλὰ τούτου πᾶν τοῦναντίον εὐρήσετε, ὧ ἄνδρες, πάντας ἐμοὶ βοηθεῖν ἐτοιμοὺς τῇ διαφθείροντι, τῇ κακὰ ἐργαζομένῃ τοὺς οἰκείους αὐτῶν, ὡς φασὶ Μέλητος καὶ Ἄνυτος. αὐτοὶ μὲν γὰρ οἱ διεφθαρμένοι τάχ' ἂν λόγον ἔχουεν βοηθοῦντες· οἱ δὲ ἀδιάφθαρτοι, πρεσβύτεροι ἤδη ἄνδρες, οἱ τούτων προσήκοντες, τίνα ἄλλον ἔχουσι λόγον βοηθοῦντες ἐμοὶ ἀλλ' ἢ τὸν ὀρθόν τε καὶ δίκαιον, ὅτι ξυνίσασαι Μελήτη μὲν ψευδομένῳ, ἐμοὶ δὲ ἀληθεύοντι;

23. Εἶεν δὴ, ὧ ἄνδρες· ἃ μὲν ἐγὼ ἔχοιμ' ἂν ἀπολογεῖσθαι, σχεδὸν ἔστι ταῦτα καὶ ἄλλα ἴσως τοιαῦτα. τάχα δ' ἂν τις ὑμῶν ἀγανακτήσειεν ἀναμνησθεὶς ἑαυτοῦ, εἰ ὁ μὲν καὶ ἐλάττω τουτοῦ

τοῦ ἀγῶνος ἀγῶνα ἀγωνιζόμενος ἐδεήθη τε καὶ ἐκέτευσε τοὺς δικαστὰς μετὰ πολλῶν δακρύων, παιδία τε αὐτοῦ ἀναβιθασάμενος, ἵνα ὅτι μάλιστα ἐλεηθῆι, καὶ ἄλλους τῶν οἰκειῶν καὶ φίλων πολλούς, ἐγὼ δὲ οὐδὲν ἄρα τούτων ποιήσω, καὶ ταῦτα κινδυνεύων, ὡς ἂν δόξαιμι, τὸν ἔσχατον κίνδυνον. τάχ' οὖν τις ταῦτα ἐννοήσας αὐθαδέστερον ἂν πρὸς με σχοίη, καὶ ὀργισθεὶς αὐτοῖς τούτοις θεῖτο ἂν μετ' ὀργῆς τὴν ψῆφον. εἰ δὴ τις ὑμῶν οὕτως ἔχει,—οὐκ ἀξιῶ μὲν γὰρ ἔγωγε—εἰ δ' οὖν, ἐπεικτικῆ ἂν μοι δοκῶ πρὸς τοῦτον λέγειν λέγων, ὅτι ἐμοί, ὦ ἄριστε, εἰσὶ μὲν πού τινες καὶ οἰκεῖοι· καὶ γὰρ τοῦτο αὐτὸ τὸ τοῦ Ὀμήρου, οὐδ' ἐγὼ ἀπὸ δρυὸς οὐδ' ἀπὸ πέτρης πέφυκα, ἀλλ' ἐξ ἀνθρώπων, ὥστε καὶ οἰκεῖοί μοι εἰσὶ καὶ υἱεῖς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τρεῖς, εἰς μὲν μειράκιον ἦδη, δύο δὲ παιδία· ἀλλ' ὅμως οὐδένα αὐτῶν δεῦρο ἀναβιθασάμενος δεήσομαι ὑμῶν ἀποψηφίσασθαι. τί δὴ οὖν οὐδὲν τούτων ποιήσω; οὐκ αὐθαδιζόμενος, ὦ Ἀθηναῖοι, οὐδ' ὑμᾶς ἀτιμάζων, ἀλλ' εἰ μὲν θαρραλέως ἐγὼ ἔχω πρὸς θάνατον ἢ μῆ, ἄλλος λόγος, πρὸς δ' οὖν δόξαν καὶ ἐμοί καὶ ὑμῖν καὶ ὅλη τῇ πόλει οὐ μοι δοκεῖ καλὸν εἶναι ἐμὲ τούτων οὐδὲν ποιεῖν καὶ τηλικόνδε ὄντα καὶ τοῦτο τοῦνομα ἔχοντα, εἴτ' οὖν ἀληθὲς εἴτ' οὖν φεῦδος· ἀλλ' οὖν δεδογμένον γέ ἐστι τὸ Σωκράτη διαφέρειν τινὶ τῶν πολλῶν ἀνθρώπων. εἰ οὖν ὑμῶν οἱ δοκοῦντες διαφέρειν εἴτε σοφία εἴτε ἀνδρεία εἴτε ἄλλη ἡτινιούν ἀρετῇ τοιοῦτοι ἔσσονται, αἰσχρὸν ἂν εἴη· οἷοσπερ ἐγὼ πολλάκις ἑώρακά τινας, ὅταν κρίνωνται, δοκοῦντας μὲν τι εἶναι, θαυμάσια δὲ ἐργαζομένους, ὡς δεινόν τι οἰομένους πείσεσθαι, εἰ ἀποθανοῦνται, ὡσπερ ἀθανάτων ἔσομένων, ἂν ὑμεῖς αὐτοὺς μὴ ἀποκτείνητε· οἱ ἐμοί δοκοῦσιν αἰσχύνῃ τῇ πόλει περιάπτειν, ὥστε ἂν τινα καὶ τῶν ξένων ὑπολαβεῖν, ὅτι οἱ διαφέροντες Ἀθηναίων εἰς ἀρετὴν, οὓς αὐτοὶ ἑαυτῶν ἔν τε ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἄλλαις τιμαῖς προκρίνουσιν, οὗτοι γυναικῶν οὐδὲν διαφέρουσι. ταῦτα γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὔτε ἡμᾶς χρῆ

ποιεῖν τοὺς δοκοῦντας καὶ ὀτιοῦν εἶναι, οὐτ', ἂν ἡμεῖς ποιῶμεν, ὑμᾶς ἐπιτρέπειν, ἀλλὰ τοῦτο αὐτὸ ἐνδείκνυσθαι, ὅτι πολὺ μᾶλλον καταψηφιεῖσθε τοῦ τὰ ἐλεεινὰ ταῦτα δράματα εἰσάγοντος καὶ καταγέλαστον τὴν πόλιν ποιούντος ἢ τοῦ ἡσυχίαν ἄγοντος.

24. Χωρὶς δὲ τῆς δόξης, ὦ ἄνδρες, οὐδὲ δίκαιόν μοι δοκεῖ εἶναι δεῖσθαι τοῦ δικαστοῦ οὐδὲ δεόμενον ἀποφεύγειν, ἀλλὰ διδάσκειν καὶ πείθειν. οὐ γὰρ ἐπὶ τούτῳ κἀθηται ὁ δικαστής, ἐπὶ τῷ καταχαρίζεσθαι τὰ δίκαια, ἀλλ' ἐπὶ τῷ κρίνειν ταῦτα· καὶ ὁμῶμοκεν οὐ χαριεῖσθαι οἷς ἂν δοκῇ αὐτῷ, ἀλλὰ δικάσειν κατὰ τοὺς νόμους· οὐκ οὐκον χρῆ οὔτε ἡμᾶς ἐθίζειν ὑμᾶς ἐπιορκεῖν οὔθ' ὑμᾶς ἐθίζεσθαι· οὐδέτεροι γὰρ ἂν ἡμῶν εὐσεβοῖεν. μὴ οὖν ἀξιοῦτέ με, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοιαῦτα δεῖν πρὸς ὑμᾶς πράττειν, ἃ μῆτε ἡγοῦμαι καλὰ εἶναι μῆτε δίκαια μῆτε ὄσια, ἀλλως τε μέντοι νῆ Δία πάντως καὶ ἀσεβείας φεύγοντα ὑπὸ Μελήτου τουτουί. σαφῶς γὰρ ἂν, εἰ πείθοιμι ὑμᾶς καὶ τῷ δεῖσθαι βιαζοίμην ὁμωμοκότας, θεοὺς ἂν διδάσκοιμι μὴ ἡγεῖσθαι ὑμᾶς εἶναι, καὶ ἀτεχνῶς ἀπολογούμενος κατηγοροίην ἂν ἑμαυτοῦ, ὡς θεοὺς οὐ νομίζω. ἀλλὰ πολλοῦ δεῖ οὕτως ἔχειν· νομίζω τε γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὡς οὐδεὶς τῶν ἐμῶν κατηγορῶν, καὶ ὑμῖν ἐπιτρέπω καὶ τῷ θεῷ κρίναι περὶ ἐμοῦ, ὅπῃ μέλλει ἐμοί τε ἄριστα εἶναι καὶ ὑμῖν.

**Μετὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ δικαστηρίου
περὶ ἐνοχῆς τοῦ Σωκράτους.**

25. Τὸ μὲν μὴ ἀγανακτεῖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐπὶ τούτῳ τῷ γεγονότι, ὅτι μοι καταψηφίσασθε, ἀλλὰ τέ μοι πολλὰ ξυμβάλλεται, καὶ οὐκ ἀνέλπιστόν μοι γέγονε τὸ γεγονὸς τοῦτο, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον θαυμάζω ἐκατέρων τῶν ψήφων τὸν γεγονότα ἀριθμόν· οὐ γὰρ ψόμην ἔγωγε οὕτω παρ' ὀλίγον ἔσεσθαι, ἀλλὰ παρὰ πολὺ· νῦν δέ, ὡς ἔοικεν, εἰ τριάκοντα μόναι μετέπεσον τῶν

φήφων, ἀποπεφεύγη ἄν. Μέλητον μὲν οὖν, ὡς ἐμοὶ δοκῶ, καὶ νῦν ἀποπέφευγα, καὶ οὐ μόνον ἀποπέφευγα, ἀλλὰ παντὶ δήλον τοῦτό γε, ὅτι, εἰ μὴ ἀνέβη Ἄνυτος καὶ Λύκων κατηγορήσοντες ἐμοῦ, κἄν ὥφλε χιλίας δραχμάς, οὐ μεταλαβὼν τὸ πέμπτον μέρος τῶν φήφων.

26. Τιμᾶται δ' οὖν μοι ὁ ἀνὴρ θανάτου. εἶεν· ἐγὼ δὲ δὴ τί-
νος ὑμῖν ἀντιτιμήσομαι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι; ἢ δήλον ὅτι τῆς
ἀξίας; τί οὖν; τί ἀξίός εἰμι παθεῖν ἢ ἀποτεῖσαι, ὅτι μαθὼν ἐν
τῇ βίῳ οὐχ ἡσυχίαν ἤγον, ἀλλ' ἀμελήσας ὥνπερ οἱ πολλοί, χρη-
ματισμοῦ τε καὶ οἰκονομίας καὶ στρατηγιῶν καὶ δημηγοριῶν καὶ
τῶν ἄλλων ἀρχῶν καὶ ξυνομοσιῶν καὶ στάσεων τῶν ἐν τῇ πόλει
γιγνομένων, ἡγησάμενος ἑμαυτὸν τῇ ὄντι ἐπιεικέστερον εἶναι ἢ
ὥστε εἰς ταῦτ' ἰόντα σφῆζεσθαι, ἐνταῦθα μὲν οὐκ ἦα, οἱ ἐλθῶν
μήτε ὑμῖν μήτε ἑμαυτῷ ἔμελλον μηδὲν ὄφελος εἶναι, ἐπὶ δὲ τὸ
ἰδίᾳ ἕκαστον ἰὼν εὐεργετεῖν τὴν μεγίστην εὐεργεσίαν, ὡς ἐγὼ
φημι, ἐνταῦθα ἦα, ἐπιχειρῶν ἕκαστον ὑμῶν πείθειν μὴ πρότερον
μήτε τῶν ἑαυτοῦ μηδενὸς ἐπιμελεῖσθαι, πρὶν ἑαυτοῦ ἐπιμεληθεῖν,
ὅπως ὡς βέλτιστος καὶ φρονιμώτατος ἔσοιτο, μήτε τῶν τῆς πό-
λεως, πρὶν αὐτῆς τῆς πόλεως, τῶν τε ἄλλων οὕτω κατὰ τὸν αὐτὸν
τρόπον ἐπιμελεῖσθαι· τί οὖν εἰμι ἀξίος παθεῖν τοιοῦτος ὢν; ἀγα-
θόν τι, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ δεῖ γε κατὰ τὴν ἀξίαν τῇ ἀληθείᾳ
τιμᾶσθαι· καὶ ταῦτά γε ἀγαθὸν τοιοῦτον, ὅ τι ἂν πρόποι ἐμοί.
τί οὖν πρέπει ἀνδρὶ πένητι εὐεργέτῃ, δεομένῳ ἄγειν σχολὴν ἐπὶ
τῇ ὑμετέρᾳ παρακελεύσει; οὐκ ἔσθ' ὅ τι μᾶλλον, ὦ ἄνδρες Ἀθη-
ναῖοι, πρέπει οὕτως, ὡς τὸν τοιοῦτον ἄνδρα ἐν πρυτανείῳ σιτεῖ-
σθαι, πολὺ γε μᾶλλον ἢ εἴ τις ὑμῶν ἵππῳ ἢ ξυνοριδί ἢ ζεύγει
νενίκηκεν Ὀλυμπιάσιν. ὁ μὲν γὰρ ὑμᾶς ποιεῖ εὐδαίμονας δοκεῖν
εἶναι, ἐγὼ δὲ εἶναι· καὶ ὁ μὲν τροφῆς οὐδὲν δεῖται, ἐγὼ δὲ δέομαι.
εἰ οὖν δεῖ με κατὰ τὸ δίκαιον τῆς ἀξίας τιμᾶσθαι, τούτου τιμῶ-
μαι, ἐν πρυτανείῳ σιτήσεως.

27. Ἴσως οὖν ὑμῖν καὶ ταυτὶ λέγων παραπλησίως δοκῶ λέγειν ὡσπερ περὶ τοῦ οἴκτου καὶ τῆς ἀντιβολήσεως, ἀπαυθαδιζόμενος· τὸ δὲ οὐκ ἔστιν, ὡς Ἀθηναῖοι, τοιοῦτον, ἀλλὰ τοιόνδε μάλλον. πέπεισμαι ἐγὼ ἐκὼν εἶναι μηδένα ἀδικεῖν ἀνθρώπων, ἀλλὰ ὑμᾶς τοῦτο οὐ πείθω· ὀλίγον γὰρ χρόνον ἀλλήλοις διειλέγμεθα· ἐπεὶ, ὡς ἐγῶμαι, εἴ ἦν ὑμῖν νόμος, ὡσπερ καὶ ἄλλοις ἀνθρώποις, περὶ θανάτου μὴ μίαν ἡμέραν μόνον κρίνειν, ἀλλὰ πολλὰς, ἐπεισθητε ἄν· νῦν δ' οὐ βράδιον ἐν χρόνῳ ὀλίγῳ μεγάλας διαβολὰς ἀπολύεσθαι. πεπεισμένος δὴ ἐγὼ μηδένα ἀδικεῖν πολλοῦ δέω ἑμαυτὸν γε ἀδικῆσαι καὶ κατ' ἑμαυτοῦ ἐρεῖν αὐτός, ὡς ἄξιός εἰμι τοῦ κακοῦ καὶ τιμῆσεσθαι τοιοῦτου τινὸς ἑμαυτῷ. τί δείσας; ἢ μὴ πάθω τοῦτο, οὐ Μέλητός μοι τιμᾶται, ὅ φημι οὐκ εἰδέναι οὔτ' εἰ ἀγαθὸν οὔτ' εἰ κακόν ἐστιν; ἀντὶ τούτου δὴ ἔλωμαί τι ὧν εὖ οἶδ' ὅτι κακῶν ὄντων, τούτου τιμησάμενος; πότερον δεσμοῦ; καὶ τί με δεῖ ζῆν ἐν δεσμοτηρίῳ δουλεύοντα τῇ αἰεὶ καθισταμένῃ ἀρχῇ, τοῖς ἔνδεκα; ἀλλὰ χρημάτων, καὶ δεδέσθαι, ἕως ἂν ἐκτείσω; ἀλλὰ ταυτόν μοι ἐστιν, ὅπερ νῦν δὴ ἔλεγον· οὐ γὰρ ἔστι μοι χρήματα, ὁπόθεν ἐκτείσω. ἀλλὰ δὴ φυγῆς τιμήσωμαι; ἴσως γὰρ ἂν μοι τούτου τιμήσαιτε· πολλὴ μὲν τᾶν με φιλοψυχία ἔχει, εἰ οὕτως ἀλόγιστός εἰμι, ὥστε μὴ δύνασθαι λογίζεσθαι, ὅτι ὑμεῖς μὲν ὄντες πολιταὶ μου οὐχ οἶοί τε ἐγένεσθε ἐνεγκεῖν τὰς ἐμὰς διατριβὰς καὶ τοὺς λόγους, ἀλλ' ὑμῖν βαρύτεραι γεγόνασι καὶ ἐπιφθονώτεραι, ὥστε ζητεῖτε αὐτῶν νυνὶ ἀπαλλαγῆναι· ἄλλοι δὲ ἄρα αὐτὰς οἴσουσι βραδίως; πολλοῦ γε δεῖ, ὡς Ἀθηναῖοι. καλὸς οὖν ἂν μοι ὁ βίος εἴη ἐξεληθόντι τηλικῶδε ἀνθρώπῳ ἄλλην ἐξ ἄλλης πόλεως ἀμειβομένῳ καὶ ἐξελαυνομένῳ ζῆν. εὖ γὰρ οἶδ' ὅτι, ὅποι ἂν ἔλθω, λέγοντος ἐμοῦ ἀκροάσονται οἱ νέοι ὡσπερ ἐνθάδε· κἂν μὲν τούτους ἀπελαύνω, οὔτοι ἐμὲ αὐτοὶ ἐξελεῶσι, πείθοντες τοὺς πρεσβυτέρους· ἐὰν δὲ μὴ ἀπελαύνω, οἱ τούτων πατέρες τε καὶ οἰκεῖοι δι' αὐτοὺς τούτους.

28. Ἴσως οὖν ἂν τις εἴποι· «σιγῶν δὲ καὶ ἡσυχίαν ἄγων, ὦ Σώκρατες, οὐχ οἷός τ' ἔσει ἡμῖν ἐξεληθὼν ζῆν;» τουτί δὴ ἐστὶ πάντων χαλεπώτατον πείσαι τινας ὑμῶν· ἐάν τε γὰρ λέγω, ὅτι τῷ θεῷ ἀπειθεῖν τοῦτ' ἔστιν καὶ διὰ τοῦτο ἀδύνατον ἡσυχίαν ἄγειν, οὐ πείσεσθέ μοι ὡς εἰρωνευομένῃ· ἐάν τ' αὖ λέγω, ὅτι καὶ τυγχάνει μέγιστον ἀγαθὸν ὃν ἀνθρώπῳ τοῦτο, ἐκάστης ἡμέρας περὶ ἀρετῆς τοὺς λόγους ποιεῖσθαι καὶ τῶν ἄλλων, περὶ ὧν ὑμεῖς ἐμοῦ ἀκούετε διαλεγομένου καὶ ἐμαυτὸν καὶ ἄλλους ἐξετάζοντος, ὁ δὲ ἀνεξέταστος βίος οὐ βιωτὸς ἀνθρώπῳ, ταῦτα δ' ἔτι ἤττον πείσεσθέ μοι λέγοντι. τὰ δὲ ἔχει μὲν οὕτως, ὡς ἐγὼ φημι, ὦ ἄνδρες, πείθειν δὲ οὐ ῥάδιον. καὶ ἐγὼ ἅμα οὐκ εἴθισμαι ἐμαυτὸν ἀξιῶν κακοῦ οὐδενός· εἰ μὲν γὰρ ἦν μοι χρήματα, ἐτιμησάμην ἂν χρημάτων, ὅσα ἐμελλον ἐκτεῖσειν· οὐδὲν γὰρ ἂν ἐβλάβην· νῦν δέ, οὐ γὰρ ἔστιν, εἰ μὴ ἄρα, ὅσον ἂν ἐγὼ δυναίμην ἐκτεῖσαι, τοσούτου βούλεσθέ μοι τιμῆσαι. ἴσως δ' ἂν δυναίμην ἐκτεῖσαι ὑμῖν μὲν ἀργυρίου· τοσούτου οὖν τιμῶμαι. Πλάτων δὲ ὅδε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ Κρίτων καὶ Κριτόβουλος καὶ Ἀπολλόδωρος κελεύουσί με τριάκοντα μνῶν τιμήσασθαι, αὐτοὶ δ' ἐγγυᾶσθαι τιμῶμαι οὖν τοσούτου, ἐγγυηταὶ δὲ ὑμῖν ἔσονται τοῦ ἀργυρίου οὗτοι ἀξιόχρεοι.

Μετὰ τὴν εἰς θάνατον καταδίκην.

29. Οὐ πολλοῦ γ' ἔνεκα χρόνου, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὄνομα ἔξετε καὶ αἰτίαν ὑπὸ τῶν βουλομένων τὴν πόλιν λοιδορεῖν, ὡς Σωκράτῃ ἀπεκτόνατε, ἄνδρα σοφόν· φήσουσι γὰρ δὴ με σοφὸν εἶναι, εἰ καὶ μὴ εἰμι, εἰ βουλόμενοι ὑμῖν δνειδίζειν. εἰ οὖν περιεμείνατε ὀλίγον χρόνον, ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου ἂν ὑμῖν τοῦτο ἐγένετο· ὁρᾶτε γὰρ δὴ τὴν ἡλικίαν, ὅτι πόρρω ἤδη ἐστὶ τοῦ βίου, θανάτου δὲ ἐγγύς. λέγω δὲ τοῦτο οὐ πρὸς πάντας ὑμᾶς, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἐμοῦ καταψηφισαμένους θάνατον. λέγω δὲ καὶ τότε

πρὸς τοὺς αὐτοὺς τούτους· ἴσως με οἴεσθε, ὦ ἄνδρες, ἀπορία λόγων ἐάλωκέναί μοι τούτων, εἴς ἂν ὑμᾶς ἔπεισα, εἰ ᾧμην δεῖν ἅπαντα ποιεῖν καὶ λέγειν, ὥστε ἀποφυγεῖν τὴν δίκην. πολλοῦ γε δεῖ. ἀλλ' ἀπορία μὲν ἐάλωκα, οὐ μέντοι λόγων, ἀλλὰ τόλμης καὶ ἀναισχυντίας καὶ τοῦ ἐθέλειν λέγειν πρὸς ὑμᾶς τοιαῦτα, οἷ' ἂν ὑμῖν ἤδιστα ἦν ἀκούειν, θρηγοῦντός τέ μου καὶ ὀδυρομένου καὶ ἄλλα ποιῶντος καὶ λέγοντος πολλὰ καὶ ἀνάξια ἐμοῦ, ὡς ἐγὼ φημι· οἷα δὴ καὶ εἴθισθε ὑμεῖς τῶν ἄλλων ἀκούειν. ἀλλ' οὔτε τότε ψήθην δεῖν ἔνεκα τοῦ κινδύνου πράξαι οὐδὲν ἀνελεύθερον, οὔτε νῦν μοι μεταμέλει οὕτως ἀπολογησαμένῳ, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον αἰρούμαι ὧδε ἀπολογησάμενος τεθνάναι ἢ ἐκείνως ζῆν. οὔτε γὰρ ἐν δίκῃ οὔτ' ἐν πολέμῳ οὔτ' ἐμὲ οὔτε ἄλλον οὐδένα δεῖ τοῦτο μηχανάσθαι, ὅπως ἀποφεύξεται πᾶν ποιῶν θάνατον. καὶ γὰρ ἐν ταῖς μάχαις πολλάκις δῆλον γίγνεται, ὅτι τό γε ἀποθανεῖν ἂν τις ἐκφύγοι καὶ ὅπλα ἀφείξαι καὶ ἐφ' ἰκετείαν τραπόμενος τῶν διωκόντων· καὶ ἄλλαι μηχαναὶ πολλαὶ εἰσὶν ἐν ἐκάστοις τοῖς κινδύνοις, ὥστε διαφεύγειν θάνατον, ἐὰν τις τόλμᾳ πᾶν ποιεῖν καὶ λέγειν. ἀλλὰ μὴ οὐ τοῦτ' ἦ χαλεπὸν, ὦ ἄνδρες, θάνατον ἐκφυγεῖν, ἀλλὰ πολὺ χαλεπώτερον πονηρίαν· θάττον γὰρ θανάτου θεῖ. καὶ νῦν ἐγὼ μὲν ἄτε βραδύς ὢν καὶ πρεσβύτερος ὑπὸ τοῦ βραδυτέρου ἐάλων, οἱ δ' ἐμοὶ κατήγοροι ἄτε δεινοὶ καὶ ὀξεῖς ὄντες ὑπὸ τοῦ θάττονος, τῆς κακίας· καὶ νῦν ἐγὼ μὲν ἄπειμι ὑφ' ὑμῶν θανάτου δίκην ὀφλῶν, οὔτοι δ' ὑπὸ τῆς ἀληθείας ὠφληκότες μοχθηρίαν καὶ ἀδικίαν. καὶ ἔγωγε τῷ τιμῆματι ἐμμένω καὶ οὔτοι. ταῦτα μὲν που οὕτως καὶ ἔδει σχεῖν, καὶ οἶμαι αὐτὰ μετρίως ἔχειν.

30. Τὸ δὲ δὴ μετὰ τοῦτο ἐπιθυμῶ ὑμῖν χρησιμῶδησαι, ὦ καταψηφισάμενοί μοι· καὶ γὰρ εἰμι ἤδη ἐνταῦθα, ἐν ᾧ μάλιστα ἄνθρωποι χρησιμῶδοῦσιν, ὅταν μέλλωσιν ἀποθανεῖσθαι· φημι γάρ, ὦ ἄνδρες, οἱ ἐμὲ ἀπεκτόνατε, τιμωρίαν ὑμῖν ἤξειν εὐθὺς μετὰ τὸν ἐμὸν θάνατον πολὺ χαλεπωτέραν νῆ Δία ἢ οἷαν ἐμὲ ἀπεκτόνατε·

νῦν γὰρ τοῦτο εἴργασθε οἰόμενοι ἀπαλλάξεσθαι τοῦ διδόναι ἔλεγχον τοῦ βίου, τὸ δὲ ὑμῖν πολὺ ἐναντίον ἀποθήσεται, ὡς ἐγὼ φημι· πλείους ἔσονται ὑμᾶς οἱ ἐλέγχοντες, οὓς νῦν ἐγὼ κατεῖχον, ὑμεῖς δὲ οὐκ ἠσθάνεσθε· καὶ χαλεπώτεροι ἔσονται, ὅσῳ νεώτεροί εἰσι, καὶ ὑμεῖς μᾶλλον ἀγανακτήσετε. εἰ γὰρ οἴεσθε ἀποκτείνοντες ἀνθρώπους ἐπισχῆσειν τοῦ ἐνειδίξειν τινὰ ὑμῖν, ὅτι οὐκ ὀρθῶς ζῆτε, οὐκ ὀρθῶς διανοεῖσθε· οὐ γὰρ ἔσθ' αὕτη ἢ ἀπαλλαγὴ οὔτε πάνυ δυνατὴ οὔτε καλὴ, ἀλλ' ἐκείνη καὶ καλλίστη καὶ ῥάστη, μὴ τοὺς ἄλλους κολούειν, ἀλλ' ἑαυτὸν παρασκευάζειν, ὅπως ἔσται ὡς βέλτιστος. ταῦτα μὲν οὖν ὑμῖν τοῖς καταψηφισαμένοις μαντευσάμενος ἀπαλλάττομαι.

31. Τεῖς δὲ ἀποψηφισαμένοις ἠδέως ἂν διαλεχθείην ὑπὲρ τοῦ γεγονότος τουτουὶ πράγματος, ἐν ᾧ οἱ ἄρχοντες ἀσχολίαν ἄγουσι καὶ οὐπω ἔρχομαι οἱ ἐλθόντα με δεῖ τεθνάναι. ἀλλὰ μοι, ὦ ἄνδρες, παρκαμίνετε τσοῦτον χρόνον· οὐδὲν γὰρ κωλύει διαμυθολογῆσαι πρὸς ἀλλήλους, ἕως ἔξεστιν. ὑμῖν γὰρ ὡς φίλοις οὖσιν ἐπιδειξαι ἐθέλω τὸ νυνὶ μοι ξυμβεθηκός, τί ποτε νοεῖ. ἐμοὶ γάρ, ὦ ἄνδρες δικασταί—ὑμᾶς γὰρ δικαστὰς καλῶν ὀρθῶς ἂν καλοῖην—θαυμάσιόν τι γέγονεν. ἢ γὰρ εἰθυσιὰ μοι μαντικὴ, ἢ τοῦ δαιμονίου ἐν μὲν τῷ πρόσθεν χρόνῳ παντὶ πάνυ πυκνὴ αἰεὶ ἦν καὶ πάνυ ἐπὶ μικροῖς ἐναντιουμένη, εἴ τι μέλλοιμι μὴ ὀρθῶς πράξειν· νυνὶ δὲ ξυμβέβηκέ μοι, ἅπερ δρᾶτε καὶ αὐτοί, ταυτί, ἃ γε δὴ οἰηθείη ἂν τις καὶ νομίζεται ἔσχατα κακῶν εἶναι. ἐμοὶ δὲ οὔτε ἐξίοντι ἔωθεν οἴκισθεν ἠναντιώθη τὸ τοῦ θεοῦ σημεῖον, οὔτε ἠνίκα ἀνέβαινον ἐνταυθοῖ ἐπὶ τὸ δικαστήριον, οὔτε ἐν τῷ λόγῳ οὐδαμοῦ μέλλοντί τι ἐρεῖν· καίτοι ἐν ἄλλοις λόγοις πολλαχοῦ δὴ με ἐπέσχε λέγοντα μεταξύ· νῦν δὲ οὐδαμοῦ περὶ αὐτὴν τὴν πράξιν οὔτ' ἐν ἔργῳ οὐδενὶ οὔτ' ἐν λόγῳ ἠναντιώται μοι. τί οὖν αἴτιον εἶναι ὑπολαμβάνω; ἐγὼ ὑμῖν ἐρῶ· κινδυνεύει γὰρ μοι τὸ ξυμβεθηκὸς τοῦτο ἀγαθὸν γεγονέναι, καὶ οὐκ ἔσθ' ὅπως ἡμεῖς ὀρ-

θῶς ὑπολαμβάνομεν, ὅσοι οἰόμεθα κακὸν εἶναι τὸ τεθνάναι. μέγα μοι τεκμήριον τούτου γέγονεν· οὐ γὰρ ἔσθ' ὅπως οὐκ ἦναντιώθη ἂν μοι τὸ εἰωθὸς σημεῖον, εἰ μὴ τι ἔμελλον ἐγὼ ἀγαθὸν πράξειν.

32. Ἐννοήσωμεν δὲ καὶ τῆδε, ὡς πολλῆ ἐλπίς ἐστὶν ἀγαθὸν αὐτὸ εἶναι· δυοῖν γὰρ θάτερόν ἐστι τὸ τεθνάναι· ἢ γὰρ οἷον μηδὲν εἶναι μηδὲ αἴσθησιν μηδεμίαν μηδενὸς ἔχειν τὸν τεθνεῶτα, ἢ κατὰ τὰ λεγόμενα μεταβολὴ τις τυγχάνει οὖσα καὶ μετοίκησις τῆ ψυχῆ τοῦ τόπου τοῦ ἐνθένδε εἰς ἄλλον τόπον. καὶ εἴτε μηδεμία αἴσθησις ἐστὶν, ἀλλ' οἷον ὕπνος, ἐπειδάν τις καθεύδων μηδ' ὄναρ μηδὲν ὄρα, θαυμάσιον κέρδος ἂν εἴη ὁ θάνατος. ἐγὼ γὰρ ἂν οἶμαι, εἴ τινα ἐκλεξάμενον δέοι ταύτην τὴν νύκτα, ἐν ἣ οὕτω κατέδαρθεν, ὥστε μηδὲ ὄναρ ἰδεῖν, καὶ τὰς ἄλλας νύκτας τε καὶ ἡμέρας τὰς τοῦ βίου τοῦ ἐκυτοῦ ἀντιπαραθέντα ταύτῃ τῆ νυκτὶ δέοι σκεψάμενον εἰπεῖν, πόσας ἄμεινον καὶ ἥδιον ἡμέρας καὶ νύκτας ταύτης τῆς νυκτὸς βεβίωκεν ἐν τῇ ἐκυτοῦ βίῳ, οἶμαι ἂν μὴ ὅτι ἰδιώτην τινά, ἀλλὰ τὸν μέγαν βασιλέα εὐαριθμήτους ἂν εὐρεῖν αὐτὸν ταύτας πρὸς τὰς ἄλλας ἡμέρας καὶ νύκτας. εἰ οὖν τοιοῦτον ὁ θάνατός ἐστι, κέρδος ἐγώ γε λέγω· καὶ γὰρ οὐδὲν πλείων ὁ πᾶς χρόνος φαίνεται οὕτω δὴ εἶναι ἢ μία νύξ. εἰ δ' αὖ οἷον ἀποδημῆσαι ἐστὶν ὁ θάνατος ἐνθένδε εἰς ἄλλον τόπον, καὶ ἀληθῆ ἐστὶ τὰ λεγόμενα, ὡς ἄρα ἐκεῖ εἰσὶν ἅπαντες οἱ τεθνεῶτες, τί μείζον ἀγαθὸν τούτου εἴη ἂν, ὢ ἄνδρες δικασταί; εἰ γὰρ τις ἀφικόμενος εἰς Ἄδου, ἀπαλλαγεῖς τούτων τῶν φασκόντων δικαστῶν εἶναι, εὐρήσει τοὺς ἀληθῶς δικαστάς, οἵπερ καὶ λέγονται ἐκεῖ δικάζειν, Μίνως τε καὶ Ῥαδάμανθυς καὶ Αἰακὸς καὶ Τριπτόλεμος καὶ ἄλλοι, ὅσοι τῶν ἡμιθέων δίκαιοι ἐγένοντο ἐν τῇ ἐαυτῶν βίῳ, ἄρα φύλῃ ἂν εἴη ἡ ἀποδημία; ἢ αὖ Ὅρφεϊ συγγενέσθαι καὶ Μουσαίῳ καὶ Ἡσιόδῳ καὶ Ὀμήρῳ ἐπὶ πόσῳ ἂν τις δέξαιτ' ἂν ὑμῶν; ἐγὼ μὲν γὰρ πολλάκις θέλω τεθνάναι, εἰ ταῦτ' ἐστὶν ἀληθῆ· ἐπεὶ ἔμοιγε καὶ αὐτῷ θαυμαστῆ ἂν εἴη ἡ διατριβὴ αὐτόθι, ὁπότε ἐντύχοιμι Παλαμήδει καὶ Αἴαντι τῷ Τελαμώνος

καὶ εἴ τις ἄλλος τῶν παλαιῶν διὰ κρίσιν ἄδικον τέθνηκεν, ἀντι-
 παραβάλλοντι τὰ ἑμαυτοῦ πάθη πρὸς τὰ ἐκείνων, ὡς ἐγὼ οἶμαι
 οὐκ ἂν ἀηδῆς εἶη. καὶ δὴ τὸ μέγιστον τοὺς ἐκεῖ ἐξετάζοντα καὶ
 ἐρευνῶντα ὥσπερ τοὺς ἐνταῦθα διάγειν, τίς αὐτῶν σοφός ἐστιν
 καὶ τίς οἶεται μὲν, ἔστι δ' οὐ. ἐπὶ πρόσφ δ' ἂν τις, ὧ ἄνδρες δι-
 κασταί, δέξαιτο ἐξετάσαι τὴν ἐπὶ Τροίαν ἀγαγόντα τὴν πολλὴν
 στρατιάν ἢ Ὀδυσσεά ἢ Σίσυφον ἢ; — ἄλλους μυρῖους ἂν τις εἴποι
 καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας· οἷς ἐκεῖ διαλέγεσθαι καὶ ξυνεῖναι καὶ
 ἐξετάζειν ἀμήχανον ἂν εἶη εὐδαιμονίας. πάντως οὐ δῆπου τούτου
 γε ἕνεκα οἱ ἐκεῖ ἀποκτείνουσι· τά τε γὰρ ἄλλα εὐδαιμονέστεροί
 εἰσιν οἱ ἐκεῖ τῶν ἐνθάδε, καὶ ἤδη τὸν λοιπὸν χρόνον ἀθάνατοί εἰ-
 σιν, εἴπερ γε τὰ λεγόμενα ἀληθῆ ἐστιν.

33. Ἀλλὰ καὶ ὑμᾶς χρῆ, ὧ ἄνδρες δικασταί, εὐέλπιδας εἶναι
 πρὸς τὸν θάνατον, καὶ ἔν τι τοῦτο διανοεῖσθαι ἀληθές, ὅτι οὐκ
 ἔστιν ἀνδρὶ ἀγαθῷ κακὸν οὐδὲν οὔτε ζῶντι οὔτε τελευτήσαντι,
 οὐδὲ ἀμελεῖται ὑπὸ θεῶν τὰ τούτου πράγματα· οὐδὲ τὰ ἑμὰ νῦν
 ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου γέγονεν, ἀλλὰ μοι δηλόν ἐστι τοῦτο, ὅτι ἤδη
 τεθνάναι καὶ ἀπηλλάχθαι πραγμάτων βέλτιον ἦν μοι. διὰ τοῦτο
 καὶ ἐμὲ οὐδαμοῦ ἀπέτρεψε τὸ σημεῖον. καὶ ἔγωγε τοῖς καταψη-
 φισαμένοις μου καὶ τοῖς κατηγοροῖς οὐ πᾶν χαλεπαίνω· καίτοι
 οὐ ταύτῃ τῇ διανοίᾳ κατεψηφίζοντό μου καὶ κατηγοροῦν, ἀλλ'
 οἰόμενοι βλάπτειν· τοῦτο αὐτοῖς ἄξιον μέμφεσθαι. τοσόνδε μέντοι
 αὐτῶν δέσμαι· τοὺς υἱεῖς μου, ἐπειδὴν ἠβήσωσι, τιμωρήσασθε, ὧ
 ἄνδρες, ταῦτά ταῦτα λυποῦντες, ἅπερ ἐγὼ ὑμᾶς ἐλύπων, ἐὰν ὑμῖν
 δοκῶσιν ἢ χρημάτων ἢ ἄλλου του πρότερον ἐπιμελεῖσθαι ἢ ἀρε-
 τῆς, καὶ ἐὰν δοκῶσιν τι εἶναι μηδὲν ὄντες, ὄνειδίξετε αὐτοῖς, ὡς-
 περ ἐγὼ ὑμῖν, ὅτι οὐκ ἐπιμελοῦνται ὧν δεῖ, καὶ οἶονται τι εἶναι
 ὄντες οὐδενὸς ἄξιοι. καὶ ἐὰν ταῦτα ποιῆτε, δίκαια πεπονθῶς ἐγὼ
 ἔσομαι ὑφ' ὑμῶν αὐτός τε καὶ οἱ υἱεῖς. ἀλλὰ γὰρ ἤδη ὥρα ἀπιέναι,
 ἐμοὶ μὲν ἀποθανουμένῳ, ὑμῖν δὲ βιωσομένοις· ὁπότεροι δὲ ἡμῶν
 ἔρχονται ἐπὶ ἄμεινον πρᾶγμα, ἄδηλον παντὶ πλὴν ἢ τῷ θεῷ.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ

ΚΡΙΤΩΝ

(ἢ περὶ πρακτέου, ἠθικός.)

ΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΠΡΟΣΩΠΑ

ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΚΡΙΤΩΝ

1. ΣΩ. Τί τηνικάδε ἀφίξαι, ὦ Κρίτων; ἢ οὐ πρῶ ἐτι ἐστίν;

ΚΡ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Πηνίκα μάλιστα;

ΚΡ. Ὅρθρος βαθύς.

ΣΩ. Θαυμάζω, ὅπως ἠθέλησέ σοι ὁ τοῦ δεσμοπηγίου φύλαξ ὑπακοῦσαι.

ΚΡ. Εὐνήθης ἤδη μοί ἐστιν, ὦ Σώκρατες, διὰ τὸ πολλάκις δεῦρο φοιτᾶν, καὶ τι καὶ εὐεργέτηται ὑπ' ἐμοῦ.

ΣΩ. Ἄρτι δὲ ἤκεις ἢ πάλαι;

ΚΡ. Ἐπιεικῶς πάλαι.

ΣΩ. Εἶτα πῶς οὐκ εὐθύς ἐπήγειράς με, ἀλλὰ σιγῇ παρακάθησαι;

ΚΡ. Οὐ μὰ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες, οὐδ' ἂν αὐτὸς ἠθελον ἐν τῷ αὐτῷ τε ἀγρυπνίᾳ καὶ λύπῃ εἶναι, ἀλλὰ καὶ σοῦ πάλαι θαυμάζω αἰσθανόμενος, ὡς ἠδέως καθεύδεις· καὶ ἐπίτηδές σε οὐκ ἤγειρον, ἵνα ὡς ἠδιστα διάγοις. καὶ πολλάκις μὲν δὴ σε καὶ πρότερον ἐν παντὶ τῷ βίῳ εὐδαιμόνισα τοῦ τρόπου, πολὺ δὲ μάλιστα

ἐν τῇ νυνὶ παρεστῶσῃ ξυμφορᾷ, ὡς βραδίως αὐτὴν καὶ πράως φέρεις.

ΣΩ. Καὶ γὰρ ἂν, ὦ Κρίτων, πλημμελεῖς εἶη ἀγανακτεῖν τηλικούτου ὄντα, εἰ δεῖ ἤδη τελευτᾶν.

ΚΡ. Καὶ ἄλλοι, ὦ Σώκρατες, τηλικούτοι ἐν τοιαύταις ξυμφοραῖς ἀλίσκονται, ἀλλ' οὐδὲν αὐτοῖς ἐπιλύεται ἡ ἡλικία τὸ μὴ οὐχὶ ἀγανακτεῖν τῇ παρουσίᾳ τύχῃ.

ΣΩ. Ἔστι ταῦτα· ἀλλὰ τί δὴ οὕτω πρὸ ἀφίξαι;

ΚΡ. Ἀγγελίαν, ὦ Σώκρατες, φέρων χαλεπὴν, οὐ σοί, ὡς ἐμοὶ φαίνεται, ἀλλ' ἐμοὶ καὶ τοῖς σοῖς ἐπιτηδεύουσιν πᾶσι χαλεπὴν καὶ βαρεῖαν, ἣν ἐγὼ, ὡς ἐμοὶ δοκῶ, ἐν τοῖς βαρύτατ' ἂν ἐνέγκαιμι.

ΣΩ. Τίνα ταύτην; ἢ τὸ πλοῖον ἀφίκεται ἐκ Δήλου, οὐ δεῖ ἀφικόμενου τεθνάναι με;

ΚΡ. Οὗτοι δὴ ἀφίκεται, ἀλλὰ δοκεῖ μὲν μοι ἤξειν τήμερον ἐξ ὧν ἀπαγγέλλουσιν ἤκοντές τινες ἀπὸ Σουνίου καὶ καταλιπόντες ἐκεῖ αὐτό. ἐῆλον οὖν ἐκ τούτων τῶν ἀγγελιῶν, ὅτι ἤξει τήμερον, καὶ ἀνάγκη δὴ εἰς αὔριον ἔσται, ὦ Σώκρατες, τὸν βίον σε τελευτᾶν.

ΣΩ. Ἄλλ', ὦ Κρίτων, τύχῃ ἀγαθῇ. εἰ ταύτῃ τοῖς θεοῖς φίλον, ταύτῃ ἔστω. οὐ μέντοι οἶμαι ἤξειν αὐτὸ τήμερον.

ΚΡ. Πόθεν τοῦτο τεκμαίρει;

ΣΩ. Ἐγὼ σοὶ ἐρῶ· τῇ γὰρ που ὑστεραία δεῖ με ἀποθνήσκειν ἢ ἢ ἂν ἔλθῃ τὸ πλοῖον.

ΚΡ. Φασὶ γέ τοι δὴ οἱ τούτων κύριοι.

ΣΩ. Οὐ τοίνυν τῆς ἐπιούσης ἡμέρας οἶμαι αὐτὸ ἤξειν, ἀλλὰ τῆς ἐτέρας· τεκμαίρομαι δὲ ἔκ τινος ἐνυπνίου, ὃ ἐώρακα ὀλίγον πρότερον ταύτης τῆς νυκτός· καὶ κινδυνεύεις ἐκ καιρῶ τινι οὐκ ἐγείραί με.

ΚΡ. Ἦν δὲ δὴ τί τὸ ἐνυπνιον;

ΣΩ. Ἐδόκει τίς μοι γυνὴ προσελθοῦσα καλὴ καὶ εὐειδής, λευκὰ ἱμάτια ἔχουσα, καλέσαι με καὶ εἰπεῖν· ὦ Σώκρατες, ἡματί κεν τριτάτῳ Φθίῃν ἐρίβωλον ἴκοιο.

ΚΡ. Ἄτοπον τὸ ἐνύπνιον, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ἐναργές μὲν οὖν, ὡς γέ μοι δοκεῖ, ὦ Κρίτων.

3. ΚΡ. Δίαν γε, ὡς ἔοικεν. ἀλλ', ὦ δαιμόνιε Σώκρατες, ἔτι καὶ νῦν ἐμοὶ πείθου καὶ σώθητι· ὡς ἐμοί, ἐάν σὺ ἀποθάνης, οὐ μία ξυμφορά ἐστίν, ἀλλὰ χωρὶς μὲν σοῦ ἔστερηθῆσαι τοιοῦτου ἐπιτηδείου, οἷον ἐγὼ οὐδένα μὴ ποτε εὐρήσω, ἔτι δὲ καὶ πολλοῖς δόξω, οἳ ἐμὲ καὶ σὲ μὴ σαφῶς ἴσασιν, ὡς οἷός τ' ὦν σε σφῆζειν, εἰ ἤθελον ἀναλίσκειν χρήματα, ἀμελεῖσθαι. καίτοι τίς ἂν αἰσχίον εἴη ταύτης δόξα ἢ δοκεῖν χρήματα περὶ πλείονος ποιεῖσθαι ἢ φίλους; οὐ γὰρ πείσσονται οἱ πολλοί, ὡς σὺ αὐτὸς οὐκ ἠθέλησας ἀπιέναι ἐνθένδε ἡμῶν προθυμουμένων.

ΣΩ. Ἄλλὰ τί ἡμῖν, ὦ μακάριε Κρίτων, οὕτω τῆς τῶν πολλῶν δόξης μέλει; οἳ γὰρ ἐπιεικέστατοι, ὦν μᾶλλον ἄξιον φροντίζειν, ἠγγήσονται αὐτὰ οὕτω πεπραχθαι, ὥσπερ ἂν πραχθῆ.

ΚΡ. Ἄλλ' ὄρας δῆ, ὅτι ἀνάγκη, ὦ Σώκρατες, καὶ τῆς τῶν πολλῶν δόξης μέλειν. αὐτὰ δὲ δήλα τὰ παρόντα νυνί, ὅτι οἷοί τ' εἰσὶν οἳ πολλοὶ οὐ τὰ σμικρότατα τῶν κακῶν ἐξεργάζεσθαι, ἀλλὰ τὰ μέγιστα σχεδόν, ἐάν τις ἐν αὐτοῖς διαβεβλημένος ἦ.

ΣΩ. Εἰ γὰρ ὄφελον, ὦ Κρίτων, οἷοί τ' εἶναι οἱ πολλοὶ τὰ μέγιστα κακὰ ἐργάζεσθαι, ἵνα οἷοί τ' ἦσαν καὶ τὰ μέγιστα ἀγαθὰ, καὶ καλῶς ἂν εἴχετ' νῦν δὲ οὐδέτερα οἷοί τε· οὔτε γὰρ φρόνιμον οὔτε ἄφροντα δυνατοὶ ποιῆσαι, ποιοῦσι δὲ τοῦτο ὅ τι ἂν τύχωσιν.

4. ΚΡ. Ταῦτα μὲν δῆ οὕτως ἐχέτω· τάδε δέ, ὦ Σώκρατες, εἰπέ μοι. ἄρά γε μὴ ἐμοῦ προμηθεὶ καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων, μὴ, ἐάν σὺ ἐνθένδε ἐξέλθῃς, οἳ συκοφάνται ἡμῖν πράγματα παρέχωσιν ὡς σὲ ἐνθένδε ἐκκλέψασι, καὶ ἀναγκασθῶμεν ἢ καὶ πᾶσαν τὴν οὐσίαν ἀποβαλεῖν ἢ συχνὰ χρήματα, ἢ καὶ ἄλλο τι πρὸς τούτοις παθεῖν; εἰ γὰρ τι τοιοῦτον φοβεῖ, ἔασον αὐτὸ χαίρειν ἡμεῖς γὰρ που δίκαιοι ἐσμεν σώσαντές σε κινδυνεύειν τοῦτον τὸν

κίνδυνον καί, ἐὰν δέῃ, ἔτι τούτου μείζω· ἀλλ' ἐμοὶ πείθου καὶ μὴ ἄλλως ποίει.

ΣΩ. Καὶ ταῦτα προμηθεύμαι, ὦ Κρίτων, καὶ ἄλλα πολλά.

ΚΡ. Μήτε τοίνυν ταῦτα φοβοῦ· καὶ γὰρ οὐδὲ πολὺ τὰργύριον ἔστιν, ὃ θέλουσι λαβόντες τινὲς σῶσαι σε καὶ ἐξαγαγεῖν ἐνθένδε. ἔπειτα οὐχ ὄραξ τούτους τοὺς συκοφάντας ὡς εὐτελεῖς, καὶ οὐδὲν ἂν δέοι ἐπ' αὐτοὺς πολλοῦ ἀργυρίου; σοὶ δὲ ὑπάρχει μὲν τὰ ἐμὰ χρήματα, ὡς ἐγὼ οἶμαι, ἱκανά. ἔπειτα καὶ εἴ τι ἐμοῦ κηδόμενος οὐκ οἶει δεῖν ἀναλίσκειν τὰμά, ξένοι οὗτοι ἐνθάδε ἔτοιμοι ἀναλίσκειν· εἰς δὲ καὶ κεκόμικεν ἐπ' αὐτὸ τοῦτο ἀργύριον ἱκανόν, Σιμίας ὁ Θηβαῖος· ἔτοιμος δὲ καὶ Κέβης καὶ ἄλλοι πολλοὶ πάνυ. ὥστε, ὅπερ λέγω, μήτε ταῦτα φοβούμενος ἀποκάμῃς σαυτὸν σῶσαι, μήτε, ὃ ἔλεγες ἐν τῇ δικαστηρίῳ, δυσχερές σοι γενέσθω, ὅτι οὐκ ἂν ἔχοις ἐξελθῶν, ὃ τι χρεῖο σαυτῷ· πολλαχοῦ μὲν γὰρ καὶ ἄλλοσε, ὅποι ἂν ἀφίκη, ἀγαπήσουσί σε· ἐὰν δὲ βούλῃ εἰς Θετταλίαν ἰέναι, εἰσὶν ἐμοὶ ἐκεῖ ξένοι, οἳ σε περὶ πολλοῦ ποιήσονται καὶ ἀσφάλειάν σοι παρέξονται, ὥστε σε μηδένα λυπεῖν τῶν κατὰ Θετταλίαν.

5. Ἔτι δέ, ὦ Σώκρατες, οὐδὲ δίκαιόν μοι δοκεῖς ἐπιχειρεῖν πράγμα, σαυτὸν προδοῦναι, ἐξδὸν σωθῆναι· καὶ τοιαῦτα σπεύδεις περὶ σαυτὸν γενέσθαι, ἅπερ ἂν καὶ οἱ ἐχθροὶ σου σπεύσαιέν τε καὶ ἔσπευσάν σε διαφθεῖραι βουλόμενοι. πρὸς δὲ τούτοις καὶ υἱεῖς τοῦ σαυτοῦ ἔμοιγε δοκεῖς προδιδόναι, οὓς σοι ἐξδὸν καὶ ἐκθρέψαι καὶ ἐκπαιδεῦσαι οἰχῆσει καταλιπῶν, καὶ τὸ σὸν μέρος, ὃ τι ἂν τύχωσι, τοῦτο πράξουσι· τεύξονται δέ, ὡς τὸ εἰκός, τοιούτων οἰάπερ εἴωθε γίνεσθαι ἐν ταῖς ὀρφανίαις περὶ τοὺς ὀρφανούς. ἢ γὰρ οὐ χρή ποιεῖσθαι παιδᾶς ἢ ξυνδιαταλαιπωρεῖν καὶ τρέφοντα καὶ παιδεύοντα· σὺ δέ μοι δοκεῖς τὰ βραθυμότατα αἰρεῖσθαι· χρή δέ, ἅπερ ἂν ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ ἀνδρείος ἔλοιτο, ταῦτα αἰρεῖσθαι, φάσκοντά γε δὴ ἀρετῆς διὰ παντὸς τοῦ βίου ἐπιμελεῖσθαι· ὡς

ἔγωγε καὶ ὑπὲρ σοῦ καὶ ὑπὲρ ἡμῶν τῶν σῶν ἐπιτηδείων αἰσχύνομαι, μὴ δόξῃ ἅπκν τὸ πρᾶγμα τὸ περὶ σὲ ἀνανδρία τινὶ τῇ ἡμετέρᾳ πεπρᾶχθαι, καὶ ἡ εἴσοδος τῆς δίκης εἰς τὸ δικαστήριον, ὡς εἰσηλθεν ἐξόν μὴ εἰσελθεῖν, καὶ αὐτὸς ὁ ἀγὼν τῆς δίκης, ὡς ἐγένετο, καὶ τὸ τελευταῖον δὴ τουτί, ὡσπερ κατάγγελως τῆς πράξεως, κακία τινὶ καὶ ἀνανδρία τῇ ἡμετέρᾳ διαπεφευγέναι ἡμᾶς δοκεῖν, οὔτινές σε οὐχὶ ἐσώσαμεν οὐδὲ σὺ σαυτόν, οἶόν τε ὄν καὶ δυνατόν, εἴ τι καὶ μικρὸν ἡμῶν ὄφελος ἦν. ταῦτα οὖν, ὦ Σώκρατες, ὅρα μὴ ἅμα τῷ κακῷ καὶ αἰσχρῷ ἢ σοὶ τε καὶ ἡμῖν. ἀλλὰ βουλευέου, μᾶλλον δὲ οὐδὲ βουλευσασθαι ἔτι ὥρα, ἀλλὰ βεβουλευσθαι. μία δὲ βουλή· τῆς γὰρ ἐπιούσης νυκτὸς πάντα ταῦτα δεῖ πεπρᾶχθαι. εἰ δέ τι περιμενοῦμεν, ἀδύνατον καὶ οὐκέτι οἶόν τε. ἀλλὰ παντὶ τρόπῳ, ὦ Σώκρατες, πείθου μοι καὶ μηδαμῶς ἄλλως ποιεῖ.

Β. ΣΩ. ὦ φίλε Κρίτων, ἡ προθυμία σου πολλοῦ ἀξία, εἰ μετὰ τινος ὀρθότητος εἴη· εἰ δὲ μὴ, ὅσῳ μείζων, τοσοῦτῳ χαλεπωτέρα. σκοπεῖσθαι οὖν χρὴ ἡμᾶς, εἴτε ταῦτα πρακτέον εἴτε μὴ. ὡς ἐγὼ οὐ μόνον νῦν ἀλλὰ καὶ ἀεὶ τοιοῦτος, οἷος τῶν ἐμῶν μηδενὶ ἄλλῳ πείθεσθαι ἢ τῷ λόγῳ, ὃς ἂν μοι λογιζομένῳ βέλτιστος φαίνηται. τοὺς δὲ λόγους, οὓς ἐν τῷ ἔμπροσθεν ἔλεγον, οὐ δύναμαι νῦν ἐκβαλεῖν, ἐπειδὴ μοι ἤδη ἡ τύχη γέγονεν, ἀλλὰ σχεδόν τι ὅμοιοι φαίνονται μοι καὶ τοὺς αὐτοὺς πρᾶσθαι καὶ τιμῶ, οὓσπερ καὶ πρότερον ἂν ἐὰν μὴ βελτίῳ ἔχωμεν λέγειν ἐν τῷ παρόντι, εὐ ἴσθι, ὅτι οὐ μὴ σοὶ ξυγχωρήσω, οὐδ' ἂν πλείω τῶν νῦν παρόντων ἢ τῶν πολλῶν δύναμις ὡσπερ παιδᾶς ἡμᾶς μόρμολύττηται, δεσμοὺς καὶ θανάτους ἐπιπέμπουσα καὶ χρημάτων ἀφαιρέσεις· πῶς οὖν ἂν μετριώτατα σκοποῖμεθα αὐτά; εἰ πρῶτον μὲν τοῦτον τὸν λόγον ἀναλάβοιμεν, ὃν σὺ λέγεις περὶ τῶν δοξῶν, πότερον καλῶς ἐλέγετο ἐκάστοτε ἢ οὐ, ὅτι ταῖς μὲν δεῖ τῶν δοξῶν προσέχειν τὸν νοῦν, ταῖς δὲ οὐ· ἢ πρὶν μὲν ἐμὲ δεῖν ἀποθνήσκειν καλῶς ἐλέγετο, νῦν δὲ κατάδηλος ἄρα ἐγένετο, ὅτι ἄλλως ἔνεκα

λόγου ἐλέγετο, ἦν δὲ παιδιὰ καὶ φλυαρία ὡς ἀληθῶς; ἐπιθυμῶ δ' ἔγωγ' ἐπισκέφασθαι, ὦ Κρίτων, κοινῇ μετὰ σοῦ, εἴ τί μοι ἀλλοιότερος φανεῖται, ἐπειδὴ ὧδε ἔχω, ἣ ὁ αὐτός, καὶ ἐάσομεν χαίρειν ἢ πεισόμεθα αὐτῷ. ἐλέγετο δέ πως, ὡς ἐγῶμαι, ἐκάστοτε ὧδε ὑπὸ τῶν οἰομένων τι λέγειν, ὡσπερ νῦν δὴ ἐγὼ ἔλεγον, ὅτι τῶν δοξῶν, ἅς οἱ ἄνθρωποι δοξάζουσι, δέοι τὰς μὲν περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι, τὰς δὲ μὴ· τοῦτο πρὸς θεῶν, ὦ Κρίτων, οὐ δοκεῖ καλῶς σοι λέγεσθαι; οὐ γάρ, ὅσα γε τάνθρώπεια, ἐκτὸς εἰ τοῦ μέλ- λειν ἀποθνήσκειν αὔριον, καὶ οὐκ ἂν σε παρακρούοι ἢ παροῦσα ξυμφορὰ· σκόπει δὴ· οὐχ ἱκανῶς δοκεῖ σοι λέγεσθαι, ὅτι οὐ πά- σας χρῆ τὰς δόξας τῶν ἀνθρώπων τιμᾶν, ἀλλὰ τὰς μὲν, τὰς δ' οὐ; οὐδὲ πάντων, ἀλλὰ τῶν μὲν, τῶν δ' οὐ; τί φῆς; ταῦτα οὐχὶ κα- λῶς λέγεται;

ΚΡ. Καλῶς.

ΣΩ. Οὐκοῦν τὰς μὲν χρηστὰς τιμᾶν, τὰς δὲ πονηρὰς μὴ;

ΚΡ. Ναί.

ΣΩ. Χρησταὶ δὲ οὐχ αἱ τῶν φρονίμων, πονηραὶ δὲ αἱ τῶν ἀφρόνων;

ΚΡ. Πῶς δ' οὐ;

7. ΣΩ. Φέρε δὴ, πῶς αὐτὰ τοιαῦτα ἐλέγετο; γυμναζόμενος ἀνὴρ καὶ τοῦτο πράττων πότερον παντὸς ἀνδρὸς ἐπαίνῳ καὶ φόγῳ καὶ δόξῃ τὸν νοῦν προσέχει, ἢ ἐνὸς μόνου ἐκείνου, ὃς ἂν τυγχάνῃ ἰατρὸς ἢ παιδοτρίβης ὢν;

ΚΡ. Ἐνὸς μόνου.

ΣΩ. Οὐκοῦν φοβεῖσθαι χρῆ τοὺς ψόγους καὶ ἀσπάζεσθαι τοὺς ἐπαίνους τοὺς τοῦ ἐνὸς ἐκείνου, ἀλλὰ μὴ τοὺς τῶν πολλῶν.

ΚΡ. Δῆλα δὴ.

ΣΩ. Ταύτη ἄρα αὐτῷ πρακτέον καὶ γυμναστέον καὶ ἐδεστέον γε καὶ ποτέον, ἣ ἂν τῷ ἐνὶ δοκῇ, τῷ ἐπιστάτῃ καὶ ἐπαῖοντι μᾶλλον ἢ ἣ ξύμπασιν τοῖς ἄλλοις.

ΚΡ. Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ. Εἶεν. ἀπειθήσας δὲ τῷ ἐνὶ καὶ ἀτιμάσας αὐτοῦ τὴν δόξαν καὶ τοὺς ἐπαίνους, τιμήσας δὲ τοὺς τῶν πολλῶν λόγους καὶ μηδὲν ἐπαϊόντων, ἄρα οὐδὲν κακὸν πείσεται;

ΚΡ. Πῶς γὰρ οὐ; ✓

ΣΩ. Τί δ' ἔστι τὸ κακὸν τοῦτο; καὶ ποῖ τείνει, καὶ εἰς τί τῶν τοῦ ἀπειθοῦντος;

ΚΡ. Δῆλον ὅτι εἰς τὸ σῶμα* τοῦτο γὰρ διόλλυσιν.

ΣΩ. Καλῶς λέγεις. οὐκοῦν καὶ τᾶλλα, ὦ Κρίτων, οὕτως, ἵνα μὴ πάντα διώωμεν, καὶ δὴ καὶ περὶ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων καὶ αἰσχροῶν καὶ καλῶν καὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν, περὶ ὧν νῦν ἡ βουλή ἡμῖν ἔστι, πότερον τῇ τῶν πολλῶν δόξῃ δεῖ ἡμᾶς ἔπεσθαι καὶ φοβεῖσθαι αὐτὴν ἢ τῇ τοῦ ἐνός, εἴ τίς ἐστιν ἐπαῖτων, ὃν δεῖ καὶ αἰσχύνεσθαι καὶ φοβεῖσθαι μᾶλλον ἢ ξύμπαντας τοὺς ἄλλους; ᾧ εἰ μὴ ἀκολουθήσομεν, διαφθεροῦμεν ἐκεῖνο καὶ λωθησόμεθα, ὃ τῷ μὲν δικαίῳ βέλτιον ἐγίγνετο, τῷ δὲ ἀδίκῳ ἀπώλλυτο. ἢ οὐδὲν ἔστι τοῦτο;

ΚΡ. Οἶμαι ἔγωγε, ὦ Σώκρατες. ✓

✕ 8. ΣΩ. Φέρε δὴ, ἐὰν τὸ ὑπὸ τοῦ ὑγιεινοῦ μὲν βέλτιον γιγνόμενον, ὑπὸ τοῦ νοσώδους δὲ διαφθειρόμενον διολέσωμεν πειθόμενοι μὴ τῇ τῶν ἐπαϊόντων δόξῃ, ἄρα βιωτὸν ἡμῖν ἔστιν διεφθαρμένου αὐτοῦ; ἔστι δὲ που τοῦτο σῶμα* ἢ οὐχί;

ΚΡ. Ναί.

ΣΩ. Ἄρ' οὖν βιωτὸν ἡμῖν ἔστιν μετὰ μοχθηροῦ καὶ διεφθαρμένου σώματος;

ΚΡ. Οὐδαμῶς.

ΣΩ. Ἄλλὰ μετ' ἐκείνου ἄρ' ἡμῖν βιωτὸν διεφθαρμένου, ᾧ τὸ ἀδικὸν μὲν λωθᾶται, τὸ δὲ δίκαιον ὀνίνησιν; ἢ φαυλότερον ἡγούμεθα εἶναι τοῦ σώματος ἐκεῖνο, ὃ τι ποτ' ἔστι τῶν ἡμετέρων, περὶ ὃ ἢ τε ἀδικία καὶ ἢ δικαιοσύνη ἔστιν;

ΚΡ. Οὐδαμῶς.

ΣΩ. Ἄλλὰ τιμιώτερον;

ΚΡ. Πολύ γε.

ΣΩ. Οὐκ ἄρα, ὦ βέλτιστε, πάνυ ἡμῖν οὕτω φροντιστέον, τῆρουσιν οἱ πολλοὶ ἡμᾶς, ἀλλ' ὅτι ὁ ἐπαῖων περὶ δικαίων καὶ ἀδικῶν, ὁ εἰς καὶ αὐτῇ ἢ ἀλήθεια. ὥστε πρῶτον μὲν ταύτῃ οὐκ ὀρθῶς εἰσηγεῖ, εἰσηγούμενος τῆς τῶν πολλῶν δόξης δεῖν ἡμᾶς φροντίζειν περὶ τῶν δικαίων καὶ καλῶν καὶ ἀγαθῶν καὶ τῶν ἐναντίων. ἀλλὰ μὲν δὴ, φαίη γ' ἂν τις, οἷοί τε εἰσιν ἡμᾶς οἱ πολλοὶ ἀποκτινύναι. ς

ΚΡ. Δῆλα δὴ καὶ ταῦτα· φαίη γὰρ ἂν, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ἀληθῆ λέγεις. ἀλλ', ὦ θαυμάσιε, οὗτός τε ὁ λόγος, ἐν διεληλύθαμεν, ἔμοιγε δοκεῖ ὁμοῖος εἶναι τῷ καὶ πρότερον· καὶ τόνδε αὖ σκοπεῖ, εἰ ἔτι μένει ἡμῖν ἢ οὐ, ὅτι οὐ τὸ ζῆν περὶ πλείστου ποιητέον, ἀλλὰ τὸ εὖ ζῆν.

ΚΡ. Ἄλλὰ μένει.

ΣΩ. Τὸ δὲ εὖ καὶ καλῶς καὶ δικαίως, ὅτι ταῦτόν ἐστι, μένει ἢ οὐ μένει;

ΚΡ. Μένει.

9. ΣΩ. Οὐκοῦν ἐκ τῶν ὁμολογουμένων τοῦτο σκεπτέον, πότερον δίκαιον ἔμὲ ἐνθένδε πειρασθαι ἐξιέναι μὴ ἀφιέντων Ἀθηναίων ἢ οὐ δίκαιον· καὶ ἐὰν μὲν φαίνηται δίκαιον, πειρώμεθα, εἰ δὲ μή, ἐῷμεν· ἄς δὲ σὺ λέγεις τὰς σκέψεις περὶ τῆς ἀναλώσεως χρημάτων καὶ δόξης καὶ παιδῶν τροφῆς, μὴ ὡς ἀληθῶς ταῦτα, ὦ Κρίτων, σκέμματα ἢ τῶν βραδίως ἀποκτινύνοντων καὶ ἀναβιωσκομένων γ' ἂν, εἰ οἷοί τ' ἦσαν, οὐδενὶ ξὺν νῶ, τούτων τῶν πολλῶν. ἡμῖν δ' ἐπειδὴ ὁ λόγος οὕτως αἰρεῖ, μὴ οὐδὲν ἄλλο σκεπτέον ἢ ἢ ὅπερ νῦν δὴ ἐλέγομεν, πότερον δίκαια πράξομεν καὶ χρήματα τελούντες τούτοις τοῖς ἔμὲ ἐνθένδε ἐξάξουσιν καὶ χάριτας, καὶ αὐτοὶ ἐξάγοντές τε καὶ ἐξαγόμενοι, ἢ τῇ ἀληθείᾳ ἀδικήσο-

μεν πάντα ταῦτα ποιῶντες· κἄν φαινώμεθα ἄδικα αὐτὰ ἐργαζόμενοι, μὴ οὐδέη ὑπολογίζεσθαι οὔτ' εἰ ἀποθνήσκειν δεῖ παραμένοντας καὶ ἡσυχίαν ἄγοντας, οὔτε ἄλλο ὅτιοῦν πάσχειν πρὸ τοῦ ἀδικεῖν.

ΚΡ. Καλῶς μὲν μοι δοκεῖς λέγειν, ὦ Σώκρατες· ὅρα δέ, τί δρωμέν.

ΣΩ. Σκοπῶμεν, ὦ ἄγαθέ, κοινῇ, καὶ εἴπη ἔχεις ἀντιλέγειν ἐμοῦ λέγοντος, ἀντίλεγε, καὶ σοι πείσομαι· εἰ δὲ μή, παῦσαι ἤδη, ὦ μακάριε, πολλάκις μοι λέγων τὸν αὐτὸν λόγον, ὡς χρῆ ἐνθένδε ἀκόντων Ἀθηναίων ἐμὲ ἀπιέναι· ὡς ἐγὼ περὶ πολλοῦ ποιούμαι πείσαι σε ταῦτα πράττειν, ἀλλὰ μὴ ἄκοντος. ὅρα δὲ δὴ τῆς σκέψεως τὴν ἀρχήν, ἐάν σοι ἱκανῶς λέγῃται, καὶ πειρῶ ἀποκρίνεσθαι τὸ ἐρωτώμενον, ἢ ἂν μάλιστα οἴη.

ΚΡ. Ἀλλὰ πειράσομαι.

10. ΣΩ. Οὐδενὶ τρόπῳ φαμὲν ἐκόντας ἀδικητέον εἶναι, ἢ τινὶ μὲν ἀδικητέον τρόπῳ, τινὶ δὲ οὔ; ἢ οὐδαμῶς τό γε ἀδικεῖν οὔτε ἀγαθὸν οὔτε καλόν, ὡς πολλάκις ἡμῖν καὶ ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ ὡμολογήθη;—ὅπερ καὶ ἄρτι ἐλέγετο— ἢ πᾶσαι ἡμῖν ἐκείναι αἱ πρόσθεν ὁμολογίαι ἐν ταῖσδε ταῖς ὀλίγαις ἡμέραις ἐκκεχυμέναί εἰσί, καὶ πάλαι, ὦ Κρίτων, ἄρα τηλικοῖδε γέροντες ἄνδρες πρὸς ἀλλήλους σπουδῇ διαλεγόμενοι ἐλάθομεν ἡμᾶς αὐτοὺς παίδων οὐδὲν διαφέροντες; ἢ παντὸς μᾶλλον οὕτως ἔχει, ὡςπερ τότε ἐλέγετο ἡμῖν, εἴτε φασὶν οἱ πολλοὶ εἴτε μὴ, καὶ εἴτε δεῖ ἡμᾶς ἔτι τῶνδε χαλεπώτερα πάσχειν εἴτε καὶ πραότερα, ὅμως τὸ ἀδικεῖν τῷ ἀδικοῦντι καὶ κακὸν καὶ αἰσχρὸν τυγχάνει ὄν παντὶ τρόπῳ; φαμὲν ἢ οὔ;

ΚΡ. Φαμέν.

ΣΩ. Οὐδαμῶς ἄρα δεῖ ἀδικεῖν.

ΚΡ. Οὐ δῆτα.

θα σε βασίσουν.

οὐκ ἐπιθυμῶν
χρῆμα διὰ τοῦ

Κ. Α.

Adams

ΣΩ. Οὐδὲ ἀδικούμενον ἄρα ἀνταδικεῖν, ὡς οἱ πολλοὶ οἴονται, ἐπειδὴ γε οὐδαμῶς δεῖ ἀδικεῖν.

ΚΡ. Οὐ φαίνεται.

ΣΩ. Τί δὲ δῆ ; κακουργεῖν δεῖ, ὦ Κρίτων, ἢ οὐ ;

ΚΡ. Οὐ δεῖ δήπου, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Τί δέ ; ἀντικακουργεῖν κακῶς πάσχοντα, ὡς οἱ πολλοὶ φασι, δίκαιον ἢ οὐ δίκαιον ;

ΚΡ. Οὐδαμῶς.

ΣΩ. Τὸ γὰρ που κακῶς ποιεῖν ἀνθρώπους τοῦ ἀδικεῖν οὐδὲν διαφέρει.

ΚΡ. Ἀληθῆ λέγεις.

ΣΩ. Οὔτε ἄρα ἀνταδικεῖν δεῖ οὔτε κακῶς ποιεῖν οὐδένα ἀνθρώπων, οὐδ' ἂν ὅτιοῦν πάσχη ὑπ' αὐτῶν. καὶ ἔρα, ὦ Κρίτων, ταῦτα καθομολογῶν, ὅπως μὴ παρὰ δόξαν ὁμολογήῃς. οἶδα γάρ ὅτι ὀλίγοις τισὶ ταῦτα καὶ δοκεῖ καὶ δόξει. οἷς οὖν οὕτω δέδοκται καὶ οἷς μὴ, τούτοις οὐκ ἔστι κοινὴ βουλή, ἀλλὰ ἀνάγκη τούτους ἀλλήλων καταφρονεῖν, ὀρώντας τὰ ἀλλήλων βουλευόμενα. σκόπει δῆ οὖν καὶ σὺ εὖ μάλα, πότερον κοινωνεῖς καὶ ξυνδοκεῖ σοι καὶ ἀρχώμεθα ἐντεῦθεν βουλευόμενοι, ὡς οὐδέποτε ὀρθῶς ἔχοντος οὔτε τοῦ ἀδικεῖν οὔτε τοῦ ἀνταδικεῖν οὔτε κακῶς πάσχοντα ἀμύνησθαι ἀντιδρῶντα κακῶς, ἢ ἀφίστασαι καὶ οὐ κοινωνεῖς τῆς ἀρχῆς ; ἐμοὶ μὲν γὰρ καὶ πάλαι οὕτω καὶ νῦν ἔτι δοκεῖ, σοὶ δὲ εἴ πη ἄλλη δέδοκται, λέγε καὶ δίδασκε. εἰ δ' ἐμμένεις τοῖς πρόσθεν, τὸ μετὰ τοῦτο ἄκουε.

ΚΡ. Ἄλλ' ἐμμένω τε καὶ ξυνδοκεῖ μοι· ἀλλὰ λέγε.

ΣΩ. Λέγω δῆ αὐτὸ μετὰ τοῦτο, μᾶλλον δ' ἐρωτῶ· πότερον ἂν τις ὁμολογήσῃ τῆ, δίκαια ὄντα, ποιητέον ἢ ἐξαπατητέον ;

ΚΡ. Ποιητέον.

11. ΣΩ. Ἐκ τούτων δῆ ἄθρει, ἀπιόντες ἐνθένδε ἡμεῖς μὴ πείσαντες τὴν πόλιν πότερον κακῶς τινὰς ποιοῦμεν, καὶ ταῦτα

οὓς ἤκιστα δεῖ, ἢ οὐ ; καὶ ἐμμένομεν οἷς ὁμολογήσαμεν δίκαιοις οὖσιν ἢ οὐ ;

ΚΡ. Οὐκ ἔχω, ὦ Σώκρατες, ἀποκρίνασθαι πρὸς ὃ ἐρωτᾷς· οὐ γὰρ ἐννοῶ.

ΣΩ. Ἄλλ' ὥδε σκόπει. εἰ μέλλουσιν ἡμῖν ἐνθένδε εἴτε ἀποδιδράσκειν, εἴθ' ὅπως δεῖ ὀνομάσαι τοῦτο, ἐλθόντες οἱ νόμοι καὶ τὸ κοινὸν τῆς πόλεως ἐπιστάντες ἔροιντο· «εἰπέ μοι, ὦ Σώκρατες, τί ἐν νῆ ἔχεις ποιεῖν ; ἄλλο τι ἢ τούτῳ τῷ ἔργῳ, ᾧ ἐπιχειρεῖς, διανοεῖ τοὺς τε νόμους ἡμᾶς ἀπολέσαι καὶ ξύμπασαν τὴν πόλιν τὸ σὸν μέρος ; ἢ δοκεῖ σοι οἷόν τε εἶτι ἐκείνην τὴν πόλιν εἶναι καὶ μὴ ἀνατετράφθαι, ἐν ἣ ἀί γενόμεναι δίκαι μῆδὲν ἰσχύουσιν, ἀλλὰ ὑπὸ ἰδιωτῶν ἄκυροί τε γίνονται καὶ διαφθεύονται ;» τί ἐροῦμεν, ὦ Κρίτων, πρὸς ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα ; πολλὰ γὰρ ἂν τις ἔχοι, ἄλλως τε καὶ ῥήτωρ, εἰπεῖν ὑπὲρ τούτου τοῦ νόμου ἀπολλυμένου, ὃς τὰς δίκας τὰς δικασθείσας προστάττει κυρίας εἶναι. ἢ ἐροῦμεν πρὸς αὐτούς, ὅτι ἡδίκηαι γὰρ ἡμᾶς ἡ πόλις καὶ οὐκ ὀρθῶς τὴν δίκην ἔκρινεν ; ταῦτα ἢ τί ἐροῦμεν ;

ΚΡ. Ταῦτα νῆ Δία, ὦ Σώκρατες.

12. ΣΩ. Τί οὖν, ἂν εἴπωσιν οἱ νόμοι· «ὦ Σώκρατες, ἢ καὶ ταῦτα ὁμολόγητο ἡμῖν τε καὶ σοὶ ἢ ἐμμένειν ταῖς δίκαις, αἷς ἂν ἡ πόλις δικάζη ;» εἰ οὖν αὐτῶν θαυμάζοιμεν λεγόντων, ἴσως ἂν εἴποιεν, ὅτι «ὦ Σώκρατες, μὴ θαύμαζε τὰ λεγόμενα, ἀλλ' ἀποκρίνου, ἐπειδὴ καὶ εἴωθας χρῆσθαι τῷ ἐρωτᾶν τε καὶ ἀποκρίνεσθαι. φέρε γὰρ, τί ἐγκαλῶν ἡμῖν καὶ τῇ πύλει ἐπιχειρεῖς ἡμᾶς ἀπολλύναι ; οὐ πρῶτον μὲν σε ἐγεννήσαμεν ἡμεῖς, καὶ δι' ἡμῶν ἐλάμβανε τὴν μητέρα σου ὁ πατήρ καὶ ἐφύτευσέ σε ; φράσον οὖν τούτοις ἡμῶν, τοῖς νόμοις τοῖς περὶ τοὺς γάμους, μέμφει τι, ὡς οὐ καλῶς ἔχουσιν ;» «οὐ μέμφομαι», φαίην ἂν. «ἀλλὰ τοῖς περὶ τὴν τοῦ γενομένου τροφήν τε καὶ παιδείαν, ἐν ἣ καὶ σὺ ἐπαιδεύθης ; ἢ οὐ καλῶς προσέταττον ἡμῶν οἱ ἐπὶ τούτοις τεταγμένοι νόμοι, παραγ-

γέλλοντες τῷ πατρὶ τῷ σῶ σε ἐν μουσικῇ καὶ γυμναστικῇ παι-
 δεύειν ; » « καλῶς », φαίην ἄν. « εἶεν. ἐπειδὴ δὲ ἐγένου τε καὶ ἐξε-
 τράφης καὶ ἐπαιδεύθης, ἔχοις ἄν εἰπεῖν πρῶτον μὲν ὡς οὐχὶ ἡμέ-
 τερος ἦσθα καὶ ἐκγονος καὶ δοῦλος, αὐτὸς τε καὶ οἱ σοὶ πρόγονοι ;
 καὶ εἰ τοῦθ' οὕτως ἔχει, ἄρ' ἐξ ἴσου οἶει εἶναι σοὶ τὸ δίκαιον καὶ
 ἡμῖν, καὶ ἅττ' ἄν ἡμεῖς σε ἐπιχειρῶμεν ποιεῖν, καὶ σοὶ ταῦτα ἀν-
 τιποιεῖν οἶει δίκαιον εἶναι ; ἢ πρὸς μὲν ἄρα σοὶ τὸν πατέρα οὐκ ἐξ
 ἴσου ἦν τὸ δίκαιον καὶ πρὸς τὸν δεσπότην, εἴ σοι ὦν ἐτύγχανεν,
 ὥστε, ἅπερ πάσχοις, ταῦτα καὶ ἀντιποιεῖν, οὔτε κακῶς ἀκούοντα
 ἀντιλέγειν οὔτε τυπτόμενον ἀντιτύπτειν οὔτε ἄλλα τοιαῦτα πολλά·
 πρὸς δὲ τὴν πατρίδα ἄρα καὶ τοὺς νόμους ἐξέσται σοι, ὥστε, ἐάν
 σε ἐπιχειρῶμεν ἡμεῖς ἀπολλύναι δίκαιον ἡγούμενοι εἶναι, καὶ σὺ
 αὐτὸ ἡμᾶς τοὺς νόμους καὶ τὴν πατρίδα, καθ' ὅσον δύνασαι, ἐπιχει-
 ρήσεις ἀνταπολλύναι, καὶ φήσεις ταῦτα ποιῶν δίκαια πράττειν,
 ὃ τῇ ἀληθείᾳ τῆς ἀρετῆς ἐπιμελόμενος ; ἢ οὕτως εἰ σοφός, ὥστε
 λέληθέ σε, ὅτι μητρός τε καὶ πατρὸς καὶ τῶν ἄλλων προγόνων
 ἀπάντων τιμιώτερόν ἐστιν ἢ πατρίς καὶ σεμνότερον καὶ ἀγιώτε-
 ρον καὶ ἐν μείζονι μοῖρα καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρ' ἀνθρώποις τοῖς
 νοῦν ἔχουσι, καὶ σέβασθαι δεῖ καὶ μᾶλλον ὑπεῖκειν καὶ θωπεύειν
 πατρίδα χαλεπαίνουσαν ἢ πατέρα, καὶ ἢ πείθειν ἢ ποιεῖν ἃ ἄν
 κελεύῃ, καὶ πάσχειν, ἐάν τι προστάτῃ παθεῖν, ἡσυχίαν ἄγοντα,
 ἐάν τι τύπτεσθαι, ἐάν τε δεῖσθαι, ἐάν τε εἰς πόλεμον ἄγῃ τρωθη-
 σόμενον ἢ ἀποθανούμενον, ποιητέον ταῦτα, καὶ τὸ δίκαιον οὕτως
 ἔχει, καὶ οὐχὶ ὑπεικτέον οὐδὲ ἀναχωρητέον οὐδὲ λειπτέον τὴν
 τάξιν, ἀλλὰ καὶ ἐν πολέμῳ καὶ ἐν δικαστηρίῳ καὶ πανταχοῦ ποι-
 ητέον ἃ ἄν κελεύῃ ἢ πόλις καὶ ἢ πατρίς, ἢ πείθειν αὐτήν, ἢ τὸ
 δίκαιον πέφυκε βιάζεσθαι δὲ οὐχ ὄσιον οὔτε μητέρα οὔτε πατέρα,
 πολὺ δὲ τούτων ἔτι ἦττον τὴν πατρίδα ; » τί φήσομεν πρὸς ταῦτα,
 ὦ Κρίτων ; ἀληθῆ λέγειν τοὺς νόμους ἢ οὐ ;

ΚΡ. Ἔμοιγε δοκεῖ.

13. ΣΩ. «Σκόπει τοίνυν, ὦ Σώκρατες», φαίεν ἂν ἴσως οἱ νόμοι, «εἰ ἡμεῖς ταῦτα ἀληθῆ λέγομεν, ὅτι οὐ δίκαια ἡμᾶς ἐπιχειρεῖς δρᾶν, ἃ νῦν ἐπιχειρεῖς. ἡμεῖς γάρ σε γεννήσαντες, ἐκθρέψαντες, παιδεύσαντες, μεταδόντες ἀπάντων ὧν οἰοί τε ἡμεν καλῶν σοὶ καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι πολίταις, ὅμως προαγορεύομεν τῷ ἐξουσίαν πεποιηκέναι Ἀθηναίων τῷ βουλομένῳ, ἐπειδὴν δοκιμασθῆ καὶ ἴδῃ τὰ ἐν τῇ πόλει πράγματα καὶ ἡμᾶς τοὺς νόμους, ᾧ ἂν μὴ ἀρέσκωμεν ἡμεῖς, ἐξεῖναι λαθόντα τὰ αὐτοῦ ἀπιέναι ὅποι ἂν βούληται. καὶ οὐδεὶς ἡμῶν τῶν νόμων ἐμποδῶν ἐστὶν οὐδ' ἀπαγορεύει, ἐάν τε τις βούληται ὑμῶν εἰς ἀποικίαν ἰέναι, εἰ μὴ ἀρέσκοιμεν ἡμεῖς τε καὶ ἡ πόλις, ἐάν τε μετοικεῖν ἄλλοσέ ποι ἔλθῶν, ἰέναι ἐκεῖσε ὅποι ἂν βούληται, ἔχοντα τὰ αὐτοῦ· ὅς δ' ἂν ὑμῶν παραμείνῃ, ὁρῶν, ὃν τρόπον ἡμεῖς τάς τε δίκας δικάζομεν καὶ τᾶλλα τὴν πόλιν διοικοῦμεν, ἤδη φαρμέν τούτον ὁμολογηκέναι ἔργῳ ἡμῖν, ἃ ἂν ἡμεῖς κελεύωμεν, ποιήσῃν ταῦτα, καὶ τὸν μὴ πειθόμενον τριχῆ φαρμέν ἀδικεῖν, ὅτι τε γεννηταῖς οὔσιν ἡμῖν οὐ πείθεται, καὶ ὅτι τροφεῦσι, καὶ ὅτι ὁμολογήσας ἡμῖν πείθεσθαι οὔτε πείθεται οὔτε πείθει ἡμᾶς, εἰ μὴ καλῶς τι ποιοῦμεν, προτιθέντων ἡμῶν καὶ οὐκ ἀγρίως ἐπιταττόντων ποιεῖν, ἃ ἂν κελεύωμεν, ἀλλὰ ἐφιέντων δυοῖν θάτερα, ἢ πείθειν ἡμᾶς ἢ ποιεῖν, τούτων οὐδέτερα ποιεῖ.

14. Ταῦταις δὴ φαρμέν καὶ σέ, ὦ Σώκρατες, ταῖς αἰτίαις ἐνεξεσθαι, εἴπερ ποιήσεις ἃ ἐπινοεῖς, καὶ οὐχ ἥμιστα Ἀθηναίων σέ, ἀλλ' ἐν τοῖς μάλιστα.» εἰ οὖν ἐγὼ εἴποιμι· «διὰ τί δὴ;» ἴσως ἂν μου δικαίως καθάπτοιτο λέγοντες, ὅτι ἐν τοῖς μάλιστα Ἀθηναίων ἐγὼ αὐτοῖς ὁμολογηκῶς τυγχάνω ταύτην τὴν ὁμολογίαν. φαίεν γάρ ἂν, ὅτι «ὦ Σώκρατες, μέγала ἡμῖν τούτων τεκμηρία ἐστὶν, ὅτι σοὶ καὶ ἡμεῖς ἠρέσκομεν καὶ ἡ πόλις· οὐ γὰρ ἂν ποτε τῶν ἄλλων Ἀθηναίων ἀπάντων διαφερόντως ἐν αὐτῇ ἐπεδήμεις, εἰ μὴ σοὶ διαφερόντως ἤρεσκεν, καὶ οὗτ' ἐπὶ θεωρίαν πώποτ' ἐκ

τῆς πόλεως ἐξηγήθεις, ὅτι μὴ ἅπαξ εἰς Ἴσθμόν, οὔτε ἄλλοσε οὐδαμῶσε, εἰ μὴ ποι στρατευόμενος, οὔτε ἄλλην ἀποδημίαν ἐποιήσω πώποτε, ὥσπερ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, οὐδ' ἐπιθυμία σε ἄλλης πόλεως οὐδὲ ἄλλων νόμων ἔλαβεν εἰδέναι, ἀλλὰ ἡμεῖς σοι ἱκανοὶ ἦμεν καὶ ἡ ἡμετέρα πόλις· οὕτω σφόδρα ἡμᾶς ἤροῦ, καὶ ὠμολόγεις καθ' ἡμᾶς πολιτεύσεσθαι, τά τε ἄλλα καὶ παιῶνας ἐν αὐτῇ ἐποιήσω, ὡς ἀρεσκούσης σοι τῆς πόλεως. ἔτι τοίνυν ἐν αὐτῇ τῇ δίκῃ ἐξῆν σοι φυγῆς τιμήσασθαι, εἰ ἐβούλου, καὶ ὅπερ νῦν ἀκούσης τῆς πόλεως ἐπιχειρεῖς, τότε ἐκούσης ποιῆσαι. σὺ δὲ τότε μὲν ἐκαλλωπίζου ὡς οὐκ ἀγανακτῶν, εἰ δέοι τεθνάναι σε, ἀλλὰ ἤροῦ, ὡς ἐφησθα, πρὸ τῆς φυγῆς θάνατον· νῦν δὲ οὔτε ἐκείνους τοὺς λόγους αἰσχύνει, οὔτε ἡμῶν τῶν νόμων ἐντρέπει, ἐπιχειρῶν διαφθεῖραι, πράττεις τε ἅπερ ἂν δοῦλος φαυλότατος πράξειεν, ἀποδιδράσκειν ἐπιχειρῶν παρὰ τὰς ξυνηθῆκας τε καὶ τὰς ὁμολογίας, καθ' ἃς ἡμῖν ξυθέου πολιτεύεσθαι. πρῶτον μὲν οὖν ἡμῖν τοῦτ' αὐτὸ ἀπόκριναι, εἰ ἀληθῆ λέγομεν φάσκοντές σε ὠμολογηκέναί πολιτεύεσθαι καθ' ἡμᾶς ἔργῳ, ἀλλ' οὐ λόγῳ, ἢ οὐκ ἀληθῆ». τί φῶμεν πρὸς ταῦτα, ὦ Κρίτων; ἄλλο τι ἢ ὁμολογῶμεν;

ΚΡ. Ἐνάγκη, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. «Ἄλλο τι οὖν», ἂν φαίεν, «ἢ ξυνηθῆκας τὰς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ ὁμολογίας παραβαίνεις, οὐχ ὑπὸ ἀνάγκης ὁμολογήσας οὐδὲ ἀπατηθεὶς οὐδὲ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἀναγκασθεὶς βουλευσασθαι, ἀλλ' ἐν ἔτεσιν ἐβδομήκοντα, ἐν οἷς ἐξῆν ἀπιέναι, εἰ μὴ ἠρέσκομεν ἡμεῖς μηδὲ δίκαιαι ἐφαίνοντό σοι αἱ ὁμολογίαι εἶναι. σὺ δὲ οὔτε Λακεδαιμόνα προηροῦ οὔτε Κρήτην, ἃς δὴ ἐκάστοτε φῆς εὐνομεῖσθαι, οὔτε ἄλλην οὐδεμίαν τῶν Ἑλληνίδων πόλεων οὐδὲ τῶν βαρβαρικῶν, ἀλλὰ ἐλάττω ἐξ αὐτῆς ἀπεδήμησας ἢ οἱ χλωοὶ τε καὶ τυφλοὶ καὶ οἱ ἄλλοι ἀνάπηροι· οὕτω σοι διαφερόντως τῶν ἄλλων Ἀθηναίων ἤρεσκεν ἡ πόλις τε καὶ ἡμεῖς οἱ νόμοι δηλονότι· τίνοι γὰρ ἂν πόλις ἀρέσκοι ἄνευ νόμων; νῦν δὲ δὴ οὐκ ἐμμέ-

νεις τοῖς ὁμολογημένοις; ἐὰν ἡμῖν γε πείθῃ, ὦ Σώκρατες· καὶ οὐ καταγέλαστός γε ἔσει ἐκ τῆς πόλεως ἐξελθών.

15. Σκόπει γὰρ δὴ, ταῦτα παραβάς καὶ ἐξαμαρτάνων τι τούτων τί ἀγαθὸν ἐργάσει σαυτὸν ἢ τοὺς ἐπιτηδεῖους τοὺς σαυτοῦ. ὅτι μὲν γὰρ κινδυνεύουσί γέ σου οἱ ἐπιτήδευοι καὶ αὐτοὶ φεύγειν καὶ στερηθῆναι τῆς πόλεως ἢ τὴν οὐσίαν ἀπολέσαι, σχεδόν τι δήλον· αὐτὸς δὲ πρῶτον μὲν ἐὰν εἰς τῶν ἐγγύτατά τινα πόλεων ἔλθῃς, ἢ Θήβαζε ἢ Μεγαράδε — εὐνομοῦνται γὰρ ἀμφοτέραι — πολέμιος ἤξεις, ὦ Σώκρατες, τῇ τούτων πολιτείᾳ, καί, ὅσοι περ κήδονται τῶν αὐτῶν πόλεων, ὑποβλέφονται σε διαφθορέα ἡγούμενοι τῶν νόμων, καὶ θεβαιώσεις τοῖς δικασταῖς τὴν δόξαν, ὥστε δοκεῖν ὀρθῶς τὴν δίκην δικάσαι· ὅστις γὰρ νόμων διαφθορεὺς ἐστι, σφόδρα πονεὶ δόξειεν ἂν νέων γε καὶ ἀνοήτων ἀνθρώπων διαφθορεὺς εἶναι. πότερον οὖν φεύξει τάς τε εὐνομούμενας πόλεις καὶ τῶν ἀνδρῶν τοὺς κοσμιωτάτους; καὶ τοῦτο ποιοῦντι ἄρα ἄξιόν σοι ζῆν ἔσται; ἢ πλησιάζεις τούτοις καὶ ἀναισχυντήσεις διαλεγόμενος; — τίνας λόγους, ὦ Σώκρατες; ἢ οὐσπερ ἐνθάδε, ὡς ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ δικαιοσύνη πλείστου ἄξιον τοῖς ἀνθρώποις καὶ τὰ νόμιμα καὶ οἱ νόμοι; καὶ οὐκ οἶει ἄσχημον ὄν φανεῖσθαι τὸ τοῦ Σωκράτους πρᾶγμα; οἶεσθαί γε χρή. ἀλλ' ἐκ μὲν τούτων τῶν τόπων ἀπαρεῖς, ἤξεις δὲ εἰς Θετταλίαν παρὰ τοὺς ξένους τοὺς Κρίτωνος· ἐκεῖ γὰρ δὴ πλείστη ἀταξία καὶ ἀκολασία, καὶ ἴσως ἂν ἡδέως σου ἀκούοιεν, ὡς γελοίως ἐκ τοῦ δεσποτηρίου ἀπεδίδρασκες σκευὴν τέ τινα περιθέμενος, ἢ διφθέραν λαβὼν ἢ ἄλλα, οἷα δὴ εἰώθασιν ἐνσκευάζεσθαι οἱ ἀποδιδράσκοντες, καὶ τὸ σχῆμα τὸ σαυτοῦ μεταλλάξας· ὅτι δὲ γέρων ἀνὴρ σμικροῦ χρόνου τῷ βίῳ λοιποῦ ὄντος, ὡς τὸ εἶκός, ἐτόλμησας οὕτως αἰσχροῦς ἐπιθυμεῖν ζῆν, νόμους τοὺς μεγίστους παραβάς, οὐδεὶς δὲ ἐρεῖ; ἴσως, ἂν μὴ τινα λυπῆς· εἰ δὲ μή, ἀκούσει, ὦ Σώκρατες, πολλὰ καὶ ἀνάξια σαυτοῦ. ὑπερχόμενος δὴ βιώσει πάντας ἀνθρώπους καὶ δουλεύω—

τί ποιῶν ἢ εἰωχούμενος ἐν Θετταλίᾳ, ὥσπερ ἐπὶ δεῖπνον ἀποδημηκῶς εἰς Θετταλίαν ; λόγοι δὲ ἐκεῖνοι οἱ περὶ δικαιοσύνης τε καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς ποῦ ἡμῖν ἔσονται ; ἀλλὰ δὴ τῶν παίδων ἕνεκα βούλει ζῆν, ἵνα αὐτοὺς ἐκθρέψῃς καὶ παιδεύῃς ; τί δέ ; εἰς Θετταλίαν αὐτοὺς ἀγαγὼν θρέψεις τε καὶ παιδεύσεις, ξένους ποιήσας, ἵνα καὶ τοῦτο σοῦ ἀπολαύσωσιν ; ἢ τοῦτο μὲν οὐ, αὐτοῦ δὲ τρεφόμενοι σοῦ ζῶντος βέλτιον θρέφονται καὶ παιδεύονται, μὴ ξυνότος σοῦ αὐτοῖς ; οἱ γὰρ ἐπιτήδαιοι οἱ σοὶ ἐπιμελήσονται αὐτῶν. πότερον ἂν εἰς Θετταλίαν ἀποδημήσῃς, ἐπιμελήσονται, ἂν δὲ εἰς Ἄδου ἀποδημήσῃς, οὐχὶ ἐπιμελήσονται ; εἴπερ γέ τι ὄφελος αὐτῶν ἔστι τῶν σοὶ φασκόντων ἐπιτηδεῖων εἶναι, οἷσθαί γε χρῆ.

16. Ἄλλ', ὦ Σώκρατες, πειθόμενος ἡμῖν τοῖς σοῖς τροφεῦσι μήτε παῖδας περὶ πλείονος ποιοῦ μήτε τὸ ζῆν μήτε ἄλλο μηδὲν πρὸ τοῦ δικαίου, ἵνα εἰς Ἄδου ἐλθὼν ἔχῃς πάντα ταῦτα ἀπολογήσασθαι τοῖς ἐκεῖ ἄρχουσιν· οὔτε γὰρ ἐνθάδε σοὶ φαίνεται ταῦτα πράττοντι ἄμεινον εἶναι οὐδὲ δικαιότερον οὐδὲ δσιώτερον, οὐδὲ ἄλλῃ τῶν σῶν οὐδενί, οὔτε ἐκεῖσε ἀφικομένῳ ἄμεινον ἔσται. ἀλλὰ νῦν μὲν ἠδίκημένος ἄπει, ἂν ἀπίης, οὐχ ὑφ' ἡμῶν τῶν νόμων, ἀλλὰ ὑπ' ἀνθρώπων· ἂν δὲ ἐξέλθῃς οὕτως αἰσχροῦς ἀνταδικήσας τε καὶ ἀντικακουργήσας, τὰς σαυτοῦ ὁμολογίας τε καὶ ξυνηθίας τὰς πρὸς ἡμᾶς παραβάς καὶ κακὰ ἐργασάμενος τούτους, οὓς ἤκιστα ἔδει, σαυτόν τε καὶ φίλους καὶ πατρίδα καὶ ἡμᾶς, ἡμεῖς τέ σοι χαλεπανοῦμεν ζῶντι, καὶ ἐκεῖ οἱ ἡμέτεροι ἀδελφοὶ οἱ ἐν Ἄδου νόμοι οὐκ εὐμενῶς σε ὑποδέχονται, εἰδότες, ὅτι καὶ ἡμᾶς ἐπεχείρησας ἀπολέσαι τὸ σὸν μέρος. ἀλλὰ μὴ σε πείσῃ Κρίτων ποιεῖν ἃ λέγει μᾶλλον ἢ ἡμεῖς.»

17. Ταῦτα, ὦ φίλε ἑταῖρε Κρίτων, εὖ ἴσθι, ὅτι ἐγὼ δοκῶ ἀκούειν, ὥσπερ οἱ κορυθαντιῶντες τῶν αὐλῶν δοκοῦσιν ἀκούειν, καὶ ἐν ἐμοὶ αὕτη ἢ ἡχὴ τούτων τῶν λόγων βομβεῖ καὶ ποιεῖ μὴ

δύνασθαι τῶν ἄλλων ἀκούειν· ἀλλὰ ἴσθι, ὅσα γε τὰ νῦν ἐμοὶ δοκοῦντα, ἐὰν λέγῃς παρὰ ταῦτα, μάτην ἐρεῖς. ὅμως μέντοι εἴ τι οἶε πλέον ποιήσῃς, λέγε.

ΚΡ. Ἄλλ', ὦ Σώκρατες, οὐκ ἔχω λέγειν.

ΣΩ. Ἐὰ τοίνυν, ὦ Κρίτων, καὶ πράττωμεν ταύτη, ἐπειδὴ ταύτη ὁ θεὸς ὑφηγεῖται.

ΜΕΡΟΣ Β'

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ

1. *ὅ τι πεπόνθατε ὑπὸ τῶν ἐμῶν κατηγορῶν*—ποῖαν ἐντύπωσιν ἔχουν προκαλέσει εἰς τὴν ψυχὴν σας οἱ λόγοι τῶν κατηγορῶν μου.— *οὖν*—ὁπωσδήποτε.— *ὑπ' αὐτῶν*—ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῶν λόγων των.— *ὀλίγου*—σχεδόν.— *ἐπιλανθάνομαι ἐμαυτοῦ*—λησμονῶ, ποῖος εἶμαι.— *πιθανῶς*—πειστικῶς.— *ὡς ἔπος εἰπεῖν*—διὰ τὰ περιορισθῶ εἰς τὴν σύντομον αὐτὴν ἔκφρασιν, παρατήρησιν.— *θαυμάζω τί τινος*—δοκιμάζω ἔκπληξιν διὰ κάτι, τὸ ὁποῖον λέγει ἢ κάμνει τις.— *εὐλαβοῦμαι*—προσέχω.— *αὐτίκα*—εὐθὺς ἀμέσως.— *μηδ' ὁπωσιοῦν*—καθόλου, κάθε ἄλλο.— *εἰ μὴ ἄρα*—ἐκτὸς ἂν ἴσως.— *εἰ μὲν τοῦτο λέγουσιν*—ἂν πραγματικῶς αὐτὸ τὸ νόημα ἔχει ὁ λόγος των.— *ὁμολογοίην κλπ.*—*ὁμολογοίην εἶναι ῥήτωρ* (δεινός), [ἄλλ'] *οὐ κατὰ τούτους* (=κατὰ τὰς ἀντιλήψεις αὐτῶν περὶ ῥήτορος).— *οὐ μέντοι* ἔνν. ἀκούσεσθε.— *ῥῆμα*—φράσις.— *ὄνομα*—λέξις.— *κεκοσμημένος*—διηνητισμένος μὲ ρητορικὰ σχήματα.— *εἰκῆ λεγόμενα*—λόγοι ἄπλοῖ.— *ἐπιτυχῶν*—τυχαῖος, ἀβίαστος.— *εἰσέρχομαι εἰς ὑμᾶς*—παρουσιάζομαι ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου σας.— *πλάττοντι* κατὰ τὸ νοούμενον πρὸς τὸ *τῆδε τῇ ἡλικίᾳ*, τὸ ὁποῖον=τηλικῶδε ὄντι.— *πλάττω λόγους*—τορνεύω τὸ λεκτικόν μου.— *καὶ μέντοι*—καὶ ἀκόμη μάλιστα.— *καὶ πάννυ* δέομαι.— *παρίεμαι*—ζητῶ ὡς χάριν.— *ἐπὶ τῶν τραπεζῶν*—πλησίον τῶν τραπεζῶν τῶν ἀργυραμοιβῶν καὶ τομιστῶν νοοῦνται αἱ τράπεζαι τῶν ἀργυραμοιβῶν, αἱ ὁποῖαι ἦσαν τοποθετημέναι ὑπὸ τὰς στοὰς τῆς ἀγορᾶς, ὅπου οἱ ξένοι ἀντήλλασσον τὰ νομίσματά των. Σημειωτέον, ὅτι οἱ κύριοι τῶν τραπεζῶν, οἱ *τραπεζίται*, ὅπως ἐλέγοντο, ἐδέχοντο καὶ καταθέσεις ἐπὶ μικρῷ τόκῳ

καὶ ἐδάνειζον εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην χρημάτων με ὑπερβολικὸν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τόκον.—**ἴνα**· ἐπίρ.=ὅπου.—**ἄλλοθι**· πρὸ πάντων εἰς τὰς παλαιστρας, εἰς τοὺς περιπάτους καὶ εἰς τὰ ἐν τῇ ἀγορᾷ τῶν Ἀθηναίων ἐργαστήρια τῶν διαφόρων τεχνιτῶν. Διότι ὁ Σωκράτης δὲν ἐδίδασκεν εἰς κλειστὸν χώρον καὶ ὠρισμένους μαθητάς, ἀλλὰ παντοῦ ὅπου ἦσαν ἄνθρωποι πρόθυμοι νὰ τὸν ἀκούουν.—**θορυβῶ**=προβαίνω εἰς θορυβώδεις ἀποδοκιμασίας.—**ἔχει οὕτως**· τὸ πρᾶγμα=μέ ἐμὲ συμβαίνει τὸ ἐξῆς.—**ἐπὶ δικαστήριον ἀναβαίνω**=ἀναβαίνω τὴν κλίμακα τοῦ δικαστηρίου, παρουσιάζομαι εἰς τὸ δικαστήριον.—**ἀτεχνῶς**=ἴσως διόλου.—**ἢ ἐνθάδε λέξεις**=ἢ φρασσεολογία, ποὺ χρησιμοποιεῖται ἐδῶ, ἢ δικανικὴ γλῶσσα.—**ὥσπερ ἄν... ξυνέγνωτε ἄν**· ὁ β' ἄν πλεοναστικῶς.—**φωνή**=διάλεκτος.—**ἐν οἷσπερ ἐτεθράμην** (=τέθραμμαί)=τὰ ὁποῖα ἔχω μάθει ἀπὸ μικρὸς εἰς τὴν πατρίδα μου.—**καὶ δὴ καὶ νῦν**=οὔτω καὶ νῦν.—**δίκαιον**· ὄν.—**ὁ τρόπος τῆς λέξεως**=ἡ μορφή τοῦ λόγου.—**χειρῶν... βελτιῶν**· τοῦ συνήθους.—**αὐτή**=τοῦτο.

2. **δίκαιός εἰμι**=δικαιοῦμαι· ὁμιλεῖ οὕτως ὁ Σ., διότι ἡ ἀπολογία τοῦ πρὸς τὰς πρώτας κατηγορίας εἶναι τι ἐκτὸς θέματος.—**πολλὰ ἤδη ἔτη**· δηλ. κατηγοροῦντες.—**τοὺς ἀμφὶ Ἄνυτον**· ἴδε εἰσαγωγὴν (σ. 9)—**τὰ μετέωρα**=τὰ οὐράνια φαινόμενα.—**φροντιστής**=ἐρευνητής.—**τὰ ὑπὸ γῆς**=τὰ μυστικά τῆς γῆς.—**ὁ ἦτιων... ὁ κρείττων λόγος**=τὸ ἄδικον, τὸ δίκαιον· οἱ σοφισταὶ πρῶτοι ἐκαυχῶντο, ὅτι εἶχον τὴν ἱκανότητα τὸν ἦτιω λόγον κρείττω ποιεῖν καὶ τὸν κρείττω ἦτιω.—**οὐδὲ θεοὺς νομίζειν**· τοιαύτη πράγματι ἀντίληψις ἐκράτει περὶ τῶν φυσικῶν λεγομένων φιλοσόφων· ἀλλ' ὁ Σωκράτης πᾶν ἄλλο ἢ φυσικὸς φιλόσοφος ἦτο· αὐτὸς ἴσα ἴσα ἔστρεψε τὴν φιλοσοφικὴν ἐρευναν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, περὶ τὸν ὁποῖον ἠσχολοῦντο οἱ φυσικοὶ φιλόσοφοι, εἰς τὸν ἐσωτερικὸν κόσμον τοῦ ἀνθρώπου.—**κατηγορηκότες εἰσὶ=κατηγορήκασι**.—**λέγοντες**· ἔνν. εἰσὶ.—**ἐπιστεύσατε ἄν**· ὡς ὑπόθεσις νοητέα : **εἰ ἐτύχετε ἀκούσαντες**.—**ἀτεχνῶς**· συναπτέον τῷ ἐρήμην.—**ὁ δὲ πάντων ἀλογώτατος**· ἐστὶ τὸδε.—**εἴ τις κωμωδοποιός**· ἔννοεῖ τὸν Ἀριστοφάνη, ὁ ὁποῖος τῷ 423 π. Χ. διέσυρεν εἰς τὰς Νεφέλας τοῦ τὸν Σωκράτη ὡς τὸν κορυφαῖον τῶν σοφιστῶν καὶ τῶν φυσι-

κῶν φιλοσόφων. Περὶ τοῦ πράγματος θὰ ὁμιλήσῃ σαφέστερον εἰς τὸ ἐπόμενον κεφάλαιον.—**χρῶμαι φθόνῳ καὶ διαβολῇ**—ἔχω ἐλαττήριον τὸν φθόνον καὶ τὴν συκοφαντικὴν διάθεσιν.—**ἀναπείδω**—παραπλανῶ.—**ἀνέπειθον**· περὶ τῆς ἐνοχῆς μου.—**ἄπορος**—ὁ ἐμβάλλων εἰς ἀμηχανίαν, ὁ ἐπικίνδυνος ἀντίπαλος.—**ἀναβιβάζομαι τινα**—προσάγω τινὰ ὡς μάρτυρα εἰς τὸ δικαστήριον.—**ἀξιῶ**—παραδέχομαι.—**πολὺ μᾶλλον**—πολὺ περισσότερον καιρὸν.—**εἶεν**—ἔστω, ἕως ἐδῶ καλὰ.—**διαβολῇ**—ἡ ἐκ τῆς διαβολῆς ἐσφαλμένη γνώμη.—**ἐν οὕτως ὀλίγῳ χρόνῳ**· ὅσον δηλ. ἐπέτρεπεν **ἡ κλεψύδρα**· ἦτο δὲ ἡ κλεψύδρα δοχείον, τὸ ὁποῖον ἔφερεν εἰς τὸν πυθμένα ὀπάζ· διὰ τῶν ὀπῶν τούτων διέρρεε τὸ ὕδωρ, ὑπὸ τοῦ ὁποῖου ἐπληροῦτο ἡ κλεψύδρα, τρόπον τινὰ κρυφίως· ἐκ τούτου τὸ ὄνομα τοῦ δοχείου (κλέπτειν—ὕδωρ). Διὰ τῆς κλεψύδρας ἐκανονίζετο ὁ χρόνος τῆς ἀγορεύσεως τοῦ κατηγοροῦ καὶ τοῦ κατηγορουμένου. Πρέπει δὲ νὰ σημειωθῇ, ὅτι ἡ ποσότης τοῦ ὕδατος τῆς κλεψύδρας ἦτο ἄλλοτε ἄλλη. Εἰς τὰς μικρὰς δίκας ἦτο συνήθως εἰς ἀμφορεύς· εἰς τὰς σπουδαίας ἔφθανε καὶ τοὺς δώδεκα. Ἐννοεῖται, ὅτι κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν δικαστικῶν ἐγγράφων ἡ ροὴ τοῦ ὕδατος διεκόπτετο.—**οὕτως γενέσθαι**· νὰ ἐξορίσω ἐκ τῆς ψυχῆς σας τὴν πεπλανημένην γνώμην.—**ἄμεινον**· ἡ τὸ μὴ ἐξελέσθαι.—**πλέον τι ποιῶ**—κατορθῶνω κάτι· ἐπὶ τοῦ προκειμένου αὐτὸ τὸ κάτι θὰ ἦτο ἡ ἀγαθὴ γνώμη περὶ τοῦ Σωκράτους.—**τούτο**· ἡ προσπάθειά μου.—**ἴτω**—ἄς ἀκολουθήσῃ τὸν δρόμον, ἄς ἀποβῇ.

3. **ἀναλαμβάνω**—ἀνασκοπῶ.—**πιστεύω τινί**—στηρίζομαι ἐπὶ τινος.—**γράφομαι τινα γραφῆν**—ὑποβάλλω ἐγγράφως κατὰ τινος μήνυσιν (διὰ δημόσιον ἄδικημα).—**ὥσπερ κατηγορῶν**—ὅπως ἂν ἐπρόκειτο περὶ πραγματικῶν κατηγορῶν· διότι ἡ μορφή τῆς κατηγορίας, τὴν ὁποίαν κατωτέρω ὑποτυπώνει ὁ Σωκράτης, εἶναι σχεδίασμα ἰδικόν του γενόμενον ἐπὶ τῇ βάσει τῶν στοιχείων τῶν διαβολῶν, τὰς ὁποίας ἔθετον εἰς κυκλοφορίαν οἱ παλαιοὶ ἐκ τῶν κατηγορῶν του.—**ἀντιωμοσία**—ἔνορκος μήνυσις κατὰ τινος (ἴδε εἰσαγωγὴν σ. 10).—**ἀδικῶ**—εἶμαι ἔνοχος ἀδικήματος, ἀποτελῶ δημόσιον κίνδυνον.—**καὶ περιεργάζεται**· ὁ καὶ ἐπεξηγηματικός.—**περιεργάζομαι**—χάνω τὸν καιρὸν μου εἰς περιττὰ καὶ ἐπιβλαβῆ πρά-

γματα.— *ἐν τῇ Ἀριστοφάνους κωμῳδίᾳ* τὰς Νεφέλας. Ἐκεῖ ὁ Σ. παρουσιάζεται ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους «ἐπὶ κρεμάθρας αἰωρούμενος καὶ ἀποσκοπῶν τὰ μετέωρα», ὅταν δὲ ἕν ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων προσώπων τῆς κωμῳδίας τὸν ἔρωτᾷ, τί κάμνει ἐκεῖ ἐπάνω, αὐτὸς ἀποκρίνεται: «*ἀεροβατῶ καὶ περιφρονῶ* (=περιεργάζομαι) *τὸν ἥλιον*». — *περιφέρομαι* = αἰωροῦμαι ἔμπρὸς καὶ ὀπίσω. — *καὶ οὐχ ὥς. . . ἐπιστήμην* ἢ πλοκῆ = *καὶ λέγω* (τοῦτο) *οὐχ ὥς ἀτιμάζων τὴν τοιαύτην ἐπιστήμην* (δηλ. τὴν φυσικὴν φιλοσοφίαν). — *μὴ πως* = διὰ νὰ μὴ. — *φεύγω δίκην* = ὑφίσταμαι δικαστικὴν δίωξιν διὰ κατηγορίας. — *ἀλλά* ἔνν. λέγω ταῦτα. — *ἐμοὶ γάρ* ὁ γὰρ αἰτιολογεῖ τὸ *οὐχ ὥς ἀτιμάζων*. — *μέτεστί μοι τινος* = ἔχω ἰδέαν τινός. — *αὐτοὺς ὑμῶν τοὺς πολλοὺς* = *τοὺς πολλοὺς ὑμῶν αὐτῶν*. — *περὶ ἐμοῦ ᾧ* = *ᾧ περὶ ἐμοῦ*.

4. *ἀλλὰ γάρ* βραχυλογία· τὸ πλήρες = *ἀλλὰ τί δεῖ πλείω λέγειν καὶ γάρ* ὡς ἑρμηνευθῆναι καὶ πράγματι. — *τούτων* δηλ. τῶν περιεχομένων εἰς τὰς πρώτας κατηγορίας. — *οὐδέν ἐσιν* ἔνν. ἀληθές. — *ἐπεὶ* = μολονότι. — *Γοργίας ὁ Λεοντίνος*· διάσημος σοφιστὴς ἐκ Λεοντίνων τῆς Σικελίας, πατὴρ τῆς ἐντέχνου ρητορείας. Ἐγκατασταθεὶς εἰς τὰς Ἀθήνας ἴδρυσεν ρητορικὴν σχολὴν καὶ εἰσέπραττε παρὰ τῶν μαθητῶν του ὑψηλὰ δίδακτρα. Συνήθως ἐλάμβανεν 100 μνᾶς. Δίδακτρα ἐπίσης ἐλάμβανον καὶ οἱ ἄλλοι σοφισταί. — *Πρόδικος ὁ Κεῖτος*· κατήγετο ἐκ τῆς νήσου Κέω (σημερ. Τζιά) ἢ διδασκαλία του εἶχεν ὑποκειμένον θέματα γλωσσικὰ καὶ ἠθικὰ καὶ παρείχετο ἀντὶ μετρίας ἀμοιβῆς (1/2, 1, 2, 4, 50 δραχμ). — *Ἴππίας ὁ Ἡλεῖος*· διάσημος καὶ οὗτος σοφιστὴς πλουτήσας ἐκ τῆς ἀσκήσεως τοῦ ἔργου του. — *προῖκα* = δωρεάν. — *σύνειμι* = συναστρέφομαι, μαθητεύω. — *τούτους πείθουσι* ἀντὶ *πείθειν* (οἷός τ' ἐστί)· ὁ πληθυντικὸς κατὰ τὸ νοούμενον· διότι *τούτων ἕκαστος* = πάντες οὗτοι. — *ἀπολείπω* = διακόπτω. — *ἐπεὶ* αἰτιολογεῖ τὴν νοουμένην πρότασιν : καὶ δὲν εἶναι μόνον αὐτοί. — *τελῶ* = πληρώνω. — *Καλλία τῷ Ἴππονίκου* ὁ Καλλίας ἦτο ἐπιφανὴς καὶ πλούσιος Ἀθηναῖος, κατασπαταλήσας τὸν πλοῦτόν του εἰς ἐπιδείξεις ἀκαίρους. — *ἦν* παρατ. τοῦ ποιητικοῦ ρ. *ἡμὶ* = λέγω· παρ' ἀττικοῖς τίθενται παρενθετικῶς οἱ τύποι *ἦν δ' ἐγώ, ἦ δ' ὅς* (= οὗτος). — *ἔχω* μετ' ἀπαρεμφ. = δύναμαι. — *λαβεῖν καὶ μισθῶ*

σασθαι—λαβεῖν ἐπὶ μισθῷ.— *ἡ προσήκουσα ἀρετὴ*—ἡ δεξιότης, ἡ ὁποία προσιδιάζει εἰς τὴν φύσιν τινός.— *ἀνθρωπίνη καὶ πολιτικὴ ἀρετὴ*—ἡ ἰκανότης, ἡ ὁποία χαρακτηρίζει τὸν τέλειον ἄνθρωπον καὶ τὸν χρηστὸν πολίτην.— *πάνυ γε*—μάλιστα.— *Εὐήνος*· σοφιστὴς καὶ ποιητὴς ἀρκοῦμενος εἰς ὀλίγα δίδακτρα.— *μνᾶ*· ποσὸν (ὄχι νόμισμα) 100 δραχμῶν.— *ἐμμελῶς*· μετ' εἰρωνείας, ἡ ὁποία σκοπὸν ἔχει νὰ ἐξάσῃ τὴν μεταξὺ τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ Εὐήνου καὶ τοῦ τιμήματος τῆς διδασκαλίας του δυσαρμονίαν.— *καλλύνομαι*—καμαρώνω.— *ἀβρύνομαι*—τὸ παίρνω ἐπάνω μου.— *ἀλλ' οὐ*· ἔνν. καλλύνομαι καὶ ἀβρύνομαι.

δ. *ὑπολαμβάνω*· ἔνν. τὸν λόγον—διακόπτων ἐρωτῶ.— *τί ἐστι τὸ σὸν πρᾶγμα*—τί συμβαίνει μὲ σέ.— *περιτιδός* = ἐξαιρετικός.— *πραγματεύομαι*—σοβαρῶς καταγίνομαι εἰς τι.— *ἔπειτα*—ἐν τούτοις.— *ταυτί*· συναπτέον τῷ *ὁ λέγων*.— *ὄνομα*· τοῦ σοφοῦ.— *ποῖαν δὴ σοφίαν ταύτην*; ἔνν. λέγεις· ἡ ἐρώτησις ὑποβάλλεται δῆθεν ὑπὸ τινος τῶν δικαστῶν.— *ἀνθρωπίνη*· καὶ ἐπομένως ἀπλῆ.— *κινδυνεύω*· μετ' ἀπαρεμφ. (*εἶναι*)—φαίνεται.— *τάχα*—ἴσως.— *ἢ οὐκ ἔχω* κλπ.—ἢ, ἂν τοῦτο θεωρηθῆ ὑπερβολή, δὲν ἠξέυρω, πῶς νὰ τὴν χαρακτηρίσω.— *φησί*· ἔνν. *ἐπίστασθαι με αὐτήν*.— *μέγα τι λέγω*—μεγαληγορῶ, λέγω παχιά λόγια.— *ἀξιόχρεως*—ἀξιόπιστος.— *ὕμιν*—κατὰ τὴν κρίσιν σας.— *ἀναφέρω*—ἀποδίδω.— *τὸν θεὸν τὸν ἐν Δελφοῖς*· δηλ. τὸν Ἀπόλλωνα.— *Χαιρεφῶντα*· ἀφωσιωμένον ὀπαδὸν τοῦ Σωκράτους.— *τὸ πλήθος*—ὁ δῆμος.— *ξυνέφυγε τὴν φυγὴν*· νοεῖται ἢ μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῶν τριάκοντα φυγῆ ἐξ Ἀθηνῶν τῶν ἐπιφανῶν δημοκρατικῶν.— *κατέρχομαι*—ἐπανέρχομαι ἐκ τῆς ἐξορίας εἰς τὴν πατρίδα· ἐδῶ πρόκειται περὶ τῆς ἐπιστροφῆς τῶν ἐξοριστῶν δημοκρατικῶν μετὰ τὴν παλινόρθωσιν τῆς δημοκρατίας ὑπὸ τοῦ Θρασυβούλου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν (403 π.Χ.).— *σφοδρὸς*—ἐνθουσιώδης.— *δπερ λέγω*—διὰ νὰ ἐπαναλάβω τὴν παράκλησιν, τὴν ὁποῖαν ὑπέβαλα ἀνωτέρω.— *ἀναιρῶ*—χρησιμοδοτῶ.— *μηδένα σοφώτερον εἶναι*· «ἀνδρῶν ἀπάντων Σωκράτης σοφώτατος» ἦτο ἡ ἀπάντησις τῆς Πυθίας.— *ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ*· ὁ Χαιρεκράτης.

6. *αἰνίττεται*· διότι οἱ χρησιμοὶ τοῦ μαντείου τῶν Δελφῶν ἦσαν αἰνιγματώδεις καὶ διφορούμενοι. — *θέμις*· ἔνν. ἔστιν=ἐπιτρέπεται. — *μόγισ πάννυ*=μετὰ μεγάλης δυσκολίας. — *ζήτησις*=ἔρευνα. — *ἐνταῦθα*=ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ σοφοῦ τούτου. — *εἴπερ που*=παρὰ ὅπουδήποτε ἄλλοῦ. — *διασκοπῶ τινα*=ὑποβάλλω τινὰ εἰς ἐξονυχιστικὴν ἐξέτασιν. — *πάσχω πρὸς τινα*=ἀποκομίζω τὴν ἐντύπωσιν παρὰ τινος. — *καὶ διαλεγόμενος* = (*διασκοπῶν*) *ἐν τῷ διαλέγεσθαι*. — *ἔδοξέ μοι*· ἀνακολούθως πρὸς τὸ *διασκοπῶν* καὶ *διαλεγόμενος* ἀντὶ *ἐνόμισα*. — *ἀπεχθάνομαί τι*=γίνομαι μισητὸς εἰς τινα. — (*τούτου*) *μὲν* = (*τούτου*) *μὴν* = ἀσφαλῶς. — *ὥσπερ οὖν*=ὅπως εἶναι γεγονός. — *ἔοικα*=*δοκῶ*. — *ἐνταῦθα*=κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἐλέγχου τούτου.

7. *τὸ τοῦ θεοῦ*=τὸ νόημα τῆς ἀποκρίσεως τοῦ θεοῦ. — *σκοποῦντι τὸν χρησμὸν*=ἐν τῇ ἐρεύνῃ τοῦ χρησμοῦ. — *ἰτέον*· ἔνν. ἔστιν· ἐπανάληψις τοῦ κατ' ἴδιαν διαλογισμοῦ τοῦ Σωκράτους. — *νῆ τὸν κύνα*· ὁ Σωκράτης, διὰ τὸ μὴ ὀρκίζεται εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Διὸς ἢ ἄλλων θεῶν δι' ἀσήμαντα πράγματα (πρὸβλ. τὴν γραφικὴν ἐντολήν : *οὐ λήψει τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ*), ἐχρησιμοποιοῖ συνήθως εἰς τοὺς ὄρκους του τὰ ὀνόματα ζώων ἢ δένδρων. Ἰδιαιτέρως προσφιλὴς ὄρκος ἦτο εἰς αὐτὸν *νῆ τὸν κύνα* ἢ *νῆ τὸν χῆνα*. — *ἢ μὴν*· ἐπὶ ὄρκων καὶ ἰσχυρῶν διαβεβαιώσεων = *ὅς* διαβεβαιῶ. — *ἐπαθόν τι τοιοῦτον*=ἔδοκίμασα τὴν ἐξῆς ἀνέλπιστον ἔκκληξιν. — *εὐδοκιμῶ*=χαίρω ὑπολήψεως. — *ἐνδεής εἰμι τοῦ πλείστου* (τῆς σοφίας)=παρουσιάζω μεγίστας ἠλλείψεις εἰς τὴν σοφίαν. — *κατὰ τὸν θεόν*=σχετικῶς μὲ ὅ,τι ἔδογματίσεν ὁ θεός. — *ἐπιεικής*=ἱκανός, ἀνώτερος. — *εἶναι*· ἢ ἐξάρτησις ἐκ τοῦ *ἔδοξάν μοι*. — *φρονίμως ἔχω*=εἶμαι σοφός. — *πλάνη*=περιπλανήσεις. — *ἐμὴν*=ἐμοῦ. — *πονῶ*=ἐκτελῶ ἄθλον· ἢ μετοχ. *πονοῦντος* ὑποθετικῆ. — *ἀνέλεγκτος* = ἀδιαφιλονίκητος. — *διθυράμβων*· ὁ διθύραμβος ἦτο εἶδος πομπῶδους ποιήσεως πρὸς τιμὴν τοῦ Διονύσου κατ' ἀρχάς, ἔπειτα δὲ καὶ τῶν ἄλλων θεῶν. — *ἀναλαμβάνω*=λαμβάνω εἰς χεῖρας. — *μάλιστα πραγματεύομαι*=τυγχάνω μεγίστης προσοχῆς καὶ ἐπεξεργασίας. — *διηρώτων ἄν'*· δηλοῖ ἐπανάληψιν τῆς πράξεως=ἠρώτων εἰς κάθε διδομένην εὐκαιρίαν. — *ὀλιγου (δεῖν)*· συναπτόεν τῷ *βέλτιον* (τῶν ποιητῶν) *ἂν ἔλεγον* (εἰ

ἠρωτῶντο).— *φύσις* = φυσική προδιάθεσις.— *ἐνθουσιάζω* = ἐμπνέομαι ἀπὸ θεῖαν ἔμπνευσιν.— *θεομάντις* = θεολήπτος προφήτης (ὅπως λ. χ. ἡ Πυθία).— *χρησμοῦδος* = ὁ δίδων χρησμούς εἰς στίχους.— *τῷ αὐτῷ* δηλ. εἰς τὴν συναίσθησιν τῆς ἰδίας ἀγνοίας.— *περιγεγονέναι*· ἔνν. τῶν ποιητῶν.— *περίειμι* = ὑπέρειμι = εἶμαι ἀνώτερος.

8. *δημιουργός* = τεχνίτης, βιομήχανος.— *ἐξεργάζομαι τὴν τέχνην* = ἔξασκῶ τὴν τέχνην μὲ ἐπιτυχίαν.— *τὰ μέγιστα* = τὰ σοβαρώτατα ζητήματα· ἔννοεῖ τὰ πολιτικά.— *πλημμέλεια* = ἀμάρτημα.— *ὑπὲρ τοῦ χρησμοῦ* = ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ χρησμοῦ.

9. *ἀπέχθεια* = ἀντιπάθεια.— *καὶ οἶαι χαλεπώταται* = *τοιαῦται ἀπέχθειαι, οἶαι ἂν εἴησαν χαλεπώταται*· κατ' ἔννοιαν = καὶ μάλιστα...— *χαλεπός* = ἐπικίνδυνος.— *βαρὺς* = ἐμπαθής.— *τοῦτο* = τὸ γνωστόν· ὁμοίως καὶ κατωτέρω *τῷ χρησμῷ τούτῳ*.— *λέγεσθαι*· ὑποκείμεν. *ἐγώ*.— *ὄνομα*· σύστοιχον ἀντικείμενον τοῦ *λέγεσθαι*.— *ἐξελέγξω*· μὴ σοφὸν ὄντα.— *τὸ δὲ* = κατ' ἀλήθειαν ὅμως.— *τοῦτο*· δηλ. τὸ *σοφὸν εἶναι*, τὸν ὄρον «σοφός».— *οὐδενὸς ἀξίός εἰμι* = δὲν ἀξίζω τίποτε.— *(ἐγώ) μὲν* = *(ἐγώ) μὴν*.— *βοηθῶ τῷ θεῷ* = θέτω τὸν ἑαυτόν μου εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ θεοῦ· τοῦτο λέγει ὁ Σωκράτης, διότι τὸ «γνῶθι σαυτὸν» ἦτο γενικὸν αἴτημα τοῦ ἐν Δελφοῖς μαντείου.— *πράττω τι τῶν τῆς πόλεως ἀξίων λόγου* = ἀσχολοῦμαι μὲ τὰ πολιτικά ἐπωφελῶς.— *μυρῖος* = ἀμέτρητος, ἀφάνταστος· διότι ὅλη ἡ παρουσία τοῦ Σωκράτους ἦτο ἀξίας ὃ μῶν.

10. *ἐξετάζω* = ἐλέγχω.— *ἢ* = ἢ διὰ τὴν ἀκρίβειαν.— *οὐχ αὐτοῖς*· διὰ τὴν ἀμάθειάν των.— *ἀπορῶ* = εὐρίσκομαι εἰς ἀμηχανίαν.— *ταῦτα* = τὰ γνωστά προχειρολογήματα.— *οὐτι* = *οὐτι διαφθείρει διδάσκων* (ἐξ οὗ ἐξαρτῶνται αἱ αἰτιατικαὶ τὰ *μετέωρα* καὶ τὰ *ὑπὸ γῆς* καὶ τὰ ἀπαρέμφατα *νομίζειν* καὶ *ποιεῖν*)·— *φιλότιμος* = φιλόδοξος, ἐγωιστής.— *σφοδρὸς* = ἐμπαθής.— *ξυντεταγμένως* = ἀπὸ συμφώνου.— *πιθανῶς* = κατὰ τρόπον πειστικόν.— *σφοδρῶς* = μὲ λύσσαν.— *ἐκ τούτου* = ἀπὸ τὴν ἐμπάθειαν αὐτὴν κινούμενος.— *ἀρχόμενος ἔλεγον*· κεφ. 2.— *οὕτω πολλὴν γεγонуῖαν* = ἐνῶ ἔχει λάβει τόσον εὐρείας διαστάσεις.— *ὑποστέλλομαί τι* = ἐκ φόβου (διὰ

τὸ σαρκίον μου) παραλείπω τι.— *τοῖς αὐτοῖς*—διὰ τὸν ἴδιον λόγον (δηλ. τῷ μηδὲν ἀποκρύπτεσθαι καὶ ὑποσιέλλεσθαι, ἤτοι διὰ τὴν ἐλευθεροστομίαν του).— *δ'* δηλ. ἡ ἀπέχθεια.— *αὕτη ἐστίν*—αὕτη τὴν προέλευσιν ἔχει.— *νῦν*—κατὰ τὴν σημερινὴν διαδικασίαν.— *εὐρήσετε* ἔνν. ἔχοντα.

11. *αὕτη ἔστω*—*ταῦτα ἔστω*.— *λάβωμεν*—ἄς λάβωμεν καὶ ἄς ἐξετάσωμεν.— *ἔχει ὡδέ πως* κατ' ἀρχαίαν μαρτυρίαν τὸ κείμενον τῆς γραφῆς εἶχεν ὡς ἐξῆς· «*τάδε ἐγράψατο καὶ ἀντωμόσατο Μέλλητος Μελήτου Πιπθεὺς Σωκράτει Σωφρονίσκου Ἀλωπεκῆθεν. Ἄδικεῖ Σωκράτης οὓς μὲν ἡ πόλις νομίζει θεοὺς οὐ νομίζων, ἕτερα δὲ δαιμόνια καινὰ εἰσηγούμενος· ἄδικεῖ δὲ καὶ τοὺς νέους διαφθείρων. Τίμημα θάνατος*».— *τὸ ἔγκλημα*—τὸ κατηγορητήριον.— *ἐν ἑκάστον* κεφάλαιον.— *σπουδῇ χαριεντίζομαι*—παίζω μὲ ζητήματα σοβαρά.— *ῥαδίως*—μὲ ἐλαφρὰν συνείδησιν.— *εἰς ἀγῶνα καθίστημί τινα*—ἐμπλέκω τινὰ εἰς δικαστικὸν ἀγῶνα.— *σπουδάζω*—ἐνδιαφέρομαι σοβαρῶς.

12. *μοι*—παρακαλῶ.— *ἄλλο τι* ἔνν. ποιεῖς—σὲ ἀπασχολεῖ τίποτε ἄλλο.— *ἔγωγε*—βεβαιότατα.— *βελτίους* ἔνν. ἑαυτῶν.— *οἱ νεώτεροι* νοοῦνται οἱ ἔχοντες ἡλικίαν μέχρι τοῦ 20 ἔτους· οἱ πέραν αὐτοῦ ἦσαν ἐκκλησιασταί.— *μέλον γέ σοι* αἰτιατ. ἀπόλυτος—*ἐπεὶ μέλει σοι (εἰδέναι, τίς αὐτοὺς βελτίους ποιεῖ)*.—*μηνύω*—ἀποκαλύπτω, κατονομάζω.— *οὐ δοκεῖ* τὸ σιγᾶν.— *ὦ γὰθὲ καὶ ὠγαθὲ*—χρυσέ μου ἄνθρωπε.— *βέλτιστε*—ἐντιμότετε κύριε.— *τι δὲ δὴ* ἔνν. λέγεις περὶ τοῦδε.— *ἄρα*—ἴσως.— *πάνυ σφόδρα τοῦτο λέγω*—αὐτὸ διακηρύντω μὲ ὄλην τὴν δύναμιν τῶν πνευμόνων μου.— *καταγινώσκω τινός τι*—θεωρῶ τινα ὡς τι.— *ἦ*—ἀλήθεια·— *ἵππικός*—ὁ ἐντριβῆς εἰς τὰ ζητήματα τὰ σχετικὰ μὲ τοὺς ἵππους.— *ξύνημι ἵπποις*—ἀνακατεύομαι μὲ ἵππους.— *χεῶμαι ἵπποις*—παίρνω εἰς τὰ χέρια μου ἵππους.— *ἐὰν οὐ φῆτε* ἀντὶ *μη φῆτε* ἀλλὰ τὸ *οὐ φῆτε* ἀποτελεῖ μίαν ἔννοιαν—ἀρνεῖσθε.

13. *πρὸς Διὸς*—εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Διός.— *ὦ τᾶν*—φίλε.— *πάνυ γε*—μάλιστα.— *οἱ ξυνόντες*—ἐκεῖνοι μετὰ τῶν ὁποίων ἔρχε-

ταί τις εἰς συνάφειαν.— *καὶ γὰρ ὁ νόμος κελεύει* κατὰ τὸ ἀτι-
κὸν δίκαιον ἑκάτερος ἐκ τῶν διαδίκων εἶχε τὸ δικαίωμα κατὰ τὴν
διάρκειαν τῆς ἀγορεύσεως αὐτοῦ νὰ ὑποβάλλῃ πρὸς τὸν ἀντίδικον
ἔρωτήσεις, εἰς τὰς ὁποίας ἐκεῖνος ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ ἀπαντᾷ.—
μοχθηρὸς—ἀνήθικος.— *ταῦτα* δηλ. τὴν λογικὴν αὐτὴν, ὅτι τόσον
μεγάλον κακὸν κάμνει ἐκ προθέσεως.— *τῶν τοιούτων* γενικὴ τῆς
αἰτίας.— *εἰσάγειν* τὸν δρᾶστην.— *οἷ* ἐπίρρ.—ὄπου.

14. *δῆλον δὴ ὅτι* ἔνν. *φῆς με διαφθεῖρειν*.— *γράφομαι*
γραφήν—καταγγέλλω ἐγγράφως διὰ δημόσιον ἀδίκημα.— *οὐ ταῦτα*
λέγεις... *διαφθεῖρω*—*οὐ λέγεις*, *ὅτι διδάσκων ταῦτα δια-*
φθεῖρω.— *μὲν οὖν* πρὸς ἐπίτασιν τοῦ πάνυ σφόδρα.— *μανθάνω*—
ἐννοῶ.— *ἄρα*—κατ' ἀκολουθίαν.— *τὸ παράπαν*—τελείως.— *ταύτη*—
ὡς πρὸς τὸ σημεῖον τοῦτο.— *Ἀναξαγόρου οἶε κατηγορεῖν* ὁ
Ἀναξαγόρας, διάσημος φιλόσοφος ἐκ Κλαζομενῶν τῆς Μ. Ἀσίας—
σημερινὰ Βουρλά—, ἔζησε κατὰ τὸν Ε'. αἰῶνα (500—428 π. Χ.) καὶ
ἠσχολεῖτο κυρίως μὲ τὰ μαθηματικὰ καὶ τὴν ἀστρονομίαν. Ὄρι-
μος τὴν ἡλικίαν ἐγκατεστάθη εἰς τὰς Ἀθήνας (462 π. Χ.), ὅπου ἐξέ-
δωκε τὸ περὶ *Φύσεως* ἔργον του, τοῦ ὁποίου μόνον ἀποσπάσματα
διεσώθησαν. Εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἀνέπτυσε κατὰ τοὺς πα-
λαιοὺς τὰς θεωρίας, τὰς ὁποίας ἀποδίδει εἰς τὸν Σωκράτη ὁ Μέ-
λητος.— *τῶνδε* δηλ. τῶν δικαστῶν.— *καὶ δὴ*—τότε, ἐν τῇ αὐτῇ
περιπτώσει.— *εἰ πάνυ πολλοῦ* ἔνν. *πρῖναιτο*—ἂν δεχθῶμεν ἔστω,
ὅτι τὰ ἡγόραζον μὲ τὸ ἀνώτατον ὄριον τῆς τιμῆς.— *δραχμῆς* γενικὴ
τῆς ἀξίας.— *ἐκ τῆς δεχῆστρας* οὕτως ἐκαλεῖτο τόπος τῆς ἀγορᾶς
τῶν Ἀθηναίων, ὅπου ὑπῆρχον τὰ βιβλιοπωλεῖα.— *ἄτοπος*—παράδο-
ξος.— *οὐδ' ἀποσιτιοῦν*—ἀπολύτως καθόλου.— *ἄπιστος*—ἀπίστευ-
τος.— *καὶ ταῦτα μῆντοι*—καὶ τὸ σπουδαιότερον.— *ὑβρισιτῆς*—ὑπερ-
όπιτης, ἐξημμένη κεφαλή.— *ἀκόλαστος*—θρασύς.— *νεότης*—νεα-
νικὴ παραφορά.— *ἀτεχνῶς* συναπτόν τῷ *ὑβρει*, *ἀκολασία*, *νεό-*
τητι.— *ἔοικεν* δηλ. ἀνθρώπῳ.— *συντίθημι*—καταρτίζω.— *διαπει-*
ρωμένῳ ἢ μετοχ. αἰτιολογικὴ—διότι θέλει νὰ δοκιμάσῃ.— *δὴ*—
ὅπως ὅλοι τὸν γνωρίζομεν.— *ἐναντία ἐμαυτῷ λέγω*—ἀντιφάσκω.—
ὥσπερ ἄν ἔνν. *λέγοι τὰ ἐναντία ἐαυτῷ*.—

15. **ξυνεπισκοποῦμαι**=ἐξετάζω ἀπὸ κοινοῦ (μὲ ἄλλον).— **ἦ**= πῶς.— **ταῦτα λέγειν**· ὅτι δηλ. περιίπτει εἰς αὐτὰς τὰς ἀντιφάσεις.— **παραιτοῦμαι τινά**=ὑποβάλλω πρὸς τινά παρακλήσιν.— **τῷ εἰσθόει τρόπῳ**=μὲ τὴν συνήθη μέθοδόν μου (δηλ. διαλογικῶς, ἀπὸ τῶν γνωστῶν παραδειγμάτων εἰς τὰ ἄγνωστα).— **μὴ ἄλλα καὶ ἄλλα θορῶν βεῖτω**=ἄς μὴ φωνασῆ περὶ ἄλλων καὶ ἄλλων.— **ἵππικὰ πράγματα**=ζητήματα σχετικὰ μὲ τοὺς ἵππους.— **τὸ ἐπὶ τούτῳ**=εἰς τὴν ἀκόλουθον ἐρώτησιν.— **δαίμονας**· δαίμονες καλοῦνται κατώτεροι θεότητες, οἱ υἱοὶ θεῶν καὶ ὄχι αὐτοὶ οἱ θεοί.— **ὡς ὠνήσας** (τοῦ ρ. ὀνήνημι)=πόσον μὲ ἠῆχαρίστησες!— **μόγισ**=μόλις, μὲ χίλια βάσανα.— **οὖν**=τέλος πάντων.— **διόμνυμι** (ἢ **διόμνυμαι**)=βεβαιῶ ἐνόρκως.— **ἀντιγραφὴ καὶ ἀντιμοσία**=γραφὴ.— **τίθηνμι**=θεωρῶ.— **ἦτοι**=ἦ πάντως.— **θεοὶ τινες**=εἶδος θεῶν.— **αἰνίττομαι**· ἐδῶ=προβάλλω αἰνίγματα.— **ἐκ νυμφῶν**· ὡς λ. χ. ὁ Ἄσκληπιὸς ἀπὸ (τὸν Ἀπόλλωνα καὶ) τὴν νύμφην Κορωνίδα.— **ἢ ἐκ τινῶν ἄλλων**· ὡς ὁ Ἡρακλῆς ἐκ (τοῦ Διὸς καὶ) τῆς Ἀλκμήνης, οἱ Διόσκουροι ἐκ (τοῦ Διὸς καὶ) τῆς Λήδας κλπ.— **ὦν.. λέγονται**· ἐνν. **εἶναι παῖδες**.— **οὐκ ἔστιν ὅπως οὐχί**=εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ μὴ· κατ' ἐννοιαν=εἶναι ἀπολύτως βέβαιον, ὅτι.— **ἀποπειρώμενος ἡμῶν**=ἐπειδὴ ἤθελες νὰ πειραματισθῆς μὲ ἡμᾶς (ἐμὲ καὶ τοὺς δικαστάς).— **ἀπορῶ**=στεροῦμαι.— **ὅπως δὲ σύ τινά πείθοις ἄν... οὐδεμία μηχανή ἐστιν**=**οὐδεμία μηχανή ἐστιν, ὅπως σύ τινά ἀνθρώπων πείθοις ἄν..** ἢ πλαγία ἐρωτ. πρότασις ὑποκείμενον ἀντὶ ἀπαρεμφάτου.— **οὐ τοῦ αὐτοῦ ἐστιν**=δὲν στέκεται λογικῶς ὁ ἴδιος ἀνθρώπος νά.— **οὐδεμία μηχανή ἐστιν**=δὲν ὑπάρχει κανεὶς τρόπος=εἶναι τῶν ἀδυνάτων ἀδύνατον.

16. **δοκεῖ μοι οὐ πολλῆς εἶναι ἀπολογίας**=φρονῶ, ὅτι δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ ἀποδειχθῇ ἀπὸ διεξοδικῆν ἀπολογίαν.— **αἰρῶ**=καταδικάζω.— **ἐάνπερ αἰρῶ**=ἂν πράγματι ἔχη τὴν δύναμιν νὰ καταδικάζῃ.— **καὶ ἀγαθοὺς ἀνδρας**· ὅπως ὁ Παλαμήδης καὶ ὁ Αἴας, περὶ τῶν ὁποίων θὰ κάμῃ λόγον εἰς τὸ κεφ. 32.— **δεινὸν**=φόβος.— **μὴ ἐν ἐμοί σιῆ**=μήπως τὸ κακὸν σταματήσῃ εἰς ἐμέ.— **εἶτα**=ἐν τιοιαύτῃ περιπτώσει.— **ἐπιτηδεύω**=καταπιάνομαι, ἀσκῶ.— **δίου τι καὶ σμικρὸν ὄφελός ἐστιν**=ἀπὸ τὸν ὁποῖον εἶναι δυνατὸν

νά προέλθῃ (διὰ τοὺς ἄλλους) κάποια, ἔστω καὶ ἀσήμαντος ὠφέλεια.— **ἀλλ' οὐ**—καὶ ὄχι.— **φαῦλος**—κατώτερος ἄνθρωπος.— **τῶν ἡμιθέων**· ἡμίθεοι ἐκαλοῦντο ὄχι μόνον ἥρωες, τῶν ὁποίων ὁ ἕτερος τῶν γονέων εἶναι θεὸς—ὡς λ. χ. ὁ Ἀχιλλεὺς τοῦ Πηλέως καὶ τῆς Θέτιδος—ἀλλὰ καὶ οἱ ἥρωες τῶν μυθικῶν χρόνων καὶ μάλιστα οἱ ἀκμάσαντες κατὰ τὰ τρωικά.— **παρὰ τὸ**—ἔμπρὸς εἰς τό.— **τὸ ἀλσχερὸν**—ὁ ἠθικὸς ἐξευτελισμὸς.— **οὕτωςί πως**· διότι ὁ Σωκράτης δὲν ἐνθυμεῖται ἀκριβῶς τοὺς ὁμηρικὸς στίχους, τοὺς ὁποίους θὰ ἀναφέρῃ. Παρέλαβε δὲ τούτους ἐκ τοῦ διαλόγου μεταξὺ Θέτιδος καὶ Ἀχιλλέως, ὅτε ἐκείνη μετέβη μετὰ τῶν Νηρηίδων πρὸς συνάντησιν τοῦ υἱοῦ τῆς ὀδυρομένου διὰ τὸν θάνατον τοῦ φίλου τοῦ Πατρόκλου.— **τιμωρῶ τινι τὸν φόνον**—ἐκδικοῦμαι τὸν φόνον τινός.— **τοί**—σοι.— **πότιμος**—θάνατος.— **ὁ δὲ**—ἐκεῖνος.— **κακὸς ὢν**—μὲ τὸ στίγμα τῆς ἀνανδρίας.— **δίκην ἐπιτίθημί τινι**—τιμωρῶ τινα.— **ὁ ἀδικῶν**—ὁ αἴτιος τοῦ κακοῦ.— **κορωνίς ναῦς**—ἡ ἔχουσα τὰ ἄκρα κυρτὰ ναῦς, κυρίως δὲ τὴν πρύμνην· ὄθην—καμπυλόπρυμνος.— **ἄχθος**—βάρος.— **οὕτω γάρ**· ὁ γὰρ αἰτιολογεῖ τὴν νοουμένην ἀποκρισιν· οὐδαμῶς.— **οὕτω ἔχει τῇ ἀληθείᾳ**—ἀποτελεῖ θεμελιώδη ἠθικὴν ἀρχὴν τοῦτο.— **μένω**—μένω ἀκλόνητος.

17. **δεινὰ ἐργάζομαι**—διαπράττω ἀσυγχώρητον σφάλμα.— **ὕμεις**· διότι τοὺς δικαστὰς θεωρεῖ ὁ Σωκράτης ὡς ἀντιπροσώπους τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων.— **ἐν Ποτειδαίᾳ...**, **Ἀμφιπόλει...**, **Δηλίῳ**· ἡ Ποτεΐδαια, πόλις τῆς Χαλκιδικῆς χερσονήσου ἐπὶ τοῦ στενοῦ λαίμου, ὁ ὁποῖος συνδέει τὴν χερσόνησον Παλλήνην (Κασσάνδραν) μετὰ τὴν στερεάν, ἀπεστάτησε τῷ 432 ἀπὸ τῆς ἀθηναϊκῆς συμμαχίας καὶ συνετάχθη μετὰ τοὺς Λακεδαιμονίους. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἐπολιορκήθη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων καὶ μετὰ δύο ἔτη παρεδόθη εἰς αὐτούς. Εἰς τὴν πολιορκίαν ἔλαβε μέρος καὶ ὁ Σωκράτης, ὅπως ἐπίσης μετὰ δεκαετίαν εἰς τὴν μάχην τῆς Ἀμφιπόλεως—ἀθηναϊκῆς ἀποικίας καὶ αὐτῆς πλησίον τῶν ἐκβολῶν τοῦ Στρυμόνος—, ἡ ὁποία εἶχεν ἀποστατήσῃ ὁμοίως ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. Μετέσχεν ἐπίσης ὁ Σωκράτης καὶ τῆς μάχης τοῦ Δηλίου (424 π. Χ.), ἱεροῦ τοῦ Ἀπόλλωνος εἰς τὴν Βοιωτίαν, πλησίον τῆς Τανάγρας, καὶ ἐθαυμάσθη διὰ τὴν ἀνδρείαν

του.— *ὡσπερ καὶ ἄλλος τις*—ὑπὲρ πάντα ἄλλον.— *δεῖν*· ἡ ἐξάρτησις ἐκ τοῦ *τάτινος*—ὄτε μὲ ἐπεφόρτισε μὲ τὴν ὑποχρέωσιν.— *ἐνταῦθα*—εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτήν.— *δέ*· πλεοναστικῶς.— *δοκεῖν γάρ... ἃ οὐκ οἶδεν*—(τὸ γὰρ δοκεῖν εἶναι σοφός) ἔστι δοκεῖν εἰδέναι, ἃ οὐκ οἶδεν.— *οὐδ' εἰ τυγχάνει*—(οὐδεὶς οἶδεν, οὐ μόνον εἰ τυγχάνει μέγιστον τῶν κακῶν, ἀλλ') οὐδ' εἰ τυγχάνει...— *αὕτη*—ἐκείνη.— *ἐπονείδιστος*—κατηραμένη.— *ἡ τοῦ οἴεσθαι εἰδέναι*· ἐπεξήγησις.— *ἐνταῦθα*—εἰς τὸ σημεῖον αὐτό.— *ὅτι οὐκ εἰδώς*· ἐπεξήγησις.— *οὕτω*—δι' αὐτὸν τὸν λόγον.— *τῶν κακῶν*· νοεῖ τὴν ἀπειθειαν εἰς τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ.— *ἃ (=εἴ τινα) μὴ οἶδα*· δηλ. τὸν θάνατον.— *τὴν ἀρχήν*· ἐπίρρ.—καθόλου.— *ἥδη*—ἀπὸ τῆς στιγμῆς αὐτῆς.— *εἴ μοι εἴποιτε*—ἄν, ἐπαναλαμβάνω...— *ἐπὶ τούτῳ ἐφ' ᾧ*—ὑπὸ τὸν ὄρον νά.— *ἐν ταύτῃ τῇ ζητήσῃ*· δηλ. τῷ ἐλέγχῳ.— *ἀσπάξομαι*—ἀγαπῶ.— *φιλιῶ τινα*—ἔχω μέσα εἰς τὴν καρδιά μου κάποιον.— *ἐνδεικνυμαι*—ὑποδεικνύω τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς.— *ἀριστος ἀνδρῶν*—ἔξοχώτατος.— *εὐδόκιμος*—φημισμένος.— *ισχύς*—ἡθικὴ ἐπιβολή, μεγαλεῖον.— *φρόνησις*—ἡ πνευματικὴ μόρφωσις.— *μᾶλλον*—τοσοῦτῳ μᾶλλον.— *εἰμι ἐγγυτέρω τινὸς γένει*—συγγενεύω πρὸς τινα περισσότερον.— *ιδίᾳ καὶ δημοσίᾳ*—καὶ ὡς ἀτόμων καὶ ὡς μελῶν τῆς ὀργανωμένης πολιτείας.— *ταῦτα ἂν εἴη βλαβερά*—τότε αὐτὰ (ἡ διδασκαλία μου) ἤμποροῦν νὰ χαρακτηρισθοῦν ὡς ἐπιβλαβῆ.— *οὐδὲν λέγω*—ψευδολογῶ.— *πρὸς ταῦτα*—ὡς κατακλεῖδα (ὄλων) αὐτῶν.

18. *οἷς=τούτοις, ἅ.*— *βοῶμαι*—φωνάζω δυνατά, βάζω τὶς φωνές.— *θεμιτὸν*—τὸ συγχωρημένον ἀπὸ τὸν θεῖον νόμον.— *μεντᾶν = μέντοι ἄν.*— *μέντοι*—τὸ πολὺ πολὺ.— *ἐξελαύνω*—ἐξορίζω· ἡ δὲ ἐξορία ἦτο ἢ πρόσκαιρος ἢ ἰσόβιος (ἀειφυγία).— *ἀτιμῶ*—στερῶ τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων· ἡ στέρησις τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων ἦτο ἢ γενικὴ ἢ κατὰ πρόσταξιν, τουτέστιν ὀρισμένων μόνον.— *που*—ἐνδεχομένως.— *πολλοῦ δέω ἀπολογεῖσθαι*—κάθε ἄλλο παρὰ ἀπολογοῦμαι.— *ἀλλ' ὑπὲρ ὑμῶν ἀπολογοῦμαι*, ὅπερ—λέγω.— *μὴ τι ἐξαμάρτητε*· ἡ ἐξάρτησις ἐκ τοῦ νοουμένου φοβούμενος.— *ἡ δόσις*—τὸ δῶρον (ἐννοεῖ τὸν ἑαυτὸν του).— *τοῦ θεοῦ*—ὅπερ ὁ θεὸς ἐδωρήσατο.— *ἀτεχνῶς*· συναπτέον τῷ *πρόσκειμαι τῇ πόλει*.— *γελοιοτε-*

ρον=κάπως ἄστεϊον, ὀλίγον ἄστεία παρομοίωσις.—*πρόσκειμαι τῇ πόλει*=εἶμαι κολλημένος ἐπάνω εἰς τὴν πόλιν.—*γενναῖος*=εὐγενής, ἀπὸ καλὴν γράτσαν.—*νωθέστερος*=ὀλίγον τι νωθρός, δυσκίνητος.—*ἐγείρομαι*=ξυπνῶ.—*μύωψ*=ἄλογόμυια.—*οἶον δὴ*=ὅπως ἀκριβῶς (τὴν ἀλογόμυιαν εἰς τὸ ἄλογον).—*τοιοῦτόν τινα*=μὲ τοιαύτην περὶ που ἀποστολήν.—*ὅς* ἀναφορ. αἰτιολ. πρότασις=διότι καὶ ἐγώ.—*πέιθω*=νουθετῶ.—*ὄνειδίξω*=ἐπιπλήττω.—*προσκαθίζω*=(πηγαῖνον καὶ) καθίζω πλησίον (τινός).—*τάχα* πλεονασμὸς=ἴσως, εἶναι ἐνδεχόμενον.—*ἄν* καὶ οὗτος καὶ ὁ ἀμέσως κατωτέρω εἰς τὸ (ἄν) ἀποκτείναιτε.—*ἀχθόμενοι*=ἐπειδὴ εἴσθε ἐξηρηθισμένοι (ἀπὸ τὰς διαρκεῖς ἐνοχλήσεις μου).—*ὥσπερ οἱ νυστάζοντες ἐγειρόμενοι*=ὅπως ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους σηκώνομεν ἀπὸ τὸ κρεβάτι μὲ τὸν ὕπνον εἰς τὰ μάτια.—*κρούω*=καταφέρω πλήγμα· ἐδῶ μεταφορικῶς=ἐπιβάλλω σκληρὰν τιμωρίαν.—*ῥαδίως*=μὲ ἑλαφρὰν τὴν καρδίαν.—*τοιοῦτος οἶος*=τοιοῦτος, ὥστε.—*ἐνθένδε*=ἀπὸ τὸ ἐξῆς γεγονός.—*οὐκ ἀνθρωπίνῳ ἔοικεν*=δὲν ὁμοιάζει μὲ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον γίνεται μὲ τοὺς (ἄλλους) ἀνθρώπους.—*τὰ ἔμμαντοῦ*=αἱ ἀτομικαὶ ὑποθέσεις μου.—*οἱ οἰκεῖτοι*=ἡ οἰκογένειά μου.—*πράττω τὸ ὑμέτερον*=ἐξυπηρετῶ τὰ συμφέροντά σας.—*πειθόντα*· ἐνεστώδης τῆς προσπιθείας.—*μισθός*=ἀμοιβή.—*οὔτις*· συναπτέον τῷ ἀναισχύντως.—*ἀπαναισχυντέω*=ἰσχυρίζομαι μὲ ἀσύστολον, κυνικὸν θράσος.

19. *ἰδίᾳ*=κατὰ τὰς ἰδιαιτέρας ὁμιλίαις μου.—*πολυπραγμονῶ*=ἀσχολοῦμαι μὲ πολλὰ ζητήματα (ὅπερ ὑπερβαίνει τὸ μέτρον καὶ τὴν κοσμιότητα καὶ ἀποβαίνει ἄξιον κολασμοῦ).—*ἀναβαίνω εἰς τὸ πλῆθος*=παρουσιάζομαι ἐνώπιον τοῦ πλήθους ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς ἐκκλησίας.—*θεῖόν τι καὶ δαιμόνιον*· ἐνν. σημεῖον.—*δαιμόνιος*=ὑπερφυσικός.—*ἐπικωμωδῶν*=γελοιοποιῶν, θέλων νὰ πωλήσῃ πνεῦμα ὅπως οἱ κωμικοὶ ποιηταί· διότι ὁ Μέλιτος εἰς τὴν κατὰ τοῦ Σωκράτους μήνυσιν ἔπαιξε μὲ τὰς λέξεις *θεοῦς*—*δαιμόνια* (οὗς μὲν ἡ πόλις νομίζει *θεοῦς* οὐ νομίζων, ἕτερα δὲ καινὰ *δαιμόνια*..).—*γράφομαι ἐν τῇ γραφῇ*=ἀναφέρω εἰς τὴν μήνυσίν μου.—*φωνή τις*=ἐν εἶδος φωνῆς· ἡ περίφημος αὐτῇ φωνῇ—τὸ *δαιμόνιον*, ὅπως τὸ ὀνόμαζεν ὁ Σωκράτης—ἦτο προφανῶς διαίσθησίς τις, ἡ ὁποία συνεκράτει τὸν Σ. ἀπὸ πῆσης παρεκτροπῆς.—*διὰν γένηται*=ὅταν

ἐκδηλωθῆ, δμλήση.— **τὰ πολιτικὰ πράττω** = ἀναμειγνύομαι εἰς τὴν πολιτικὴν.— **ἀπολώλη** = ἀπολώλειν.— **ὕμιν** = τῷ πλήθει ὕμων = εἰς τὰς ἀπόψεις τῶν δημοκρατικῶν συνελεύσεων ὕμων.— **γνησίως** = εὐσυνειδήτως· τὴν αὐτὴν σημασίαν ἔχει καὶ τὸ κατωτέρω **τῷ ὄντι**.— **ιδιωτεύω** = ζῶ μακρὰν τῆς πολιτικῆς.— **δημοσιεύω** = **πράττω τὰ τῆς πόλεως**.

20. **ὑπεικάθοιμι**· ἀόρ. β' τοῦ **ὑπείκω** = ὑποχωρῶ.— **φορτικὸς** = ὁ προκαλῶν τὴν δυσφορίαν.— **δικανικὸς** = ὁ χρησιμοποιοῦμενος ὑπὸ τῶν δικανικῶν ρητόρων διὰ λόγους ἐντυπωσιακοῦς· οἱ ἀγορεύοντες δηλ. πρὸ τῶν δικαστηρίων ἀπέφευγον συνήθως νὰ ἀπολογηθοῦν ἐπὶ τῆς οὐσίας, ἀνέφερον δὲ γεγονότα ἄσχετα πρὸς τὴν ὑπόθεσιν, διὰ νὰ ἐξάρουν τὴν δρᾶσίν των εἰς τὸν ἰδιωτικὸν καὶ δημόσιον βίον αὐτῶν (ἀποχὴ ἀπὸ τῶν δικαστηρίων, ἐκπλήρωσις τῶν φορολογικῶν καὶ στρατιωτικῶν ὑποχρεώσεων κλπ.).— **ἀρχὴν ἄρχω** = ἀναλαμβάνω ἀξίωμα, ὑποῦργημα.— **ἐβούλευσα**· τῷ 406 π.Χ.— **πρυτανεύουσα**· περὶ πρυτάνεων καὶ πρυτανευούσης φυλῆς ἴδε ἱστορίαν.— **τοὺς ἐκ τῆς ναυμαχίας**· βραχυλογία· τὸ πλήρες = **τοὺς ἐν τῇ ναυμαχίᾳ ἀπολομένους ἐκ τῆς ναυμαχίας** (= ἐκ τῆς θαλάσσης, ὅπου ἐγένετο ἡ ναυμαχία)· νοεῖται ἡ ναυμαχία τῶν Ἀθηνουσῶν, συστάδος νήσων παρὰ τὰ μικρασιατικὰ παραλία ἀπέναντι τῆς Λέσβου. Ἡ ναυμαχία διεξήχθη τῷ 406 π. Χ., μολοντί δὲ κατ' αὐτὴν ἐνίκησαν οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ διοικοῦντες τὸν ἀθηναϊκὸν στόλον στρατηγοί, 8 τὸν ἀριθμὸν, εἰσῆχθησαν εἰς δίκην ἐνώπιον τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου, «**ὅτι οὐκ ἀνείλοντο τοὺς ναυαγούς**», καὶ κατεδικάσθησαν εἰς θάνατον. Κατὰ τὴν δίκην ταύτην ὁ Σωκράτης ἦτο πρῦτανις— ἴσως ἐπιστάτης, ἦτοι πρόεδρος τῶν πρυτάνεων— καὶ ἔδειξεν ἐξαιρετικὴν ἀκαμψίαν καὶ ἀφοβίαν ἐν τῇ προασπίσει τοῦ δικαίου. Τὰ τοῦ δραματικοῦ τούτου ἐπεισοδίου τῆς ἐλληνικῆς ἱστορίας παρηκολουθήσαμεν εἰς τὰ Ἑλληνικὰ τοῦ Ξενοφῶντος (Βιβλ. Α', κεφ. 7).— **τάναντια ψηφίζομαι** = μειοψηφῶ.— **ἐνδείκνυμι** = μὴνύω· **ἐνδειξις** ἐκαλεῖτο εἰδικώτερον ἢ ὑποβαλλομένη μήνυσις πρὸς τὸν ἀρμόδιον ἄρχοντα ἐναντίον πολίτου, τοῦ ὁποίου ἐζητεῖτο ἡ ἄμεσος σύλληψις καὶ φυλάκισις.— **ἀπάγω** = ὀδηγῶ ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου ἐπὶ αὐτοφῶρον ἀδικημάτων· ὁ χρησιμοποιοῦν δηλ. τὴν νομικὴν προᾶξιν τῆς **ἀπαγωγ-**

γῆς συναλέμβανεν ὁ ἴδιος τὸν ἀδικοῦντα πολίτην καὶ ὠδήγει ἐνώπιον τῆς οἰκείας ἀρχῆς, ἡ ὁποία ἐπέβαλλεν εἰς αὐτὸν ἀμέσως τὴν νόμιμον τιμωρίαν.— **ῥήτωρ**—πολιτικός.— **κελευόντων καὶ βοώντων**—**βοῆ κελευόντων**.— **δεσμός** = φυλάκις.— **ὀλιγαρχία ἐγένετο** τῷ 404' νοεῖται ἡ ὀλιγαρχία τῶν τριάκοντα, ἡ ὁποία ἐγκατεστάθη εἰς τὰς Ἀθήνας ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων μετὰ τὴν πανωλεθρίαν τῶν Ἀθηναίων εἰς τοὺς Αἰγὸς ποταμοὺς καὶ τὴν παράδοσιν τοῦ Πειραιῶς καὶ τῶν Ἀθηνῶν.— **πέμπτον αὐτὸν**—ἐπὶ κεφαλῆς τεσσάρων ἄλλων.— **εἰς τὴν θόλον**· ἡ θόλος ἦτο θολωτὸν οἰκοδόμημα κατὰ τὰς βορείους κλιτύς τῆς Ἀκροπόλεως πλησίον τοῦ βουλευτηρίου· ἐπὶ τῆς δημοκρατίας συνήρχοντο εἰς αὐτὴν καὶ συνέτρωγον δαπάναις τῆς πόλεως οἱ πρυτάνεις· ἐπὶ τῶν τριάκοντα μετεβλήθη εἰς Κυβερνεῖον. Εἰς τὴν θόλον ἐπίσης ἦτο καὶ ἡ ἐστία τῆς πόλεως, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἔκαίετο ἄσβεστον πῦρ.— **Δέοντα τὸν Σαλαμίνιον**· ἐπιφανῆ δημοκρατικὸν «**καὶ ὄντα καὶ δοκοῦντα ἱκανὸν εἶναι, ἀδικοῦντα δ' οὐδὲν**» κατὰ τὸν Ξενοφῶντα.— **οἷα δὴ... προσέταττον**—τοιαύτας, ὡς γνωστὸν, διαταγὰς ἔδιδον.— **ἀναπίμπλημι αἰτιῶν**—φορτῶν μὲ κατηγορίας συνενοχῆς εἰς ἐγκλήματα.— **εἰ μὴ ἀγροικότερον ἦν εἰπεῖν**—ἂν δὲν εἶναι κάπως χονδροειδῆς (ὑπερβολικῆ) ἢ ἔκφρασις αὐτῆ.— **οὐδ' δειοῦν**—ποσῶς.— **ἀδικον—ἀνόσιον**—τὸ ἀντίθετον πρὸς τοὺς ἀνθρωπίνους νόμους—τὸ ἀντίθετον πρὸς τοὺς θείους νόμους.— **ἐκπλήττω**—πτοῶ.— **διὰ ταχέων κατελύθη**· μετὰ ὀκτῶ μῆνας, ἦτοι τὸν Σβριον τοῦ 403 π. Χ. ὑπὸ τοῦ Θρασυβούλου καὶ τῶν ἄλλων ἀθηναίων φυγάδων.

21. **ἄν**· εἰς τὸ **διαγενέσθαι**.—**διαγίγνομαι**—ζῶ.— **βοηθῶ τοῖς δικαίοις**—ὑπερασπίζω τὸ δίκαιον.— **πολλοῦ γε δεῖ**· διαγενέσθαι με τοσάδε ἔτη.— **οὐδὲ γὰρ ἂν ἄλλος**· ἔνν. διεγένετο, εἰ ἔπρατε τὰ δημόσια.— **εἴ ποῦ τι ἐπραξα**—ἂν εἰς καμίαν περίστασιν διεχειρίσθην ἀρχὴν τινα.— **ἐμοὺς μαθητὰς εἶναι**· ὑπονοεῖ τὸν Κριτίαν, τὸν αἰμοβορώτατον τῶν τριάκοντα, καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην, τὸν τυχοδιώκτην πολιτικόν, τοὺς ὁποίους οἱ ἐχθροὶ τοῦ Σωκράτους παρουσίαζον ὡς ζωντανὰ δείγματα τῆς ὀλεθρίας διδασκαλίας του, ἐπειδὴ ἐμαθήτευσαν πλησίον του εἰς τὴν νεαρὰν ἡλικίαν των.— **πράττω τὰ ἑμαυτοῦ**—ἐκπληρῶ τὴν ἀποστολήν μου.— **φθονῶ**—ἀπα-

γορεύω, ἀποκλείω κινούμενος ἐκ ταπεινῶν ἐλατηρίων. — **καὶ ἐάν τις... λέγω** = καὶ ἐάν κανεὶς ἔχη τὴν διάθεσιν, ἀκούων ὅσα ἐγὼ λέγω, νὰ ἀπαντᾷ εἰς τὰς ἐρωτήσεις μου. — **τις**· συναπτεῖα τῷ **τούτων** (τῶν ἀνθρώπων). — **ὑπέχω τὴν αἰτίαν** = φέρω τὴν εὐθύνην. — **ὦν**· ἀναφορ. αἰτιολ. πρότασις = ἐφόσον.

22. **ἀκηκόατε**· κερ. 10. — **ἐξεταζομένοις** = διὰ τὴν ἐξέτασιν, τὸν ἔλεγχον. — **οὐκ ἀηδές**· τὸ ἐξετάζειν. — **καὶ παντὶ τρόπῳ**· δηλ. μὲ τὰς πτήσεις καὶ τοὺς κρωγμοὺς τῶν πτηνῶν (**οἰωνοῖς**), μὲ τὰς φωνάς, αἱ ὁποῖαι προέρχονται ἐξ ἀοράτων ὄντων (**φήμαις**), μὲ σημεῖα, τὰ ὁποῖα προαγγέλλουν κάτι, ὅπως λ. χ. τὰ φυσικὰ φαινόμενα (**συμβόλοις**) καὶ τέλος μὲ τὰς θυσίας. — **θεία μοῖρα** = ἡ θεία πρόνοια. — **καὶ ἄλλη θεία μοῖρα** = ἄλλης φύσεως θέλησις τῆς θείας προνοίας. — **εἰ δὲ μή**· ἀντὶ εἶτε. — **οἱ προσήκοντες** = οἱ συγγενεῖς. — **μεμνήσθαι καὶ τιμωρεῖσθαι**· τὰ ἀπαρέμματα ἐκ τοῦ **χεῖν**. — **πάντως** = πρᾶγματι. — **Κρίτων**· θὰ τὸν γνωρίσωμεν εἰς τὸν ὁμώνυμον διάλογον. — **Σφήτιος**· ὁ ἐκ τοῦ δήμου Σφηττοῦ τῆς Ἀκαμαντίδος φυλῆς· ἔκειτο κατὰ τὸ σημερινὸν Κορωπί. — **Αἰσχίνου**· τοῦ σωκρατικοῦ λεγομένου πρὸς διαστολὴν ἀπὸ τοῦ νεωτέρου του Αἰσχίνου τοῦ ρήτορος. — **ἄλλοι τοίνυν οὗτοι** = ἐπὶ πλέον καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι ἀπ' ἐδῶ (= οὗτοι). — **διατριβή** = ἀναστροφή. — **ἐκεῖνος**· δηλ. ὁ Θεόδοτος. — **οὐκ ἂν καταδεθθεῖη**· ἔνν. **Νικοστράτου μή μου καταμαρτυρεῖν**. — **Ἀπολλόδωρος**· ἄλλος ἀφωσιωμένος μαθητῆς τοῦ Σωκράτους «τάλλα δ' εὐήθης», ὅπως λέγει ὁ Ξενοφῶν εἰς τὴν ἰδικὴν του Ἀπολογία Σωκράτους. — **ἐγὼ παραχωρῶ**· ἔνν. **τοῦ ὕδατος** = ἐγὼ τοῦ δίδω αὐτὸ τὸ δικαίωμα. Ἐπειδὴ ὁ χρόνος τῆς ἀγορεύσεως τῶν ἀντιδίκων ἐκανονίζετο, ὡς εἶδομεν (σελ. 67), διὰ τῆς κλεψύδρας, οὐδεμία διακοπὴ ἐπετρέπετο. Ἐξαίρεσις ἐγένετο προκειμένου νὰ ἀναγνωσθοῦν νόμοι, νὰ γίνουιν μαρτυρικαὶ καταθέσεις καὶ τὰ τοιαῦτα, ὁπότε ἐπὶ τοῦτο τεταγμένος ὑπηρέτης ἐκράτει τὴν ροὴν τοῦ ὕδατος τῆς κλεψύδρας. Δὲν ἦτο ἐπίσης σπάνιον ὁ δμῶν διάδικος νὰ προκαλῆ τὸν ἀντίδικον νὰ τὸν ἐλέγξῃ, ἂν ἦτο εἰς θέσιν, «ἐν τῷ ἑαυτοῦ ὕδατι». — **τούτου**· τοῦ παρασχέσθαι μάρτυρας καταμαρτυροῦντας. — **λόγον ἔχουιν**· μήπως δηλ. παρουσιάζοντο καὶ αὐτοὶ ὄντες διεφθαρμένοι.

23. **εἶεν δὴ**—ἄς εἶναι τέλος πάντων. — **ἀναμνησθεὶς ἑαυτοῦ**—ἐνθυμηθεὶς, τί ἔκαμεν ὁ ἴδιος εἰς ἀνάλογον περίστασιν. — **εἰ δὲ μὲν**—διότι αὐτὸς μὲν. — **ἀγωνίζομαι ἀγῶνα**—ἐμπλέκομαι εἰς δίκην. — **ἐδεήθη καὶ ἰκέτευσε τοὺς δικαστάς** κλπ' ταῦτα πάντα ἦσαν συνηθέστατα εἰς τὰ δικαστήρια τῶν Ἀθηνῶν. — **ἐλεοῦμαι**—προκαλῶ τὴν συμπάθειαν. — **ἄρα**—ὡς ἀποδεικνύουν τὰ πράγματα. — **καὶ ταῦτα**—καὶ μάλιστα. — **ὡς ἂν δόξαιμι**—ὅπως θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ὑποθέσῃ κανεὶς. — **ἐννοῶ**—λαμβάνω ὑπ' ὄψει μου, κάμνω σκέψεις. — **αὐθαδῶς ἔχω πρὸς τινά**—κινούμενος ἀπὸ ἐγωισμὸν λαμβάνω ἀπέναντί τινος ἐχθρικὴν στάσιν. — **αὐθαδέστερον'** τοῦ δέοντος. — **αὐτοῖς τούτοις**—ἀκριβῶς διὰ τὴν ἀνωτέρω αἰτίαν (λόγῳ τῆς στάσεώς μου). — **τίθεται ψῆφον**—δίδω τὴν ψῆφόν μου. — **μετ' ὀργῆς**—ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῆς ὀργῆς, τοῦ πείσματός του. — **οὕτως**—ὑπ' αὐτὰς τὰς ψυχολογικὰς συνθήκας. — **ἀξιῶ**—πιστεύω. — **μὲν—μὴν**—τοῦλάχιστον. — **γὰρ**—αἰτιολογεῖ τὴν ὑπονοουμένην φράσιν: καὶ ὁμιλῶ ὑποθετικῶς, διότι.. — **ἐπεικῆς**—φρόνιμος. — **καὶ οἰκεῖοι'** πρὸς τὸ **ἐμοί**—καὶ ἐμοὶ οἰκεῖοι. — **αὐτὸ τοῦτο τὸ τοῦ Ὅμηρου**—ἐνν. ἔστι μοι = καὶ δι' ἐμὲ ἰσχύει ἀκριβῶς ὁ γνωστὸς στίχος τοῦ Ὅμηρου (Ὁδύσσ. τ 162 κ. ἑ.). — **πέτρα**—βράχος (**πέτρος**=λίθος). — **μειράκιον**—παλληκάρι. — **τρεῖς**—ὁ μεγαλύτερος Λαμπροκλῆς καὶ οἱ νεώτεροι Σωφρονίσκος καὶ Μενέξενος. — **αὐθαδίζομαι**—ἔχω ὑπερβολικὸν ἐγωισμὸν. — **ἀτιμάζω τινά**—περιφρονῶ, δὲν λογαριάζω κάποιον. — **δόξα**—ὑπόληψις, ἀξιοπρέπεια. — **καλόν ἐστι**—εἶναι τιμητικόν. — **τοῦτο τὸ ὄνομα**—δηλ. τοῦ σοφοῦ. — **ἀλλ' οὖν**—τὸ γεγονὸς εἶναι. — **δεδογμένον ἐστίν**—κρατεῖ ἡ γνώμη. — **οἱ δοκοῦντες ὑμῶν**—ἐκεῖνοι ἀπὸ σᾶς, διὰ τοὺς ὁποίους ὑπάρχει ἡ γνώμη. — **τοιοῦτοι ἔσονται**—θὰ παρουσιάζονται μὲ τοιοῦτου εἴδους ἀδυναμίας (δηλ. νὰ ἰκετεύουν τοὺς δικαστάς). — **θαυμάσιος**—παράδοξος, ἀλλόκοτος. — **ὥστ' ἂν ὑπολαβεῖν—ὥστ' ἂν τις ὑπολάβοι**—ὥστε νὰ εἶναι δυνατόν (=νὰ ἔχη τὸ δικαίωμα) νὰ σηματοῖση κανεὶς τὴν ἀντίληψιν. — **Ἀθηναίων**—δαιρετικῆ. — **τιμαί**—τιμητικαὶ θέσεις. — **ἐν ταῖς ἀρχαῖς** κλπ' ὁ Σωκράτης προφανῶς ὑπαινίσσεται τὸν Περικλέα, ὁ ὁποῖος, ὅπως μᾶς διηγείται ὁ Πλούταρχος εἰς τὸν βίον τοῦ Περικλέους, ὅτε ἡ σύζυγός του Ἀσπασία ἐδικάζετο ἐπὶ ἀσεβείᾳ, παρουσιάσθη εἰς τὸ δικαστήριον καὶ ἐξελιπάρησε τοὺς δικαστάς διὰ τὴν ἀθώωσίν της «ἀφείς ὑπὲρ αὐτῆς δάκρυα». — **γὰρ**—

βεβαίως.— *εἰσάγω τὰ ἔλλεινὰ ταῦτα δράματα* = μεταφέρω (ἐκ τοῦ θεάτρου) εἰς τὰ δικαστήρια αὐτὰς τὰς δραματικὰς σκηνάς, αἱ ὁποῖαι προκαλοῦν τὴν συμπάθειαν.— *ἡσυχίαν ἄγω* = μένω ἤρεμος καὶ ἀτάραχος.

24. *χωρὶς τῆς δόξης* = ἀσχέτως πρὸς τὸ ζήτημα τοῦ γοήτρου τῆς πόλεως.— *καταχαρίζομαι τὰ δίκαια* = ἀπονέμω τὴν δικαιοσύνην χαριστικῶς ποδοπατῶν τὴν ἔννοιαν τοῦ δικαίου.— *δικάσειν κατὰ τοὺς νόμους*· συμφώνως πρὸς τὸν ἡλιαστικὸν ὄρκον, ὅστις ἔλεγε: «*ψηφιοῦμαι κατὰ τοὺς νόμους καὶ τὰ ψηφίσματα τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων καὶ τῆς βουλῆς τῶν πεντακοσίων γνώμη τῇ δικαιοτάτῃ καὶ οὔτε χάριτος ἔνεκ' οὔτ' ἔχθρας*». — *δίκαιος* = ἠθικός. — *δοῖος* = θεάρεστος. — *μέντοι* = ἴσα ἴσα. — *πάντως* = πρὸ πάντων. — *φεύγω ὑπό τινος* = διώκομαι δικαστικῶς ὑπό τινος. — *εἰ πείθοιμι ὑμᾶς*· ἔνν. καταχαρίζεσθαι τὰ δίκαια. — *πείθοιμι . . . βιαζοίμην*· οἱ ἐνεστῶτες τὴν προσπάθειαν. — *ἀτεχνῶς*· συναπτόον τῷ *κατηγοροίην ἂν ἑμαυτοῦ*. — *οὕτως ἔχειν τὸ πρᾶγμα*· ὅτι δηλ. εἶμαι ἄθεος. — *ἐπιτρέπω* = παραδίδω τὸν ἑαυτόν μου.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ὁ Σωκράτης περατώνει τὴν ἀπολογίαν του καὶ ἐπανέρχεται εἰς τὴν θέσιν του. Μετὰ ταῦτα οἱ δικασταὶ προβαίνουν εἰς ψηφοφορίαν (*διαψηφισιν*) περὶ τῆς ἀθφότητος ἢ τῆς ἐνοχῆς αὐτοῦ. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς διαλογῆς ὑπῆρξε καταδικαστικόν, ὃ δὲ πρόεδρος τοῦ δικαστηρίου ἐκάλεσε πρῶτον τὸν Μέλητον, ἵνα δικαιολογήσῃ τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου, τὴν ὁποῖαν εἶχε προτείνει διὰ τὸν Σωκράτη· μετὰ τοῦτον κατὰ τὰς διατάξεις τῆς ἀττικῆς δικονομίας ἔδωκε τὸν λόγον εἰς τὸν Σωκράτη, διὰ νὰ ὁρίσῃ καὶ αὐτὸς τὴν ποινὴν, τῆς ὁποίας ἔκρινεν ἄξιον ἑαυτόν. Διότι προκειμένου περὶ ὑποθέσεων, διὰ τὰς ὁποίας τὸ εἶδος τῆς ἐπιβλητέας τιμωρίας δὲν προέβλεπον οἱ κείμενοι νόμοι, εἰς τὴν ποινὴν τοῦ κατηγοροῦ ἀντιπροούτεινεν ὁ κατηγορούμενος ἰδικὴν του (*ἄγων τιμητός*). Φαίνεται δέ, ὅτι μεταξὺ τῶν δύο τούτων μόνον ποινῶν εἶχον τὸ δίκαιωμα νὰ ἐκλέξουν οἱ δικασταὶ κατὰ τὴν δευτέραν διάσκεψιν αὐτῶν.

25. τὸ μὴ ἀγανακτεῖν=ὡς πρὸς τὸ ὅτι δὲν ἀγανακτῶ=εἰς τὸ νὰ μὴ με κατέχη ἀγανάκτησις.— *συμβάλλομαι*=συντελῶ.— *τὸν γεγονότα ἀριθμὸν ἐκατέρων τῶν ψήφων*=τὸν συνολικὸν ἀριθμὸν τῶν καταδικαστικῶν καὶ τῶν ἀθωωτικῶν ψήφων. Συμφώνως πρὸς τὰς μαρτυρίας τῶν παλαιῶν ὁ Σωκράτης κατὰ τὴν πρώτην ψηφοφορίαν κατεδικάσθη διὰ 28 ψήφων ἐπὶ συνόλου 501.— *οὕτω παρ' ὀλίγον ἔσσεσθαι* ἔνν. *τὸν ἀριθμὸν ἐκατέρων τῶν ψήφων*=ὅτι θὰ παρουσιασθῆ τόσον μικρὰ ἢ διαφορὰ.— *παρὰ πολὺ*=πολὺ μεγάλη.— *εἰ μετέπεσον*=ἂν ἐρρίπτοντο εἰς τὴν ἀθωωτικὴν κάλπην ἢ ψηφοφορία τῶν δικαστῶν ἐν Ἀθήναις ἐγίνετο ὡς ἐξῆς· εἰς τὸ δικαστήριον ἐτοποθετοῦντο δύο καδίσκοι (εἶδος κληρωτῶν), ἐκ τῶν ὁποίων ὁ εἰς ἦτο χαλκοῦς καὶ ἐκαλεῖτο *κύριος*—προωρίζετο διὰ τὰς ἀθωωτικὰς ψήφους—, ὁ δὲ ἄλλος ξύλινος καὶ ἐλέγετο *ἄκυρος*—ὑπεδέχετο τὰς ἀκύρους διὰ τὸν κατηγορούμενον ψήφους, διὰ τῶν ὁποίων ἐλογίζετο ἢ ὑπὲρ τοῦ κατηγοροῦ πλειονοψηφία. Εἰς ἕκαστον τῶν καδίσκων τούτων ἐρρίπτον οἱ δικασταὶ ἀνὰ μίαν ψῆφον ἐκ τῶν εἰς αὐτοὺς παρατιδομένων δύο· ἦσαν δ' αἱ ψῆφοι αὗται χαλκᾷ δισκάρια, τὰ ὅποια ἔφερον εἰς τὸ κέντρον κάθετον ἄξονα, *τὸν αὐλίσκον*, ὅστις ἐξεῖχε καὶ ἀπὸ τὰς δύο πλευρὰς τοῦ δισκαρίου· καὶ αἱ μὲν καταδικαστικαὶ ψῆφοι ἔφερον τὸν αὐλίσκον διάτρητον (*ψῆφος τετραπημένη*), αἱ δὲ ἀθωωτικαὶ πλήρη (*ψῆφος πλήρης*). Οὕτως ἐπροστατεύετο τὸ μυστικὸν τῆς ψηφοφορίας, διότι δὲν ἐγίνετο ἀντιληπτόν, ποίαν ψῆφον ἐρρίπτεν ὁ δικαστὴς εἰς τὸν κύριον καδίσκον καὶ ποίαν εἰς τὸν ἄκυρον.— *Μέλητον μὲν οὖν καὶ νῦν ἀποπέφυγα*=τὸ βάρος πάντως τῆς κατηγορίας τοῦ Μελήτου τὸ ἔχω ἀποσεῖσει ἐκ τῶν ὤμων μου καὶ τώρα ἀκόμη.— *ὀφλισκάνω*=καταδικάζομαι εἰς πρόστιμον.— *μεταλαμβάνω*=παίρνω μὲ τὸ μέρος μου.— *τὸ πέμπτον τῶν ψήφων*· διότι, ἂν κατανεμηθοῦν αἱ 281 ψῆφοι, διὰ τῶν ὁποίων ἐκρίθη ἔνοχος ὁ Σωκράτης, εἰς τοὺς τρεῖς κατηγορούς, εἰς τὸν Μέλητον δὲν ἀναλογοῦν οὔτε 100. Κατὰ τὸ ἀττικὸν δίκαιον ὅμως, ὅταν ὁ κατήγορος δὲν ἐλάμβανε τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων τοῦ δικαστηρίου, κατεδικάζετο εἰς πρόστιμον 1000 δραχμῶν.

26. *τιμῶμαι τινί τινος*· ἐπὶ τοῦ κατηγοροῦ=προτείνω διὰ τινὰ τι· ἐπὶ τοῦ κατηγορουμένου ἐλέγετο *τιμῶμαι* ἢ *ἀντιτιμῶμαι ἔμαντι*

τῷ τινος.— *ὕμιν*—διὰ νὰ σᾶς ἱκανοποιήσω, νὰ γίνῃ τὸ κέφι σας.— *τῆς ἀξίας*· ἔνν. ποιητῆς.— *ἀποτείνω*—πληρώνω πρόστιμον.— *δ τι μαθῶν*—τί μαθῶν, διότι τί ἔβαλα μὲ τὸν νοῦν μου.— *οἰκονομία*—διοικήσεις τοῦ οἴκου, τὸ σπίτι, ὅπως λέγομεν ἡμεῖς σήμερον.— *δημηγορία*—ἡ πολιτικὴ.— *καὶ τῶν ἄλλων*—καὶ ἀκόμη...— *ξυνωμοσῖαι*—πολιτικοὶ σύλλογοι.— *στάσις*—στάσις κατὰ τοῦ καθεστώτος.— *ἐπιεικῆς*—ἀξιοπρεπής.— *ἐνταῦθα*—εἰς αὐτὰ (χρηματισμόν, στρατηγίας κλπ.).— *οἷ*—ὄπου, ποῦ.— *μηδενὸς τῶν ἑαυτοῦ*· δηλ. τῶν ὀλικῶν συμφερόντων του.— *ἑμαυτοῦ ἐπιμελοῦμαι*—φροντίζω διὰ τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν βελτίωσίν μου.— *αὐτῆς τῆς πόλεως*—αὐτῶν τῶν πολιτῶν.— *τιμᾶσθαι*· ἔνν. ἑμαυτῶ.— *καὶ ταῦτα*—καὶ μάλιστα.— *ἄγω σχολήν*—εὐκαιρῶ.— *παρακέλευσις*—ἡ καθοδήγησις πρὸς τὴν ἀρετὴν.— *οὔτως ὡς*—τόσον, ὅσον.— *πρυτανεῖον*· κεφ. 20 (*θόλος*).— *ἵππῳ*· δηλ. τῶν ἵπποδρομιῶν.— *ξυνωρῖς*—ἄρμα συρόμενον ὑπὸ δύο ἵππων.— *ζεῦγος*—τέθριππον ἄρμα.— *νενίκηκεν Ὀλυμπίαισιν*· εἰς τὸ πρυτανεῖον ἐτρέφοντο δημοσίᾳ δαπάνῃ ὄχι μόνον οἱ πρυτάνεις (κεφ. 20), ἀλλὰ καὶ οἱ πρέσβεις ξένων πόλεων καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι ξένοι καὶ ἐκ τῶν Ἀθηναίων ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι προσέφερον ἐξαιρετικὰς ὑπηρεσίας εἰς τὴν πολιτείαν ἢ προσέδιδον εἰς αὐτὴν αἴγλην καὶ δόξαν, ὡς οἱ Ὀλυμπιονῆται.

27. *ὥσπερ*· ἔνν. ἐδόκουν, ὅτε ἔλεγον.— *ἀντιβόλησις*—παράκλησις (βλ. κεφ. 23).— *τὸ δὲ οὐκ ἔστι τοιοῦτον*—τὸ πρᾶγμα (δηλ. τὸ τιμᾶσθαι τῆς ἐν πρυτανείῳ σιτήσεως) δὲν ἔχει οὕτω (τουτέστι δὲν προέρχεται ἀπὸ ὑπερβολικὸν ἐγωισμόν).— *ἐκῶν εἶναι*—ἐκουσίως.— *διειλέγεμθα*· εἰς τὴν κυρίως ἀπολογίαν (κεφ. 10—24).— *ὥσπερ καὶ ἄλλοις ἀνθρώποις*· ὅπως λ. χ. εἰς τὴν Σπάρτην καὶ γενικῶς εἰς ὅλας τὰς δωρικὰς πόλεις.— *μὴ μίαν ἡμέραν μόνον κρῖνειν*· κατὰ τὸ ἀττικὸν δίκαιον πᾶσα διαδικασία ὄφειλε νὰ περαιωθῆ ἔντὸς τῆς ἡμέρας, ἔφσεις δὲ κατὰ τῆς ἐκδιδομένης ἀποφάσεως δὲν ἐπετρέπετο.— *ἀπολύομαι*—ἀνατρέπω.— *τί δείσας*· ἔνν. ἀδικήσω ἑμαυτὸν κλπ. *ἔλωμαι ὧν εὖ οἶδ' ὅτι κακῶν ὄντων*· συμφυρμὸς δύο συντάξεων: *ἔλωμαι (τι) τούτων, ἃ εὖ οἶδ' ὅτι κακά ἐστι καὶ ἔλωμαι τι τῶν, εὖ οἶδ' ὅτι* (=εἶμαι βέβαιος), *κακῶν ὄντων*.— *δεσμὸς*—φυλάκισις.— *τοῖς ἑνδεκα*· οἱ ἑνδεκα ἦσαν ἄρχοντες κλη-

ρωτοί, εἷς ἕξ ἐκάστης φυλῆς, εἰς τοὺς ὁποίους συγκατηριθμεῖτο καὶ ὁ γραμματεὺς ὡς ἑνδέκατος· ἡ ἀρχὴ αὐτῶν ἦτο ἐνιαύσιος, ἔργον δὲ εἶχον τὴν ἐκτέλεσιν τῶν δικαστικῶν ἀποφάσεων, δηλ. τὴν μεταγωγὴν τῶν καταδικαζομένων εἰς τὸ δεσμοτήριον, τὴν φρούρησιν καὶ τὴν θανάτωσιν αὐτῶν, ἐφ' ὅσον ἐπεβάλλετο ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου. Εἶχον ἐπίσης καὶ δικαστικὴν δικαιοδοσίαν ἐπὶ τῶν ἐπ' αὐτοφώρῳ παραπτωμάτων, διὰ τὰ ὁποῖα ἠδύνατο νὰ ἐπιβάλουν καὶ τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου.— **δέομαι-δοῦμαι**=εἶμαι ἐγκάθειρκτος.— **ἀλλὰ δὴ**=ἀλλὰ μήπως ἐπὶ τέλους.— **φιλοψυχία**=ὑπερβολικὴ ἀγάπη πρὸς τὸ σαρκίον.— **πολίτης**=συμπολίτης.— **διατριβή**=φιλοσοφικαὶ ἀσχολαίαι.— **βαρύτεραι... ἐπιφθονώτεραι**· ἡ ὅσον ἐνεγκεῖν αὐτάς.— **βαρὺς**=ἐνοχλητικὸς.— **ἐπίφθονος**=μισσητός.— **καλός**· μετ' εἰρωνείας.— **ἄλλην ἐξ ἄλλης πόλεως ἀμείβομαι**=περιπλανῶμαι ἀπὸ τὴν μίαν πόλιν εἰς τὴν ἄλλην.— **ἐξελαύνομαι**=ἀπελαύνομαι.— **δι' αὐτοὺς τούτους**· ἐκ φόβου μήπως διαφθαροῦν πλησίον του.

28. **σιγῶν δέ... ἐξεληθὼν ζῆν**· ἡ πλοκὴ=**ἐξεληθὼν δ' ἡμῖν** (δοτ. χαριστ.) **οὐχ οἷός τ' ἔσει ζῆν σιγῶν καὶ ἡσυχίαν ἄγων**.— **τοῦτο**· δηλ. τὸ σιγᾶν καὶ ἡσυχίαν ἄγειν.— **καὶ τῶν ἄλλων**=καὶ περὶ τῶν ἄλλων.— **ὁ δὲ ἀνεξέταστος βίος**· ἡ ἐξάρτησις ἐκ τοῦ **δι**.— **τὸ δέ**=; (κεφ. 27).— **ἅμα**=ἐπίσης, μετ' τὴν σειρᾶν μου.— **νῦν δέ**· ἐνν. **οὐ δύναμαι χρημάτων τιμῆσασθαι**.— **μνᾶν**· κεφ. 4.— **αὐτοὶ δέ**· ἐνν. **φασίν** (ἐκ τοῦ **κελεύουσιν**).

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο διεξάγεται νέα ψηφοφορία ἐπὶ τῶν δύο ποινῶν, αἱ ὁποῖαι προετάθησαν παρὰ τοῦ κατηγοροῦ καὶ τοῦ κατηγορουμένου. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ψηφοφορίας ὑπῆρξεν ἀπροσδόκητον· διὰ μεγάλης πλειονοψηφίας τὸ δικαστήριον ἀπεδέχθη τὴν ὀρισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Μελήτου ποινὴν τοῦ θανάτου. Μετὰ τὴν ἀνακοίνωσιν τῆς ἀποφάσεως τοῦ δικαστηρίου ὁ Σωκράτης ἐπωφελοῦμενος τὸν ὀλίγον χρόνον, ὁ ὁποῖος ἀπητεῖτο διὰ τὴν καταγραφὴν τῆς ἀποφάσεως εἰς τὰ οἰκεία βιβλία καὶ τὴν περᾶίωσιν τῶν ἀπαραιτήτων διατυπώσεων πρὸς παράδοσιν αὐτοῦ εἰς τοὺς ἑνδεκα, ἀπευθύνει ὀλίγας λέξεις πρὸς τοὺς δικαστάς.

29. οὐ πολλοῦ ἔνεκα χρόνου=διότι δὲν μὲ ἀφήσατε νὰ ζήσω ὀλίγα χρόνια ἀκόμη.—*ὄνομα ἔχω*=βγάζω κακὸν ὄνομα, δυσφημοῦμαι.—*πόρρω ἐστὶ τοῦ βίου*=ἔχει προχωρήσει πολὺ μακρὰν ἀπὸ τὴν ἀφεταιρίαν τῆς ζωῆς.—*τοῦτο*· δηλ. ὅτι ὄνομα καὶ αἰτίαν ἔξετε.—*λόγοι*=ἐπιχειρήματα.—*ἀλίσκομαι*;; (κεφ. 16).—*ἅπαντα ποιῶ καὶ λέγω*=χρησιμοποιοῦν κάθε μέσον.—*δίκη*=καταδίκη.—*τόλμα*=θράσος.—*τότε*· δηλ. κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀπολογίας.—*ἐκείνως*· κατόπιν παρακλήσεων καὶ ἱκεσιῶν καὶ θρήνων καὶ ἀναβάσεως τέκνων καὶ γυναικός.—*ἀλλά*· ἔνν. σκοπεῖσθε.—*δεινός*=γεμᾶτος ζοῆν, ἀκαῖος.—*δξὺς*=εὐκίνητος.—*δφλισκάνω δίκην θανάτου*=καταδικάζομαι εἰς θάνατον.—*ἐμμένω τῷ τιμήματι*=μένω μὲ τὴν ποινὴν μου.—*μετριῶς*=δρθῶς.

30. *τὸ μετὰ τοῦτο*=τὸ μέλλον.—*χρησμοδῶ*=κάννω προφητικὴν ἀποκάλυψιν. Κατὰ τὰς παλαιὰς δοξασίας ὅταν ὁ ἄνθρωπος εὐρίσκειται εἰς τὰς τελευταίας στιγμὰς τῆς ζωῆς του, ἀποκτᾷ τὴν δύναμιν νὰ προβλέπῃ τὸ μέλλον.—*ἐνταῦθα*=εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο τῆς ζωῆς.—*ἢ οἶαν*=ἢ τοιαύτην, οἶαν.—*τὸ δὲ*=ἀλλά.—*πολὺ ἐναντίον ἀποβήσεται*=αἰσυνέπειαι θὰ εἶναι κατὰ πολὺ διαφορετικαί.—*κατέχω*=συγκρατῶ.—*χαλεπός*=ἐνοχλητικός.—*ἐπέχω*=ἐμποδίζω.—*τινά*=ἄλλους τινάς.—*ἢ ἀπαλλαγῆ*=ἢ μέθοδος τῆς ἀπαλλαγῆς.—*δυνατός*=ἀποτελεσματικός.—*καλός*=τίμιος, ἠθικός.—*κολούω*=ἐμποδίζω.—*ἀπαλλάττομαι*=σᾶς ἀφήνω ὑγείαν, σᾶς ἀποχαιρετίζω.

31. *τὸ γεγονός πρᾶγμα*=τὸ ἀποτέλεσμα τῆς δίκης.—*οἱ ἄρχοντες*· δηλ. ὁ ἄρχων βασιλεύς, ὅστις ἔπρεπε νὰ καταχωρίσῃ εἰς τὰ οἰκεῖα μητρώα τὴν ἀπόφασιν, καὶ οἱ ἔνδεκα.—*οἷ*=ἐκεῖσε, *οἷ*.—*ἀλλὰ παραμένετε*=ἐμπρὸς λοιπὸν παραμένετε.—*διαμυθολογήσαι πρὸς ἀλλήλους*=νὰ συζητήσωμεν μεταξύ μας μὲ τὴν γλῶσσαν τῶν μύθων· ὑπαινιγμὸς ὑποδηλῶν, ὅτι ὁ Σωκράτης εἰσέρχεται ἤδη εἰς τὴν σφαιρὰν τοῦ μύθου καὶ κατατάσσεται εἰς τὸ πάνθειον τῶν ἡρώων.—*τὸ ξυμβεβηκός*=τὸ πάθημα, ἡ περιπέτεια.—*τί ποτε νοεῖ*=ποῖαν σημασίαν ἔχει τέλος πάντων.—*ὧ ἄνδρες δικασταί*· πρώτην φορὰν ἐδῶ μεταχειρίζεται ὁ Σωκράτης τὴν λέξιν δικασταί—ὁ Μέλητος κατὰ τὴν στιχομυθίαν του πρὸς τὸν Σωκράτη

τὴν ἐχρησιμοποίησεν ἀπειθυνόμενος πρὸς τοὺς δικαστὰς (κεφ. 14)—
διότι μόνον ἐκείνους, οἵτινες ἔδωκαν ὑπὲρ αὐτοῦ ἀθροιστικὴν ψήφον,
κρίνει ἀξιόους τοῦ τίτλου τοῦ δικαστοῦ ἐν συνειδήσει, ὅτι μόνον
αὐτοὶ ἀπένειμαν τὸ δίκαιον.—**μαντικῆ**—προφητικὴ φωνή.—**πυκνή**..
ἦν—συχνὰ πυκνὰ ἠκούετο.—**ἐναντιομένη**· ἡ μετοχ. συναπτά τῷ
ἦν.—**ἔωθεν**—τὸ πρῶν.—**πολλαχοῦ**—εἰς πολλὰς περιστάσεις.—**λέ-**
γοντα μεταξὺ—εἰς τὸ μέσον τῆς ὁμιλίας μου, ἐκεῖ τοῦ ὁμιλοῦσα.—
περὶ αὐτὴν τὴν πράξιν—κατὰ τὴν διεξαγωγὴν αὐτῆς τῆς ὑποθέ-
σεως.—**οὐκ ἔσθ' ὅπως**—καθόλου.—**οὐκ ἔσθ' ὅπως οὐ**—ὠρισμέ-
ως.—**ἀγαθὸν τι πράττω**—ἀποκομίζω κέρδος τι.

32. **ἐννοῶ**—ἐξετάζω καὶ ἀποσαφῶ.—**τῆδε**—καὶ ἀπὸ τῆς ἐξῆς
πλευρᾶς.—**αὐτό**· δηλ. ὁ θάνατος.—**οἷον μὴδὲν εἶναι=τοιοῦτόν**
ἔστιν, οἷον μὴδὲν εἶναι—ἐν εἶδος ἀνυπαρξίας.—**κατὰ τὰ λεγόμενα**
ὑπὸ τῶν ποιητῶν· καὶ μάλιστα ὑπὸ τοῦ Ὅμηρου καὶ τοῦ Ἡσιό-
δου, οἱ ὅποιοι ἐδίδασκον, ὅτι αἱ ψυχαὶ μετὰ θάνατον μεταβαίνουν
εἰς τὸν Ἄδην ἢ εἰς τὰ Ἡλύσια πεδία ἢ εἰς τὰς νήσους τῶν Μα-
κάρων ἢ τὸν Τάρταρον.—**μεταβολή**.. **τοῦ τόπου**—ἀλλαγὴ τοῦ τό-
που διαμονῆς.—**τοῦ ἐνθάδε**—τοῦ ἐνθάδε.—**καὶ εἴτε**—καὶ λοιπὸν
ἐὰν μὲν.—**ἀισθησίς ἐστιν**· ὑποκείμενον ὁ θάνατος.—**εἴ τινα ἐκλε-**
ξάμενον... εὐαριθμήτους ἂν εὐρεῖν· ἡ πλοκὴ—**εἰ δέοι εἰπεῖν τινα**
σκεψάμενον, ἐκλεξάμενον ταύτην τὴν νύκτα... καὶ ἀντιπαρθένια
τὰς ἄλλας νύκτας τε καὶ ἡμέρας τὰς τοῦ βίου... ταύτη τῆ νυκτί,
πόσας..., **οἶμαι εὐρεῖν ἂν αὐτὸν μὴ δι' ἰδιώτην τινά...** **εὐαριθμή-**
τους ταύτας πρὸς τὰς ἄλλας ἡμέρας καὶ νύκτας.—**ἀντιπαρτίθημι**
τινι—συγκρίνω πρὸς τι.—**καταδαρθάνω**—κατακλίνομαι.—**μὴ δι**—
ὄχι μόνον.—**ἰδιώτης**—κοινὸς ἄνθρωπος.—**εὐαριθμῆτος**—ὀλιγο-
στός, ὁ μετρούμενος εἰς τὰ δάκτυλα.—**ὁ πᾶς χρόνος**—ὀλόκληρος ἢ
αἰωνιότης.—**οὕτω δὴ**—ὑπ' αὐτὰς ἀκριβῶς τὰς προϋποθέσεις.—**ἄρα**—
ἐπομένως.—**Μίνως καὶ Ῥαδάμανθυς**· υἱοὶ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Εὐ-
ρώπης· ὁ Μίνως ἐβασίλευσε τῆς Κρήτης καὶ ἐθανυμάζετο ὑπὸ τῶν
ἀρχαίων ὡς σοφὸς καὶ δίκαιος νομοθέτης· ἐπικοινωνῶν μετὰ τοῦ
πατρὸς του ἀνὰ πᾶν ἔνατον ἔτος ἐνεπνέετο ὑπ' αὐτοῦ πᾶν ὅ,τι
ἐχρειάζετο διὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς νομοθεσίας του. Λόγῳ τῆς δι-
καιοσύνης του ἔγινε μετὰ θάνατον, ὅπως καὶ ὁ ἀδελφός του Ῥαδά-

μανθῦς, κριτῆς τῶν ἐν Ἄδῃ νεκρῶν.— **Αἰακὸς καὶ Τριπτόλεμος**: ὁ πρῶτος, υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Αἰγίνης, ἐθαυμάζετο, ὡς ὁ Μίνως, διὰ τὴν δικαιοσύνην του καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν, χάρις εἰς τὴν ὁποίαν ἔγινε καὶ αὐτὸς μετὰ θάνατον δικαστῆς εἰς τὸν Ἄδην· ὁ δεῦτερος, υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Ἑλευσίνος Κελεοῦ, ἔγινε νομοθέτης τῶν Ἀθηναίων, καθιερώσας τὴν λατρείαν τῶν θεῶν καὶ γενικῶς ἠθικὴν τάξιν εἰς τὴν κοινωνίαν.— **καὶ ἄλλοι ὄσοι**—καὶ ὄλους τοὺς ἄλλους ὄσοι.— **φαῦλος**—ἀσήμαντος, ἄσημος.— **Ὀρφεύς, Μουσαῖος, Ἡσίοδος**: ὁ Ὀρφεύς καὶ ὁ Μουσαῖος ἦσαν θρησκευτικοὶ ποιηταὶ καὶ μουσικοί· ἔζησαν κατὰ τὴν παράδοσιν εἰς τοὺς προομηρικοὺς χρόνους. Ὁ Ἡσίοδος εἶναι περισσότερον ἱστορικὸν πρόσωπον, ἀκμάσας τὸν 8ον αἰῶνα π.Χ.: ἐβυστηματοποίησε τὴν θρησκείαν τῶν Ἑλλήνων διὰ τοῦ ἔπους του, τῆς **Θεογονίας**, καὶ ἐδίδαξε τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς δι' ἄλλου ποιήματος, τῶν **Ἔργων καὶ ἡμερῶν**.— **ἐπὶ πόσῳ ἂν τις δέξαιτ'**—πόσα θὰ ἐδέχετο νὰ πληρώσῃ κανεῖς.— **ἐπεὶ**—**καὶ γάρ**.— **ἔμοιγε καὶ αὐτῷ**—δι' ἐμὲ ἴσα ἴσα.— **Παλαμῆδαι καὶ Αἴαντι**: καὶ οἱ δύο ἀναφερόμενοι ἦρωες τοῦ τρωικοῦ πολέμου ἀπέθανον ἀπὸ ἀδικον κρίσιν. Ὁ Παλαμῆδης, υἱὸς τοῦ Ναυπλίου, θαυμαστὸς ἦρωας καὶ διὰ τὴν ἀνδρείαν καὶ διὰ τὴν σοφίαν του, ἐσυκοφαντήθη ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως, ὅτι εὗρίσκετο εἰς συνεννόησιν πρὸς τοὺς Τρῶας, καὶ ἐθανατώθη ὑπὸ τοῦ στρατοῦ διὰ λιθοβολισμοῦ. Ὁ Αἴας πάλιν, υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Σαλαμῖνος Τελαμῶνος, ὁ ἀνδρειότερος μετὰ τὸν Ἀχιλλεῖα Ἀχαιοὺς, ἐπειδὴ ἐθεώρησε τὸν ἑαυτὸν του ἠδικημένον, διότι τὰ ὄπλα τοῦ φονευθέντος Ἀχιλλέως δὲν ἐδόθησαν εἰς αὐτόν, ἀλλ' εἰς τὸν Ὀδυσσεῖα, ἠτυχοκτόνησεν.— **οὐκ ἂν ἀηδῆς εἶη**: ἀνακόλουθος ἐπανάληψις τοῦ **θαυμασιῆ ἂν εἶη**.— **καὶ δὴ τὸ μέγιστον**: ἐνν. ἐστὶ τότε (δηλ. διάγειν ἐξετάζοντα καὶ ἐρευνῶντα).— **Σίσυφον**: ὁ Σίσυφος, βασιλεὺς τῆς Ἐφύρης (Κορίνθου) κατὰ τὸν Ὅμηρον, ἦτο ὁ πανουργότατος τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς του. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον κατεδικάσθη μετὰ θάνατον νὰ κυλίῃ πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ ἐν Ἄδῃ ὄρους μέγαν λίθον, τὸν ὁποῖον ὅμως δὲν κατώρθωνε νὰ ἀναβιβάσῃ ἕως ἐκεῖ ἐπάνω· μόλις ἐπλησίαζεν εἰς τὸ τέμα, τοῦ διέφευγε καὶ ἐκυλίετο εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους.— **ἀμήχανον εὐδαιμονίας**—ἐξαιρετικὴ εὐτυχία.— **τούτου ἔνεκα**: δηλ. τοῦ ἐξετάζειν.

33. *καὶ ἐν τῷ τοῦτο διανοεῖσθαι ἀληθές*—καὶ μία μόνη σκέψις νὰ κυριαρχῇ εἰς τοὺς στοχασμοὺς σας, σκέψις ἀνταποκρινομένη εἰς τὴν ἀλήθειαν.— *τὰ πράγματα*—ἡ τύχη.— *τὰ ἐμὰ*—ἡ λύσις τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ἡ ὑπόθεσις μου.— *ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου*—τυχαίως.— *πράγματα*—αἱ τάλαιπωρίαί, τὰ βάσανα τῆς ζωῆς.— *οὐ ταύτη τῇ διαφορῇ κατεψηφίζοντό μου*—δὲν μοῦ ἔδωκαν τὴν καταδικαστικὴν ψήφον, διότι εἶχον τὰς ἰδικάς μου ἀντιλήψεις περὶ θανάτου.— *μέντοι*· δηλ. παρὰ τὴν ἐχθρότητα, τὴν ὁποίαν τρέφουν πρὸς ἐμέ.— *πρότερον*—περισσότερον.— *δίκαια πεπονθὼς ἔσομαι ὑφ' ὑμῶν*—θὰ ἔχω τύχει δικαίας ἀνταποδόσεως ἐκ μέρους ὑμῶν (λόγῳ τῶν σωφρονιστικῶν μαθημάτων πρὸς τοὺς υἱοὺς του).— *ἀλλὰ γὰρ*· βραχυλογία· τὸ πλήρες—*ἀλλὰ παύομαι· καὶ γάρ*.

Κ Ρ Ι Τ Ω Ν

1. **τηνικάδε**=τοιαύτην ὥραν, τόσον πρωί.—**ἔτι**=πλέον.—**πάνυ μὲν οὖν**=καὶ πολὺ μάλιστα, βεβαιότατα.—**πηνίκα μάλιστα**=ποία ὥρα περίπου.—**ῥοθρος**· ἐκαλεῖτο ῥοθρος ὁ χρόνος ὁ μετὰ τὸ μεσονύκτιον μέχρι τῆς ἀυγῆς.—**βαθύς**· λέγεται ὁ ῥοθρος, ὁ ὁποῖος ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τὰ ἔξημερώματα, ἢ βαθειὰ ἀυγή, ὅπως λέγομεν σήμερον.—**θαυμάζω**=ἀπορῶ.—**ὅπως ἠθέλησε**· ἀπορεῖ ὁ Σωκράτης, πῶς ἐπετρέπη ἢ εἴσοδος εἰς τὸν Κρίτων, διότι τὸ δεσποτήριον δὲν ἦνοιγε πρωί.—**ὑπακούω**· ἐπὶ θυρωροῦ=ἀποκρίνομαι εἰς τὸ κτύπημα καὶ ἀνοίγω τὴν θύραν.—**ξυνήθης**=σχετικός, γνωστός.—**διὰ τὸ πολλάκις δεῦρο φοιτᾶν**· ὁ Κρίτων πολλάκις ἐπεσκεύεθη τὸ δεσποτήριον κατὰ τὰ ἐν τῇ εἰσαγωγῇ εἰρημένα (σ. 12).—**καὶ τι καὶ εὐεργέτηται ὑπ' ἐμοῦ**· ὁ πρῶτος **καὶ** συνδέει τὸ **συνήθης ἐστὶ** καὶ **εὐεργέτηται**, ὁ δεύτερος εἶναι ἐπιδοτικός=οὐ μόνον συνήθης ἐστὶ, ἀλλὰ καὶ εὐεργέτηται=προσέτι καί...—**ἄρτι**=ταύτην τὴν στιγμήν.—**ἐπιεικῶς πάλαι**=ἄρκετὰ πρὸ πολλοῦ, ἔχω κάμποσιν ὥραν, ποὺ ἦλθα.—**εἶτα**· ἐπὶ ἐρωτήσεως δηλοῖ ἀπορίαν καὶ θαυμασμόν=καὶ ὕστερα.—**ἐπεγείρω**=ἐξυπνίζω (διὰ τινὰ σκοπόν).—**οὐδ' αὐτὸς**=οὐδ' ἐγὼ αὐτός.—**οὐ μὰ τὸν Δία... οὐδ' ἂν αὐτὸς ἠθέλον...**=ὄχι μὰ τὸν Δία, οὐδ' ἐγὼ θὰ ἠθέλα νὰ εὐρίσκωμαι εἰς τόσῃν ἀγρυπνίαν καὶ λύπην—εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκωμαι—, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον νὰ τὴν μεταδώσω καὶ εἰς σέ.—**αἰσθάνομαι**=βλέπω.—**ὡς**· εἰδικός.—**δη**=ἦδη.—**τρόπος**=τάξις, τὴν ὁποίαν τηρεῖ κανεὶς εἰς τὸν βίον του, χαρακτήρ. Ὁ χαρακτήρ τοῦ Σ. ἦτο εὐθυμος.—**ὡς ῥαδίως αὐτὴν καὶ πράως φέρεις**· ἐπεξήγησις εἰς τὴν γεν. τοῦ **τρόπου**.—**πλημμελὲς**=ἀνάρμοστον.—**ἀγανακτεῖν**· ὑποκ. τινὰ ἢ ἐμέ.—**τηλικοῦτον ὄντα**·

ὁ Σωκράτης ἦτο τότε 70 ἐτῶν.— **άλίσκομαι** = περιπίπτω.— **οὐδέν** ἐπίρρ. = οὐδόλως.— **ἐπιλύεται ἡ ἡλικία** = ἐμποδίζει ἡ ἡλικία.— **τὸ μὴ οὐχὶ ἀγανακτεῖν** εἶναι τὸ συμπέρασμα τοῦ **ἐπιλύεται** = ὥστε νὰ μὴ ἀγανακτῶσι.— **τύχη**· μέση λέξις σημαίνουσα εὐτυχίαν καὶ δυστυχίαν.— **ἔστι ταῦτα**· ἔνν. ἀληθῆ.— **ἀλλὰ τί δὴ... ἀφῖξαι**· ἐπανέρχεται εἰς τὰ προηγούμενα = ἀλλὰ (διὰ τὰ νὰ ἔλθωμεν εἰς τὸ προκείμενον) διατί τέλος πάντων ἔχεις ἔλθει.— **χαλεπὴν καὶ βαρεῖαν**· συνωνυμία.— **χαλεπός** = δυσάρεστος.— **φέρων**· ἔνν. ἀφῖγμαί.— **ἐπιτηδαιοί** = φίλοι· ἀλλαχοῦ λέγονται **ἐταῖροι, γνώριμοι, συνόντες**.— **ἐν τοῖς βαρύνται**· ἂν ἐνέγκαιμι· τὸ πλήρες = **ἐν τοῖς φέρουσι βαρέως ἐγὼ βαρύνται**· ἂν ἐνέγκαιμι.— **τίνα ταύτην**· δηλ. **φέρεις**· τὸ πλήρες· **τίς ἐστὶν αὕτη ἡ ἀγγελία, ἣν φέρεις**.— **τὸ πλοῖον**· ἡ Δηλιάς ναῦς, ἡ ὁποία ἐστέλλετο κατ' ἔτος εἰς Δῆλον μετὰ τῶν ἐπισήμων ἀντιπροσώπων τῆς πόλεως, τῶν Δηλιαστῶν.— **οὐ τοι** = ὄχι βεβαία.— **δὴ** = ἦδη.— **(δοκεῖ) μὲν = (δοκεῖ) μὴν** = ἀσφαλῶς.— **ἐξ ὧν = ἐκ τούτων ἅ...**— **ἤκοντες ἀπὸ Σουνίου**· εἰς τὴν ἐδλίμενον παραλίαν τοῦ Σουνίου εἶχε καταπλεύσει τὸ πλοῖον ἐκ Δήλου, ἐμποδιζόμενον ὑπὸ τῶν ἀνέμων νὰ κατευθυνθῆ εἰς Πειραιᾶ.

2. **τύχη ἀγαθῆ** = ἡ ὥρα ἡ καλή.— **ταύτη**· ἐπίρρ. = οὕτως.— **γὰρ** = βεβαίως.— **που** = ἂν δὲν ἀπατῶμαι.— **γέ τοι δὴ** = βεβαίως.— **οἱ τούτων κύριοι**· δηλ. οἱ ἔνδεκα (ἴδε Ἐπολογ. κεφ. 27).— **τῆς ἐπιούσης ἡμέρας**· ἔννοεῖ τὴν αὐτὴν ἡμέραν, περὶ τῆς ὁποίας ὁ Κρίτων εἶπε δις **τῆμερον**. Ἐπειδὴ ἡ ὥρα, κατὰ τὴν ὁποίαν διελέγοντο, ἦτο **ἄρθρος βαθὺς** καὶ δὲν εἶχε φανῆ ἀκόμη ἡ ἡμέρα, ὁ Σωκράτης ἄρθρως τὴν ὀνόμασεν ἐπιούσαν.— **τῆς ἐτέρας**· ἦτοι τὴν ἐπομένην.— **ταύτης τῆς νυκτός**· γενικὴ τοῦ χρόνου.— **κινδυνεύεις**· μετ' ἀπαρεμφάτου = φαίνεται.— **ἐν καιρῷ τινι**· τὸ **τινι** πρὸς ἐπίτασιν = εἰς πολὺ κατ' ἀλλήλον ὥραν.— **καλῆ — εὐεϊδῆς**· τὸ πρῶτον γενικώτερον (= μὲ ὥραιον παρουσιαστικόν) τοῦ δευτέρου, τὸ ὁποῖον λέγεται ἐπὶ τοῦ προσώπου μόνον.— **λευκὰ ἱμάτια ἔχουσα**· ὡς παρ' ἡμῖν τὸ λευκὸν θεωρεῖται χροῶμα τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τῆς χαρᾶς δηλωτικόν, οὕτω καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τὸ λευκὸν ἦτο σύμβολον ἀγνότητος καὶ ἀγιότητος.— **καλέσαι με καὶ εἰπεῖν**· ἡ μὲν κλῆσις ἦτο τὸ «ὦ Σώκρατες», ὁ δὲ λόγος ὁ παρατιθέμενος ὁμηρικὸς στίχος «ἤματι

κλπ.— *ἡματί κεν τριτάτῳ Φθίην ἐρίβωλον Ἰκοιο*· ὁ στίχος οὗτος ἔχει ληφθῆ ἔκ τῆς Ἰλιάδος (I 363), ὅπου ὁ Ἀχιλλεὺς ἀπειλεῖ, ὅτι θὰ ἀπέλθῃ ἔκ τῆς Τροίας. Εὐστόχως δὲ μεταχειρίζεται ὁ Σωκράτης τὰς λέξεις τοῦ Ἀχιλλέως, μέλλοντος νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του, περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του, ὅστις πρόκειται νὰ ἀποδημήσῃ εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν, ἣ ὁποία εἶναι ἡ ἀληθῆς πατρίς.— *Φθίην ἐρίβωλον* αἰτ. τῆς εἰς τόπον κινήσεως, τιθεμένη παρὰ ποιηταῖς ἄνευ προθέσεως.— *ἐρίβωλος* καὶ *ἐριβῶλαξ*=εὐφορος.— *ἄτοπον*=παράδοξον.— *ἐναργῆς*=φανερὸς.— *μὲν οὖν*=καὶ ὅμως, ἀλλ' ὅπωςδῆποτε.

3. *λίαν γε* (ἐναργῆς) = καὶ πολὺ μάλιστα.— *ὦ δαιμόνιε* ἐπὶ προσφωνήσεων φιλικῶν = θαυμάσιε.— *ἔτι καὶ νῦν πείθου* ἐξ αὐτοῦ φαίνεται, ὅτι ὁ Κρίτων κατέβαλε καὶ πρότερον προσπαθεῖας νὰ πείσῃ τὸν Σωκράτη, ἀλλ' αὐταὶ ἀπέβησαν ἄκαρποι.— *χωρὶς μὲν σοῦ ἐστερησθαι*=πρὸς τῷ ἐστερησθαι σοῦ.— *ἀμελήσαι* ἔνν. τούτου.— *δόξα*=γνώμη.— *ἡμῶν προθυμουμένων* ἔνν. ἐξάγειν=*εἰ καὶ ἡμεῖς ἡμεν πρόθυμοι* ἔννοεῖ ὁ Κρίτων καὶ τοὺς συμμαθητὰς του Σιμίαν καὶ Κέβητα, ἴσως καὶ ἄλλους.— *ὦ μακάριε Κρίτων* φιλόφρων προσφώνησις = καλέ μου Κρίτων, καλότυχε... — *οἱ ἐπιεικέστατοι*=οἱ χρηστότατοι (ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς πολλοὺς, τὸν ὄχλον).— *ἠγήσονται... οὕτω πεπραχθαι, ὡσπερ ἂν πραχθῆ* = θὰ ἀποδώσουν εἰς τὴν πρᾶξιν μας τὸν ἀληθῆ ἀυτῆς χαρακτηρισμόν. Ἡ ἔννοια τῶν λόγων εἶναι, ὅτι ἡ γνώμη τῶν χρηστῶν ἀνθρώπων θὰ εἶναι πάντοτε σύμφωνος πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἦτοι καὶ αὐτοὶ θὰ θεωρήσουν μὲν, ὅτι ἐπράχθησαν καλῶς, ἂν πράγματι ἐπράχθησαν καλῶς, τοῦναντίον δὲ θὰ θεωρήσουν, ὅτι ἐπράχθησαν αἰσχροῦς, ἂν πράγματι ἐπράχθησαν αἰσχροῦς.— *αὐτὰ δὲ δῆλα τὰ παρόντα νυνί*=ἡ ἰδική σου περίπτωσις τώρα πιστοποιεῖ.— *ἐν αὐτοῖς*=ἐνώπιον αὐτῶν.— *εἰ γὰρ ὄφελον... οἷοί τε εἶναι*=μακάρι νὰ ἠμποροῦσαν.— *νῦν δὲ οὐδέτερα οἷοί τε* ἔνν. εἰσὶν ἐξεργάζεσθαι.— *οὔτε γὰρ φρόνιμον* κλπ· ὁ Σωκράτης ἐθεώρει ὡς μέγιστον τῶν ἀνθρωπίνων ἀγαθῶν τὴν φρόνησιν, τῶν δὲ κακῶν τὴν ἀφροσύνην· ἐκ τούτων δὲ οὔτε τὸ ἔν οὔτε τὸ ἄλλο δύνανται οἱ πολλοί· ὁ δὲ θάνατος, τὸν ὁποῖον ἔχουν τὴν δύναμιν οὗτοι νὰ ἐπιβάλουν, δὲν εἶναι κατ' αὐτὸν μέγα κακόν.

4. *προμηθέομαι*: μετὰ γενικῆς ἢ αἰτιατικῆς = λαμβάνω πρόνοιαν, ἐνδιαφέρομαι.— *οἱ συκοφάνται ἡμῖν πράγματα παρέχουσιν*: πᾶς πολίτης Ἀθηναῖος εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ εἰσάγῃ εἰς δίκην πάντα ἄλλον πολίτην ἐπὶ δημοσίῳ ἐγκλήματι. Ἐπειδὴ δὲ λόγῳ τῆς πληθώρας τῶν δικαστῶν ἦτο δύσκολος ὁ διαφωτισμὸς τῶν περὶ τῆς ἀθρότης ἢ ἐνοχῆς τοῦ κατηγορουμένου καὶ τὸ πλεῖστον ἐξηγῆται ἀπὸ τὴν ρητορικὴν δεινότητα τοῦ κατηγοροῦ, οὐδεὶς ἦτο ἀσφαλῆς, οὐδ' ὁ ἀθρότατος, ὅτι θὰ διέφευγε τὴν καταδίκην. Ἐνεκα τοῦ λόγου τούτου προσέκυψε πληθώρα συκοφαντῶν, οἱ ὅποιοι ἐξεβίαζον τοὺς εὐπορωτέρους πολίτας, ἀπειλοῦντες, ὅτι θὰ τοὺς εἰσαγάγῃ εἰς δίκην ἐπὶ ἀνυπάρκῳ ἐγκλήματι· διὸ οἱ πολῖται ἐξηγόραζον τὴν ἡσυχίαν καὶ ἀσφάλειάν των παρὰ τῶν συκοφαντῶν τούτων ἀντὶ χρημάτων.— *ἐκκλέπτω* = κρυφίως ἐξάγω, φυγαδεύω.— *οὐσία* = περιουσία.— *ἄλλο τι παθεῖν*: δηλ. φυλάκισιν, ἐξορίαν, θάνατον.— *ἔασον αὐτὸ χαίρειν*: δηλ. τὸ φοβεῖσθαι = ἄφησέ το νὰ πάῃ εἰς τὸ καλὸ, μὴ τὸ βάζῃς καθόλου εἰς τὸ μυαλό σου.— *ἡμεῖς δίκαιοι ἐσμεν*: ἡ προσωπικὴ σύνταξις ἀντὶ τῆς ἀπροσώπου = *δίκαιόν ἐστιν ἡμᾶς σώσαντας...*— *καὶ ταῦτα... καὶ ἄλλα πολλά*: διὰ μὲν τοῦ *ταῦτα* ὑποδηλοῦνται τὰ χρήματα, διὰ δὲ τοῦ *ἄλλα πολλά* τὰ ἄλλα κωλύματα, τὰ ὅποια ὁ Σωκράτης ἐξέθεσεν εἰς τὴν Ἀπολογία.— *ὡς εὐτελεῖς* = πόσον μικροπρεπεῖς.— *ἐπ' αὐτοὺς* = πρὸς τὸ διαφθεῖραι αὐτοὺς = διὰ νὰ βουλώσωμεν τὸ στόμα των.— *ξένοι οὗτοι*: τὸ *οὗτοι* ὡσεὶ νὰ ἦσαν παρόντες καὶ τοὺς ἐδείκνυε = νά...— *ἐπ' αὐτὸ τοῦτο*: ἐπὶ τὸ ἐξαγαγεῖν σε ἐνθένδε.— *Σιμίας καὶ Κέβης*: ἀμφοτέρω ἦσαν Θηβαῖο φίλοι καὶ ἀκροαταὶ τοῦ Σωκράτους.— *μῆτε ἀποκάμῃς σαντὸν σῶσαι*: τὸ ἀποκάμνω ὡς καὶ παρ' ἡμῖν = ἀπὸ κόπον παύω νὰ κάμνω τι = διστάζω.— *ὁ ἔλεγεσ ἐν τῷ δικαστηρίῳ*: ἴδε Ἀπολογ. κεφ. 27.— *δυσχερὲς μοι γίγνεται τι* = μὲ δυσκολοῦε τι.— *ὅτι οὐκ ἂν ἔχοις... ὁ τι χρῶσαντιῶ*: εἶναι ἐπεξηγήσεις τοῦ ἀνωτέρω *ὁ ἔλεγεσ...* = ὅτι δὲν θὰ ἤξευρες, τί νὰ κάμῃς τὸν ἑαυτὸν σου, τί νὰ γίνῃς.— *ἀγαπῶ τινα* = περιβάλλω τινὰ μὲ σεβασμόν.— *ξένοι*: οὕτω καλοῦνται φίλοι ἄλλοδαποί, τῶν ὁποίων καθῆκον ἦτο νὰ ξενίζωσι τὸν ξένον των ἐπιδημοῦντα εἰς τὴν χώραν των, νὰ τὸν βοηθοῦν εἰς τὴν διεξαγωγὴν τῶν ὑποθέσεων του καὶ νὰ προστατεύουν αὐτὸν ἀπὸ ἀδικίας ἢ ὕβρεως.

5. οὐδὲ δίκαιον... σαυτὸν προδοῦναι... ἢ σύνταξις : δοκεῖς μοι οὐδὲ δίκαιον πρᾶγμα ἐπιχειρεῖν σαυτὸν προδοῦναι.—προδίδωμι ἑμαυτὸν=παραδίδω τὸν ἑαυτὸν μου εἰς τὴν ἀπώλειαν, εἰς θανάτωσιν.—ἐξὸν σωθῆναι=εἰ καὶ ἔξῃστί σοι σωθῆναι.—διαφθειρῶ=ἔξοντώνω.—τοὺς υἱεῖς· ἴδε Ἀπολογ. κεφ. 23.—οἰχήσει καταλιπὼν=θὰ τοὺς ἀφήσης καὶ θὰ φύγης παράκαιρα.—τὸ σὸν μέρος=ὅσον ἐξαρτᾶται ἀπὸ σέ.—*ὄ τι ἂν τύχῃσιν, τοῦτο πράξουσιν*=θὰ εὐρίσκονται εἰς κατάστασιν, τὴν ὁποίαν θὰ τοὺς παρασκευάζῃ ἢ τύχῃ=θὰ ἀκολουθήσουσιν τὴν φορὰν τῆς τύχης· *τὸ πράξουσιν*, ἂν καὶ εἶναι μεταβατικόν, ἐνταῦθα λαμβάνεται ἀμεταβ. (=θὰ εὐρίσκονται εἰς τοιαύτην κατάστασιν).—*περὶ τοὺς ὀρφανούς*· ἦτοι οἱ παῖδες τοῦ μετὰ τὸν θάνατόν του θὰ ἐγκατελείποντο ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων καὶ θὰ περιήρχοντο εἰς τὴν ἐσχάτην ἔνδειαν, δεδομένου ὅτι ἡ περιουσία, τὴν ὁποίαν θὰ ἐκληροδοῦται εἰς αὐτοὺς ὁ Σ., ἦτο ἀσήμαντος (πόση;).—*ῥαθυμότατα* = ἀναπαυτικώτατα.—*ταῦτα αἰρεῖσθαι*· τὸ ὑποκ. τινά. — *ἅπαν τὸ πρᾶγμα τὸ περὶ σέ* = ὅλη ἡ ἀφορῶσά σε ὑπόθεσις (δηλ. τὰ κατωτέρω ἢ εἴσοδος τῆς δίκης, ἢ διεξαγωγή τῆς καὶ τὸ τέλος).—*ὡς εἰσῆλθεν*=ὅτι...—*ὡς ἐγένετο*=ὅπως...—*ὁ ἀγὼν τῆς δίκης*=ἡ διεξαγωγή τῆς δίκης.—*καὶ τὸ τελευταῖον δὴ τουτί... δοκεῖν*=καὶ τὸ τελευταῖον τοῦτο δά, δηλ. τὸ νὰ ἔχη τὴν ἐντύπωσιν ὁ κόσμος.—*ὡσπερ κατάγελωσ τῆς πράξεως*=τὸ κορυφωμα τρόπον τινά τῆς γελοιοποιήσεως τοῦ ὄλου δράματος.—*κακία* = ἀμέλεια, κακοριζικιά.—*διαπεφευγέναι*· ὑποκείμ. *τὴν σωτηρίαν σου*.—*εἴ τι καὶ σμικρὸν ἡμῶν ὄφελος ἦν*=ἂν ἀξιζάμεν κάτι.—*ἅμα τῷ κακῷ καὶ αἰσχροῦ ἦ*=ἐκτός τοῦ ὅτι εἶναι κακά, προσάπτουν καὶ ὄνειδος, ἠθικὴν ἔκπτωσιν.—*μία δὲ βουλὴ* (ἔστω)· ἔνν. *ποιεῖν ἃ ἐγὼ λέγω*.—*οὐκέτι οἷόν τε*· πάντα ταῦτα πράττεσθαι.

6. ἡ προθυμία σου = ὁ πρὸς σωτηρίαν μου ζῆλος σου.—*ἀξία*· ἔνν. *ἐστί*.—*εἰ δὲ μή...*· ἔνν. *εἴη ἡ προθυμία σου μετὰ τινος ὀρθότητος, τοσοῦτω χαλεπωτέρα* (ἐστίν), *ὄσω μείζων* (ἐστίν).—*χαλεπός* = ὁ δυσσοικονόμετος, ὁ δυσκόλως ἱκανοποιούμενος.—*τῶν ἐμῶν μηδενὶ ἄλλῳ πεῖθεσθαι ἢ τῷ λόγῳ* = ἐκ τῶν τριῶν στοιχείων τοῦ ψυχικοῦ μου βίου νὰ μὴ ὑπακούω εἰς κανὲν ἄλλο παρὰ

εἰς τὰς ὑπαγορεύσεις τοῦ ὀρθοῦ λόγου. Τὰ *ἐμὰ* εἶναι τὰ ἐξ ὧν σύγκεται τὸ ἐγὼ μου· δὲν περιλαμβάνεται δὲ τὸ σῶμα, ἀλλὰ τὰ τρία μέρη, εἰς τὰ ὅποια συνήθως διηρεῖτο ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος, τὸ λογιστικόν, τὸ θυμοειδὲς καὶ τὸ ἐπιθυμητικόν. Λέγει λοιπόν, ὅτι πείθεται εἰς τὸ λογιστικὸν μόνον ἐκ τῶν ἑαυτοῦ.— *ἐκβάλλω* = ἀπορρίπτω, στέλλω περίπατον, ὅπως λέγομεν σήμερον.— *τύχη*· κερ. 1.— *οὐ μὴ ξυγχωρήσω*· μέλλ. = δὲν θὰ πεισθῶ, δὲν θὰ ἐνδώσω.— *οὐδ' ἂν πλείω ἡμᾶς μορμολύττηταί*· τὸ πλείω σύστοιχος αἰτ., τὸ δὲ ἡμᾶς ἀντικείμενον.— *μορμολύττομαι*· ἀποθ. = ἐκφοβῶ διὰ τῆς ἐκφωνήσεως *Μορμῶ*· ἡ δὲ Μορμῶ ἦτο μυθικὸν τέρας, διὰ τοῦ ὁποίου αἱ γραῖαι καὶ μητέρες ἐτρομάζαν τὰ παιδιά.— *ἐπιπέμπω* = ἐπισείω.— *μετριώτατα* = ὀρθότατα.— *ἀναλαμβάνω* = ἀναθεωρῶ τι καταλειφθὲν πρότερον· ἐδῶ τὸ καταλειφθὲν εἶναι τὰ συμπεράσματα, εἰς τὰ ὅποια κατέληγον κατὰ τὰς συζητήσεις των πρὸ τῆς συμφορᾶς, ἀνάληψις δὲ ἡ ἀνασκόπησις αὐτῶν, ἂν ἦσαν ὀρθὰ ἢ ὄχι.— *δτι ἄλλως ἔνεκα λόγου* = ὅτι μάτην, τοῦ κάκου, διὰ τὸ νὰ γίνεται συζήτησις. Τὸ ἔνεκα λόγου εἶναι ἐπεξηγήσις τοῦ μάτην, ἡ δὲ φράσις ὁ λόγος ἐγένετο ἔνεκα λόγου εἶναι λογοπαίγιον γινόμενον ἐκ τῆς διττῆς σημασίας τῆς λέξεως λόγος.— *ὡς ἀληθῶς* = τῇ ἀληθείᾳ, πράγματι.— *ἐπισκοπέομαι* = ἐξετάζω.— *ὧδε ἔχω*· ἀνωτέρω *ἦδε ἡ τύχη γέγονε* = ἐπειδὴ εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν εὐρίσκομαι.— *ὑπὸ τῶν οἰομένων τι λέγειν* = ὑπ' ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἐφαντάζοντο, ὅτι λέγουν τι ἄξιον λόγου.— *δσα γε τάνθρώπεια* = καθ' ὅσον δύναται τις νὰ κρίνη ἀπὸ τὰ συμβαίνοντα συνήθως εἰς τοὺς ἀνθρώπους (κατὰ τὰ ὅποια ὁ ὕγιης συνήθως δὲν ἀποθνήσκει τὴν ἐπομένην).— *οὐκ ἂν σε παρακρούοι* = δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ σὲ παρασύρῃ εἰς παραλογισμούς.— *δόξα* = δοξασία.

7. *φέρε δὴ* = ἔλα τώρα.— *τὰ τοιαῦτα*· δηλ. τὰ ἐπόμενα.— *γυμναζόμενος*· ἐπεξηγήσις.— *τοῦτο πράττων* = ἔχων τοῦτο ὡς κύριον ἔργον.— *λατρός*· ὅστις καθώριζε τοὺς ὄρους τῆς διαίτης καὶ τῆς ὑγιεινῆς τῶν γυμναζομένων.— *παιδοτρίβης*· διδάσκαλος τῆς γυμναστικῆς, ὁ ὁποῖος ἐδίδασκε τοὺς νέους τὴν τέχνην τοῦ ἀγωνίζεσθαι καὶ ἄλλα ὅμοια· οὗτος ὧφειλε νὰ γνωρίζῃ ἀκόμη, τί ἕκαστος ἔπρεπε νὰ πράττῃ καὶ εἰς τί νὰ ἀσκῆται ἀναλόγως τῆς ὑγείας καὶ τῶν δυ-

νάμεών του.— *ἐπιστάτης* = ὁ ὄρισμένος νὰ ἐπιστατῆ ἐπὶ τινος ἔργου, ὁ ἐπιμελητής.— *ἐπαῖω* = εἶμαι βαθὺς γνώστης.— *ἔστι ταῦτα*· ἔνν. ἀληθῆ.— *εἶεν*· ἐπίρρ. = ἄς εἶναι, ἕως ἐδῶ καλά.— *ἀτιμάζω* = περιφρονῶ.— *πῶς γὰρ οὐ*· δηλ. πείσεται κακόν.— *ποῖ τείνει* = ποῦ ἄγει (εἰς φθορὰν ἢ εἰς ὄλεθρον), ποῖον τὸ ἀποτέλεσμα αὐτοῦ.— *καὶ εἰς τί τῶν τοῦ ἀπειθοῦντος*· δηλ. τὸ σῶμα ἢ τὴν ψυχὴν (ἀναφέρεται).— *δῆλον ὅτι εἰς τὸ σῶμα τοῦτο γὰρ διόλλυσιν*· εἶναι ἢ ἀπόκρισις εἰς τὸ δεύτερον μέρος τοῦ ἀνωτέρω συνθέτου ἐρωτήματος.— *οὕτως*· ἔνν. ἔχει.— *διέρχομαι* = διηγοῦμαι λεπτομερῶς.— *ἐγίγνετο... ἀπόλλυτο*· ὁ λέγων μεταθέτει τὸν ἑαυτόν του εἰς τὸ παρελθόν καὶ θεωρεῖ τὸ συζητούμενον ἐν τῷ παρόντι ζήτημα ὡς γνῶμην πρότερον ἐπιδοκιμασθεῖσαν. Δύναται δὲ νὰ συμπληρωθῆ τὸ ὄλον ὡς ἐξῆς : ὁ τῷ μὲν δικαίῳ εὕρισκετο βέλτιον γιγνόμενον, τῷ δὲ ἀδίκῳ ἀπολλύμενον.

8. *τὸ ὑγιεινόν... τὸ νοσῶδες*· ἀντὶ τῶν ἀφηρημένων (πρβλ. καὶ κατωτέρω «τὸ ἀδικόν... τὸ δίκαιον».)— *που* = ἂν δὲν ἀπατώμαι.— *μοχθηρὸς* = ἐλεεινός, ἄθλιος.— *διεφθααρμένος* = ἐξηντλημένος.— *λωβάομαι* = βλάπτω.— *ὀνίνημι* = ὠφελῶ.— *φαῦλος* = πρόστυχος, μικρᾶς ἀξίας.— *ὄ τι ποτ' ἐστὶ τῶν ἡμετέρων* = ὄ, τιδὴποτε εἶναι τοῦτο ἀπὸ τὰ ἰδικά μας, ἐκ τῶν στοιχείων τῆς ζωῆς μας· εἶναι δὲ τοῦτο ἢ ψυχὴ.— *περὶ δ' ἢ τε... ἐστὶ* = μετὸ ὅποῖον ἔχει σχέσιν.— *οὐδαμῶς* = κατ' οὐδένα τρόπον (νομίζομεν αὐτὸ εὐτελέστερον).— *τίμιος* = πολύτιμος.— *πολύ γε*· ἔνν. τιμώτερον.— *ὦ βέλτιστε* = φίλτατέ μου.— *ἡμᾶς* = περὶ ἡμῶν.— *ὁ εἷς καὶ αὐτὴ ἡ ἀλήθεια*· κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς πολλοὺς = ὁ εἷς καὶ μάλιστα αὐτὴ ἡ ἀλήθεια· ἢ λέξις *ἀλήθεια* ἔχει ἐδῶ τὴν μεταφυσικὴν σημασίαν, ἐπὶ τῆς ὁποίας φέρεται συνήθως παρὰ Πλάτωνι· σημαίνει δηλ. τὴν καθαυτὸ πραγματικότητα, τὸν θεόν.— *ταύτη* = κατὰ τοῦτο, ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ.— *εἰσηγοῦμαι* = προτείνω.— *ἀλλὰ μὲν δὴ... οἳοί τέ εἰσιν*· εἶναι ἐπανάληψις τοῦ λόγου τοῦ Κρίτωνος (ἴδ. ἀνωτέρω κεφ. 3) περὶ τῆς δυνάμεως τῶν πολλῶν.— *ἀποκίτνυμι* = ἀποκτείνω.— *οὗτος ὁ λόγος*· δηλ. ὅσα εἶπομεν τώρα συζητοῦντες περὶ τῆς τῶν πολλῶν δόξης εἶναι ὅμοια πρὸς ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα περὶ τοῦ αὐτοῦ ζητήματος ἄλ-

λοτε εἵπομεν.—**ἀλλὰ μένει**=μάλιστα ἔχει ἀκόμη ἰσχύν· ὁ **ἀλλὰ** ἐν τῷ διαλόγῳ ἔχει συνήθως παραχωρητικὴν ἔννοιαν.

9. **ἐκ τῶν ὁμολογουμένων**=σύμφωνα πρὸς ὅσα ὁμολογήσαμεν.—**ἄς δὲ σὺ λέγεις τὰς σκέψεις**=αἱ σκέψεις δέ, ἄς σὺ λέγεις.—**μὴ ὡς ἀληθῶς ταῦτα σκέμματα ἦ**· κατὰ παράλειψιν τοῦ ῥήματος ὄρα.—**ὡς ἀληθῶς**=ἀληθέστατα, εἰς τὴν πραγματικότητα.—**σκέμμα**=σκέψις.—**ῥαδίως**=ἐπιπολαίως, μὲ ἐλαφρὰν τὴν καρδίαν.—**καὶ ἀναβιωσκομένων γ' ἄν**=**καὶ τούτων, οἱ ἀνεβιώσκοντο γ' ἄν**.—**ἀναβιώσκομαι**=ἀναζῶ· ἐδῶ μεταβ.=ἐπαναφέρω εἰς τὴν ζωὴν.—**οὐδενὶ ξὺν νῶ**=σὺν οὐδενὶ νῶ=**ῥαδίως**.—**ὁ λόγος οὕτως αἰρεῖ**=ὁ ὀρθὸς λόγος οὕτως ἐπιβάλλει· ὅτι δηλ. τὸ εὖ ζῆν περὶ πλείστου ποιητέον, τοῦτο δὲ ὅτι ταῦτὸν τῷ καλῶς καὶ δικαίως ζῆν.—**μὴ οὐδὲν ἄλλο σκεπτέον ἦ**· ὡς ἀνωτέρω παρελείφθη τὸ ῥῆμα ὄρα.—**καὶ αὐτοὶ**=**καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ** (δηλ. ἐγὼ καὶ οἱ φίλοι).—**ἐξαγοντες**=συνεργοῦντες εἰς τὴν ἐξαγωγήν, φυγάδευσίν μου.—**ἐξαγόμενοι**· ἀντὶ **ἐξαγόμενος**, διότι μόνος ἐξαγόμενος θὰ ἦτο ὁ Σωκράτης.—**κἂν φαινόμεθα ἄδικα αὐτὰ ἐργαζόμενοι**=καὶ ἐὰν φαινόμεθα, ὅτι αὐτά, ἃ ἐργαζόμεθα, εἰσὶν ἄδικα.—**μὴ οὐ δέη ὑπολογίζεσθαι**· κατὰ παράλειψιν, ὡς ἀνωτέρω, τοῦ ῥήματος ὄρα = (πρόσεχε), μήπως δὲν πρέπει νὰ λογαριάζωμεν.—**τί δρωμεν**=τί χρὴ δρῶν.—**πη**=εἰς κανὲν σημεῖον τοῦ λόγου μου.—**ὡς ἐγὼ περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι πείσαι σε πράττειν ταῦτα, ἀλλὰ μὴ ἄκοντος**· ὑποκ. τοῦ πράττειν **ἐγὼ**=διότι ἐγὼ μεγάλην σημασίαν ἀποδίδω εἰς τὸ νὰ σὲ πείσω νὰ πράττω ταῦτα (νὰ σεβασθῶ δηλ. τὴν ἀπόφασιν τοῦ δικαστηρίου) καὶ ὅχι παρὰ τὴν θέλησίν σου (νὰ τὰ πράττω).—**σοι**=κατὰ τὴν κρίσιν σου.—**ἦ**=καθ' ὃν τρόπον.—**μάλιστα**=ἀκριβῶς.

10. **ἐκκεχυμένοι εἰσὶ**=**ἐκκέχυνται τῆς μνήμης**=ἔχουν λησμονηθῆ.—**ἄρα**=ὡς φαίνεται.—**ἐλάθομεν ἡμᾶς αὐτοὺς παίδων οὐδὲν διαφέροντες**=δὲν ἐνοήσαμεν, ὅτι δὲν διαφέρομεν καθόλου ἀπὸ παιδιὰ (τὰ ὅποια ὅ,τι δέχονται τὴν μίαν στιγμὴν, ἀρνοῦνται τὴν ἄλλην).—**παντὸς μᾶλλον**=περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο πρᾶγμα, ἀναντιρρήτως.—**ἡμῖν**=ὑφ' ἡμῶν.—**ὡς οἱ πολλοὶ οἴονται**· οἱ παλαιοὶ εἶχον τὴν γνώμην **τοὺς μὲν φίλους εὖ, τοὺς δὲ ἐχθροὺς κα-**

κῶς ποιεῖν, ἢ ἄλλως τοὺς μὲν φίλους εὖ ποιεῖν, τοὺς δὲ ἐχθροὺς ἀνιᾶν· μόνον ὁ Σωκράτης, πρωτοπόρος τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας τοῦ «ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν... καλῶς ποιεῖτε τοὺς μισοῦντας ὑμᾶς», ἤχηθῃ εἰς τὴν διατύπωσιν τοῦ ὑψηλοῦ ἠθικοῦ διδάγματος «οὐ δεῖ ἀνταδικεῖν ἀδικούμενον».—*ἀντικακουργέω*—ἀνταποδίδω τὸ κακόν.—*καθομολογέω*—παραδέχομαι.—*δόξα*—πεποίθησις.—*οἷς οὖν οὕτω δέδοκται καὶ οἷς μὴ*· δηλ. μεταξὺ τῶν πρεσβυόντων τὸ «μὴ δεῖν μηδενὶ τρόπῳ μηδένα κακῶς ποιεῖν» καὶ τῶν ἀποδεχομένων τὸ «τοὺς φίλους εὖ ποιεῖν, τοὺς δ' ἐχθροὺς κακῶς».—*οὐκ ἔστι κοινὴ βουλὴ*—δὲν ὑπάρχει ὁμοφροσύνη, σύμπτωσις ἀντιλήψεων.—*κοινωνεῖς*· ἔνν. τῆς βουλῆς = συμμερίζεσαι τὰς ἰδέας αὐτάς.—*ξυνδοκεῖ σοι*—συμφωνεῖς μὲ τὰς ἰδέας αὐτάς.—*τῆς ἀρχῆς*—τῆς θεμελιώδους βάσεως τῆς συζητήσεως, δηλ. ὡς οὐδέποτε ὀρθῶς ἔχοντος κλπ.—*εἴπη ἄλλη δέδοκται*—ἂν ἔχῃς ἄλλην τινὰ γνώμην.—*δίκαια ὄντα*· συναπτέον πρὸς τὸ ποιητέον ὡς ἐξῆς: ἂ ἂν τις ὁμολογήσῃ τῷ (=τινί), ἐπεὶ δίκαιά ἐστι, ποιητέον ἢ ἔξαπατητέον;—*ἔξαπατητέον*· ἔνν. ἐν τούτοις.

11. *ἐκ τούτων*—συμφώνως πρὸς αὐτὰ (τὰ ὁμολογούμενα).—*ἀθρόεω*—βλέπω μετὰ προσοχῆς, ἐξετάζω.—*καὶ ταῦτα*—καὶ μάλιστα.—*οὐς ἤκιστα δεῖ*· δηλ. τοὺς νόμους καὶ τὴν πατρίδα.—*ἀποδιδράσκειν*· ἐπιφέρει τὴν πρότασιν *εἴθ' ὅπως δεῖ* (=οἶαδήποτε ἄλλη λέξει) κλπ., διὰ τὰ μετριάσῃ τὴν κακὴν ἔννοιαν τοῦ ἀποδιδράσκειν, τὸ ὅποῖον ἐλέγετο ἐπὶ δούλων.—*ἐλθόντες οἱ νόμοι καὶ τό... ἐπιστάντες ἔρριοντο*· αἱ μετοχ. δὲν συνδέονται, διότι τὸ ἐλθόντες διορίζει χρονικῶς τὸ ἐπιστάντες, τὸ δὲ ἐπιστάντες τὸ ἔρριοντο.—*τὸ κοινόν*—τὸ δημόσιον.—*ἄλλο τι*· ἔνν. διανοεῖ.—*εἶναι τὴν πόλιν καὶ μὴ ἀνατετράφθαι*—να στέχη ὀρθία ἢ πόλις καὶ να μὴ ἀνατραπῆ, να διατηρηθῆ καὶ να μὴ διαλυθῆ.—*γενόμεναι δίκαι*—ἐκδικασθεῖσαι δίκαι, αἱ ἐκδοθεῖσαι ἀποφάσεις τῶν δικαστηρίων.—*ἄλλως τε καὶ*—καὶ μάλιστα... (μετὰ τινος εἰρωνείας διὰ τοὺς ρήτορας). Εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅταν ἐπρόκειτο να καταργηθῆ νόμος τις κατὰ πρότασιν πολίτου, ὠρίζοντο ὑπὸ τῆς οἰκείας ἀρχῆς ρήτορες συνήγοροι τοῦ νόμου, οἱ ὅποιοι ἀγορεύοντες δημοσίᾳ ὑπερήσπιζον αὐτὸν ἐνώπιον τῶν νομοθετῶν, ἀντικρούοντες τὰς κατ' αὐτοῦ κατηγορίας τοῦ εἰσηγου-

μένου τὴν κατάργησιν αὐτοῦ πολίτου. Κατὰ τὴν δίκην λοιπὸν αὐτὴν τοῦ ὑπάρχοντος νόμου εἶναι εὐνόητον, ὅτι ἀνεπιτύσσετο πολλὴ ρητορικὴ δεξιότητι ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερίδων, τῆς κατηγορούσης καὶ τῆς ὑπεραπολογουμένης τοῦ νόμου.—**ἀπολλυμένου**—ὁ ὁποῖος κινδυνεύει νὰ καταλυθῆ.—**κυρία**—ἔγκυρος.—**ὅτι ἠδίκηκε γὰρ ἡμᾶς βραχυλογία**· τὸ πλῆρες : ὅτι ἐπιχειροῦμεν ἀπολέσαι τοὺς νόμους δικαίως· ἠδίκηκε γὰρ ἡμᾶς ἡ πόλις.

12. **τί οὖν**· ἔνν. ἐροῦμεν.—**ἧ**· ἐπίρρ.—ἀλήθεια;—**ταῦτα**· ἀναφέρεται εἰς τὸ νόημα τῆς προτάσεως «ἠδίκηκε γάρ...»· δηλ. ἂν κρίνης τὴν ἀπόφασιν τοῦ δικαστηρίου δικαίαν, νὰ τὴν θεωρῆς ἔγκυρον καὶ σεβαστὴν, εἰ δὲ μὴ ἄκυρον καὶ ἐπομένως ἀξίαν καταφρονήσεως.—**φέρει γάρ**· ἔνν. **εἰπέ**—ἔλα λοιπὸν εἰπέ.—**ἐγκαλῶ τινί τι**—ἀποδίδω εἰς τινα κατηγορίαν διὰ τι.—**καὶ δι' ἡμῶν**· ὁ καὶ ἐπεξηγηματικός.—**φυτεύω**· ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τῶν φυτῶν—γεννῶ.—**τοῖς περὶ τοὺς γάμους**—οἱ ὁποῖοι ἀναφέρονται εἰς τοὺς γάμους, κανονίζουσι τὰ τῶν γάμων· οἱ νόμοι οὗτοι δὲν ἦσαν ὑποχρεωτικοί, ἀλλ' ἀπλῶς ἐρρῶνθιμιζον τὰ τῶν γάμων διὰ νὰ εἶναι ἔγκυροι καὶ αὐτοὶ καὶ τὰ ἐπακόλουθα αὐτῶν.—**τροφὴν καὶ παιδείαν**—τὴν σωματικὴν καὶ πνευματικὴν ἀνατροφὴν· οἱ νόμοι οὗτοι ἦσαν μὲν ὑποχρεωτικοί, εἶναι ὅμως προφανές, ὅτι οὐδεὶς ἐλεύθερος ἀθηναῖος πολίτης ἐξετέλει τὰ πρὸς τὰ τέκνα του καθήκοντα ὑπὸ τὴν ἐπιβολὴν τοῦ νόμου, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐλευθέρως αὐτοῦ βουλήσεως.—**ἐν μουσικῇ καὶ γυμναστικῇ**· διὰ τῆς πρώτης ἐδῆλουν οἱ ἀρχαῖοι ὀλόκληρον τὴν διανοητικὴν παιδείαν, διὰ τῆς δευτέρας δὲ τὴν σωματικὴν.—**εἶναι σοὶ τὸ δίκαιον ἐξ ἴσου**—ὅτι εἶναι ἐξ ἴσου κατανεμημένον τὸ δίκαιον εἰς σέ..., ὅτι ἔχεις τὰ ἴδια δικαιώματα.—**ἄρα**—τάχα, ὡς φαίνεται.—**ἢ οὕτως εἰ σοφός**—ἢ τόση εἶναι ἡ σοφία σου.—**ἐν μείζονι μοῖρα**—ἐν μείζονι τιμῇ, εἰς θέσιν ἀνωτέραν.—**ὑπέκω**—ὑποτάσσομαι.—**χαλεπαίνω**—ὀργίζομαι.—**πεῖθιν**—πειρᾶσθαι **πεῖθιν** (δηλ. νὰ μεταβάλλῃ ἀντιλήψεις).—**ἡσυχίαν ἄγω**—ἡσυχάζω.—**ἡσυχίαν ἄγοντα**—ἀδιαμαρτυρῆτως.—**ἐάν τε τύπτεισθαι... ἐάν τε δεῖσθαι**· ἐπεξήγησις τοῦ **παθεῖν**.—**δέομαι-δοῦμαι**—ρίπτομαι εἰς τὸ δεσμωτήριον.—**ἐάν τε ἄγῃ**· ἀναφέρεται εἰς τὸ κατωτέρω **ποιητέον ταῦτα**.—**ὑπεικτέον**· **ὑπέκω**· ὅπερ ἐνταῦθα—ἀποφεύγω τὴν στράτευσιν.—**ἢ τὸ δίκαιον**

πέφυκε = ὅπως ἐπιβάλλει τὸ φυσικὸν δίκαιον.— *βιάζομαι* = μεταχειρίζομαι βίαια μέσα.— *δσιος* = ὁ σύμφωνος πρὸς τὸν θεῖον νόμον.

13. *δρῶ τινά τι* = πράττω εἰς τινά τι (καλὸν ἢ κακόν, δίκαιον ἢ ἀδίκον).— *τῷ ἐξουσίαν πεποιηκέναι* = μετὰ τὸ νὰ ἔχωμεν δώσει τὴν ἀδειαν.— *τῶν Ἀθηναίων τῷ βουλομένῳ* συναπτόεν πρὸς τὸ ἀνωτέρω *τῷ ἐξουσίαν*....— *ἐπειδὴν δοκιμασθῆ* διὰ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀνδρῶν καὶ ἐγγραφῆ εἰς τὸ οἰκεῖον μητρώον ὁ ἀθηναῖος ἔφηβος, ἔπρεπε προηγουμένως νὰ δοκιμασθῆ· ἔπρεπε δηλ. νὰ ὑποβληθῶν εἰς ἔλεγχον τὰ οἰκογενειακὰ αὐτοῦ στοιχεῖα, ἵνα ἀποδειχθῆ, ἂν προήρχετο ἐκ γνησίων ἀθηναίων πολιτῶν.— *ᾧ ἂν μὴ ἀρέσκωμεν* συναπτόεν τῷ *ἐξεῖναι*... *ἀπιέναι*.— *καὶ οὐδεὶς ἡμῶν τῶν νόμων* κλπ· εἶναι διασάφησις τοῦ *προαγορεύομεν ἐξεῖναι*, δηλ. δὲν προηγόρευε μὲν νόμος τῶν ἀνωτέρω, ἀλλὰ καὶ δὲν ἀπηγόρευεν αὐτά, τ. ἔ. σιωπηρῶς ἐδίδετο ἡ ἀδεια νὰ ἀπέλθῃ ἐκ τῆς πόλεως πᾶς μὴ ἐπιδοκιμάζων τοὺς νόμους αὐτῆς.— *ὁμολογηκέναι ἔργῳ* προσετέθη τὸ *ἔργῳ*, ἐπειδὴ συνήθως αἱ ὁμολογίαι γίνονται διὰ λόγου, ἐνῶ ἐδῶ ἡ παραμονὴ εἰς τὴν πόλιν ἀποτελεῖ ἔμπρακτον ὁμολογίαν, ὅτι ἀρέσκουσιν εἰς αὐτὸν οἱ νόμοι.— *τριχῆ* = κατὰ τρεῖς τρόπους.— *γεννητῆς* = γεννήτωρ.— *προτιθέντων* ἔνν. αἴρουν τοῦ πείθειν ἢ πείθεσθαι· ἢ μετοχὴ ἑνατιωματικῆ.

14. *ἐνέξεσθαι*· μετὰ παθ. σημασίας.— *ἐνέχομαι τινι* = θεωροῦμαι ἔνοχος εἰς τι.— *οὐχ ἥμιστα* = μάλιστα.— *ἐν τοῖς μάλιστα* = ἐν τοῖς μάλιστα ἐνεξομένοισι σὺ μάλιστα ἐνέξει = ἰδιαιτάτα.— *διὰ τὴν δὴ* ἔνν. ἐν τοῖς μάλιστα ἐμέ.— *δὴ* = τάχα.— *καθάπτομαι τινος* = προσβάλλω τινά.— *τῶν ἄλλων... διαφερόντως* = διαφόρως τῶν ἄλλων, ὑπὲρ τοὺς ἄλλους.— *δοτι μὴ* = εἰ μή.— *ἐπὶ θεωρίαν* = *θεασόμενος τοὺς ἀγῶνας*· ἔννοεῖ τοὺς ἀγῶνας τοὺς τελουμένους κυρίως κατὰ τὰς τέσσαρας μεγάλας πανελληνίους ἑορτὰς τῶν Ὀλυμπίων, Πυθίων, Ἰσθμίων, Νεμείων.— *εἰ μὴ ποι στρατευσόμενος*· ἴδε Ἀπολ. Κεφ. 17.— *εἰδέναι* = ὥστε νὰ γνωρίσης.— *πολιτεύομαι*· ἔνταῦθα ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ *πολιτεύω* = ζῶ ὡς πολίτης.— *ἐξῆν σοι φυγῆς τιμήσασθαι* = εἶχες τὸ δικαίωμα νὰ ὀρίσης διὰ τὸν ἑαυτὸν σου ὡς τιμωρίαν τὴν ἔξορίαν (ἴδ. Ἀπολ. κεφ. 27).—

ἐκαλλωπίζου ὡς οὐκ ἀγανακτῶν = ἐκαμάρωνες προσποιοῦμενος, ὅτι δὲν ἠγανάκτεις. — *ἐντρέπομαι τινος* = φροντίζω περὶ τινος. — *συντίθεμαι* = συμφωνῶ. — *ἄλλο τι* ἔνν. ποιεῖς. — *Λακεδαίμονα... Κρήτην* ἦσαν καὶ αἱ δύο δωρικαὶ γῶραι ἔχουσαι τὸ αὐτὸ πολίτευμα καὶ τὰ αὐτὰ ἥθη. Ταύτας προέβαλλε συχνὰ ὁ Σωκρ. ὡς ὑποδείγματα εὐνομουμένων πόλεων. — *(ἀς) δὴ* = ὡς γνωστόν. — *ἐλάττω* = ἐλάττους ἀποδημίας. — *ἐὰν ἡμῖν γε πείθῃ, ᾧ Σώκρατες* ἔνν. ἐμμενεῖς.

15. *οἱ ἐπιτήδευοι* οἱ ὅποιοι ἐσκέφθησαν νὰ φυγαδεύσουν αὐτὸν ἐκ τοῦ δεσποτηρίου. — *καὶ βεβαιώσεις τοῖς δικασταῖς τὴν δόξαν* = καὶ θὰ ἐνισχύσης ὑπὲρ τῶν δικαστῶν (= πρὸς ἐξιλέωσιν τῶν δικαστῶν) τὴν γνώμην τῶν ἀνθρώπων, ὥστε νὰ πιστεύουν, ὅτι ὀρθῶς ἐδίκασαν. — *(σφόδρα) που* = κατὰ τὴν γνώμην μου. — *τίνας λόγους, ᾧ Σώκρατες* ἐρωτοῦν πάλιν οἱ νόμοι, ὡς νὰ ἔδωκεν ὁ Σωκράτης καταφατικὴν ἀπόκρισιν. — *ἄσχημον* οὐδ. τοῦ ἐπιθ. ἀσχήμων = ἀπρεπής. — *τὸ τοῦ Σωκράτους πᾶγμα* περιφρασις = ἡ πρᾶξις, ἡ διαγωγή τοῦ Σωκράτους. — *ἀπαίρω* = ξεσηκώνομαι, ἀναχωρῶ. — *ἐκεῖ γὰρ πλείστη ἀταξία* οἱ Θεσσαλοὶ ἦσαν περιβόητοι ἐπὶ ἀπάτη καὶ ἀπιστία (πρβλ. τὸ τοῦ Δημοσθ. Α' Ὀλυνθ. § 22), ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἀκολασία. — *σκευὴν περιτίθεμαι* = ἐνδύομαι φόρεμα. — *διφθέρα* εἶδος ἱματίου ἐκ δερμάτων ζῶων. — *ἐνσκευάζομαι* = ἐνδύομαι, ἀλλάσσω φόρεμα. — *σχῆμα* = τὸ ἐξωτερικόν. — *μεταλλάσσω* = μεταβάλλω. — *ὑπέρχομαί τινα* = κολακεύω τινά. — *δουλεύω* = φέρομαι δουλικῶς. — *τί ποιῶν* ἔνν. βιώσει ἐν Θετταλίᾳ. — *ἢ εὐωχοῦμενος* οἱ Θεσσαλοὶ ἐφημίζοντο ὡς πολυφάγοι· ὁ Σωκράτης ἐπομένως, διὰ νὰ μὴ τοὺς δυσαρεστῇ καὶ νὰ εἶναι ἀνεκτός, ὥφειλε νὰ τοὺς μιμηθῇ συζητῶν μετ' αὐτῶν περὶ δειπνοῦ μᾶλλον παρὰ περὶ ἐπιστήμης καὶ ἀρετῆς. — *ποῦ ἡμῖν ἔσσονται* = τί θὰ γίνουν, παρακαλοῦμεν; — *αὐτοῦ* = ἐνταῦθα. — *εἴπερ γέ τι ὄφελος* = ἂν ἀξίξουν τίποτε. — *οἴεσθαί γε χρῆ* ἔνν. ἐπιμελήσεσθαι.

16. *ἵνα εἰς Ἄδου ἐλθῶν* ὅ,τι ἐνταῦθα ἐκρίθη ὡς δίκαιον καὶ ἄδικον, καὶ ἐκεῖ ὁμοίως θὰ κριθῆ, δηλ. τὸ ἀνταδικεῖν καὶ ἐπὶ τῆς γῆς θεωρεῖται ἄδικον καὶ εἰς τὸν Ἄδην ὁμοίως θὰ χαρακτη-

ρίζεται.—*τοῖς ἐκεῖ ἄρχουσιν* Ἀπολ. κεφ. 32.—*ἐνθάδε*=ἐν τῇ γῆ, ἐν τῷ παρόντι βίῳ.—*σοι* ἢ δοτ. συναπτεῖα τῷ ἄμεινον κλπ. καὶ οὐχὶ τῷ φαίνεται.—*ἄμεινον* τοῦ ἐγκαταμεῖναι καὶ ἀποθανεῖν.

17. *κορυβαντιῶντες* οἱ Κορύβαντες ἦσαν ἱερεῖς τῆς θεᾶς Κυβέλης, τῆς μητρὸς τῶν θεῶν, ἣ ὁποία ἦτο θεοποιηθεῖσα γῆ. Ἐλατρεύετο δὲ αὕτη εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν καὶ μάλιστα εἰς τὴν Φρυγίαν, ὅποθεν ἡ λατρεία της διεδόθη εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Οἱ Κορύβαντες λοιπὸν οὗτοι ἐτέλουν τὰ τῆς λατρείας τῆς θεᾶς χορεύοντες μανιωδῶς, ὡς οἱ δερβίσοι τῶν μωαμεθανῶν, ὑπὸ τὸν ἦχον τῶν αὐλῶν καὶ ἄλλων μουσικῶν ὄργάνων καὶ ἐκβάλλοντες ἀγρίας κραυγὰς καὶ ποικιλοτρόπως παραφερόμενοι. Οἱ ἦχοι οὗτοι καὶ μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιδράσεως παρέμενον καὶ ἐβόμβουν ἐπὶ πολὺ εἰς τὰ ὦτά των, ὥστε νὰ μὴ δύνανται νὰ ἀκούσουν ἄλλο τι.—*ἦχη*=ἦχώ.—*ὄσα γε τὰ νῦν ἐμοὶ δοκοῦντα*=κατὰ τὴν γνώμην τοῦλάχιστον, τὴν ὁποίαν ἔχω τώρα.—*πλέον ποιῶ*=κατορθώνω.—*καὶ πράττωμεν ταύτη*=καὶ ἄς κάμωμεν ἔτσι, ἄς ἀκολουθήσωμεν αὐτὴν τὴν γραμμὴν.—*ὑφηγοῦμαι*=ὑποδεικνύω.

024000025534

Αδαμίουσ Αθανάσιος

Αγ

ΔΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΦ. ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΗΣ

ΔΡΧ. 20.—

ΔΙΑ ΤΑΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΔΡΧ. 22.—